

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนไทยเพื่อประเทศไทย 4.0

โดย

นางสาวนริศรา ชวาลตันพิพัทธ์
ที่ปรึกษาบริษัท
บริษัท มะขามปืช จำกัด

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560-2561

บทคัดย่อ

เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนไทยเพื่อประเทศไทย 4.0

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นางสาวนริศรา ขวาลตันพิพัทธ์ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 60

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนไทย เพื่อประเทศไทย 4.0 เป็นเอกสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางประเทศไทย 4.0 และเพื่อให้ได้โมเดลการพัฒนาคอนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่างๆ และแนวทางในการประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย โดยมีแนวทางการศึกษาวิจัยคือ วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย และปัญหาของการพัฒนาประเทศไทย เพื่อค้นหารากฐานของปัญหาในประเทศไทย และในส่วนของการหาคำตอบนั้น ได้ใช้แนวทางและกรณีศึกษาของประเทศที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ เพื่อศึกษารูปแบบที่เป็นจุดเด่นในประเทศต่าง ๆ อันนำมาสู่การสร้างตัวแบบจำลองการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคอนไทย ผลการศึกษาพบว่าในการออกจากรักบี้ได้ปานกลางนั้น ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนไทย โดยโมเดลของแต่ละประเทศต่างมีจุดเด่นไม่เหมือนกัน ซึ่งประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีรูปแบบใกล้เคียงกับประเทศไทยมากที่สุด และในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนั้น เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้มีข้อเสนอแนะว่า ควรต้องมีการเปลี่ยนแปลงใน 4 เรื่องหลัก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเกษตรดั้งเดิมให้เป็นเกษตรอัจฉริยะ การเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจให้เป็นธุรกิจอัจฉริยะ และการเปลี่ยนรูปแบบการบริการให้เป็นการบริการที่ให้ผลตอบแทนสูง และประการที่สำคัญคือ การพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อให้สามารถเข้ากับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในเรื่องการเกษตร การพัฒนาธุรกิจ และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริการ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลาง และนำมาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ได้อย่างแท้จริง

ABSTRACT

Title : A Strategy to Transform Thai People towards the Thailand 4.0
Filed : Social Psychology
Name : Ms Narisara Chavaltanpipat **Course** NDC **Class** 60

The objective of this research paper is to suggest the way to transform Thai people to be ready for Thailand 4.0. The method of this study is done by analyzing the skill development policies and process from the experiences of other countries as well as the adaptation for Thailand. The research methodology is done by examine the Thai economic development as well as the problems of the development of Thailand to find the roots of the problems. According to the analysis, this research paper uses the success experience of the countries to find the best form of each practice to create the strategic model for Thailand. The findings suggest that in order to escape from the middle-income trap, Thailand needs to change the development strategy of Thai people. Each country has difference model of success. Singapore is the closest model to Thailand. According to the policy suggestion, this research paper suggest that there should be a leap forward in 4 sectors. First, it's important to transform the traditional agriculture to smart culture; second, there must be a transforming from ordinary business to be smart business; then, the process of service sector should be transformed into high valued serviced; last, the development of labor skills to be accompanied with agriculture, business development as well as service model in order to transform Thailand from middle-income trap and go toward Thailand with stability, prosperity and sustainability.

คำนำ

หลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้รับการกล่าวขานว่าเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดประเทศหนึ่งในโลก แต่ในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาความชะงักงันทางเศรษฐกิจ ในลักษณะที่กล่าวกันว่า “ติดกับดักรายได้ปานกลาง” และไม่สามารถพัฒนาประเทศให้เติบโตไปกว่านี้ได้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่า จะมีแนวทางอย่างไรที่จะออกจากกับดักดังกล่าว และก้าวสู่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศไทย หลุดพ้นจากกับดักของประเทศรายได้ปานกลาง และพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง และมีความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว จึงควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคน ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ของประเทศ โดยเอกสารงานวิจัยฉบับนี้ มุ่งทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทย เพื่อให้ก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 ผ่านการศึกษาโมเดลที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศ ซึ่งพบว่า จะต้องทำควบคู่ไปกับ การเปลี่ยนแปลงเกษตรดั้งเดิมให้เป็นเกษตรอัจฉริยะ การเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจให้เป็นธุรกิจอัจฉริยะ และการเปลี่ยนรูปแบบการบริการให้เป็นบริการที่ให้ผลตอบแทนสูง และในที่สุดแล้วจะเป็นโครงสร้างที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อให้สามารถนำพาประเทศไทย หลุดพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลาง และก้าวเข้าสู่ประเทศที่มีรายได้สูงต่อไป

(นางสาวนริศรา ขวาลตันพิพัทธ์)

นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2 แนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางประเทศไทย 4.0	6
การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย	6
ปัญหาภัยคุกคามประเทศไทยในระดับปานกลาง	24
แนวคิดประเทศไทย 4.0	27
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	31
อุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพคนในประเทศไทยที่ผ่านมา	34
บทที่ 3 โมเดลการพัฒนาคนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่าง ๆ	38
โมเดลของประเทศสิงคโปร์	38
โมเดลของประเทศแอฟริกาใต้	43
โมเดลของไต้หวัน	47
โมเดลของประเทศฟินแลนด์	51
สรุปโมเดลของประเทศต่าง ๆ	57
บทที่ 4 โมเดลการพัฒนาคนไทยที่เหมาะสมกับประเทศไทย 4.0	60
ประเทศไทยกับความจำเป็นในการพัฒนาคน	60
จุดเด่นของโมเดลของประเทศต่าง ๆ ในการนำมาประยุกต์	64
สรุปการวิเคราะห์ตัวแบบจาก 4 ประเทศ	67
การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนไทยเพื่อเข้าสู่ประเทศไทย 4.0	68

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	75
	สรุป	75
	ข้อเสนอแนะ	77
	บรรณานุกรม	81
	ประวัติย่อผู้วิจัย	83

สารบัญตาราง

หน้า ตารางที่

1-1	การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในอาเซียน (ข้อมูลจากธนาคารโลก)	1
-----	---	---

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นเวลาหลายทศวรรษที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดประเทศหนึ่งในโลก แต่ในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาความชะงักงันทางเศรษฐกิจ ในลักษณะที่กล่าวกันว่า “ติดกับดักรายได้ปานกลาง” และไม่สามารถพัฒนาประเทศให้เติบโตไปกว่านี้ได้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่า จะมีแนวทางอย่างไรที่จะออกจากกับดักดังกล่าว และก้าวสู่ประเทศพัฒนาแล้ว อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

จากการประเทศเป้าหมายของการลงทุนของบริษัทต่าง ๆ ในประเทศอุตสาหกรรมหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา ยุโรป และประเทศญี่ปุ่น และในช่วงหนึ่งประเทศไทยยังเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดที่สุดของสหรัฐอเมริกาในเอเชีย และติดอันดับของประเทศที่เป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ในช่วงปลายศตวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยยังเคยเป็นส่วนหนึ่งของห้าเสือแห่งเอเชียซึ่งประกอบด้วยฮ่องกง สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน และประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันนี้ประเทศกลุ่มนี้ทั้งหมดยกเว้นประเทศไทยได้ขึ้นไปอยู่ในกลุ่มของประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีรายได้สูง และเป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง โดยฮ่องกงและสิงคโปร์เป็นผู้นำด้านศูนย์กลางทางการเงินในระดับนานาชาติ ส่วนเกาหลีใต้และสิงคโปร์เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจุบันสิงคโปร์เป็นประเทศพัฒนาสูงสุดอันดับ 9 ของโลก ในขณะที่ฮ่องกงและเกาหลีใต้อยู่ในอันดับที่ 15 และไต้หวันเป็นประเทศกลุ่มเศรษฐกิจก้าวหน้า

ในขณะที่อีกสี่ประเทศเติบโตอย่างก้าวกระโดด และสามารถกลายเป็นประเทศพัฒนาแล้วได้ แต่ในรอบหลายปีที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยกลับประสบปัญหาในหลายด้าน โดยหากดูที่ข้อมูลของการเติบโตทางเศรษฐกิจจะพบว่าประเทศไทยเติบโตเพียงร้อยละ 3.4 ต่อปี ในขณะที่ฟิลิปปินส์เติบโตได้ร้อยละ 6.5 มาเลเซียเติบโตได้ร้อยละ 5.0 และประเทศอินโดนีเซียเติบโตได้ร้อยละ 5.3 ซึ่งเคยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกับประเทศไทยในช่วงก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ เมื่อเทียบกับประเทศในอาเซียนพบว่าประเทศไทยเติบโตในอันดับรั้งท้ายอันดับสามในอาเซียนอยู่ในอันดับที่ต่ำกว่าเพียงสองประเทศคือประเทศสิงคโปร์และบรูไน ซึ่งประเทศสิงคโปร์ได้กลายเป็นประเทศพัฒนาแล้วไปแล้วอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจึงมีไม่มากเท่าประเทศกำลังพัฒนา ส่วนประเทศบรูไนซึ่งปัจจุบันกำลังประสบปัญหาการตกต่ำลงของราคาน้ำมันตามราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ตกต่ำลงอย่างต่อเนื่องเนื่องจากมีสัดส่วนของการพึ่งพาการส่งออกน้ำมันและก๊าซธรรมชาติถึงร้อยละ 90

ตารางในหน้าถัดไป เป็นตารางที่แสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยเทียบกับหลายประเทศในอาเซียน

ตารางที่ 1-1 : การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในอาเซียน (ข้อมูลจากธนาคารโลก)

ประเทศ/ปี	2555	2556	2557	2558	2559	ค่าเฉลี่ย
ลาว	8.0	8.0	7.6	7.2	7.0	7.6
เมียนมาร์	7.3	8.4	7.9	6.9	5.8	7.3
กัมพูชา	7.3	7.4	7.0	7.0	6.9	7.1
ฟิลิปปินส์	6.6	7.0	6.0	6.0	6.9	6.5
เวียดนาม	5.2	5.4	5.9	6.6	6.2	5.9
อินโดนีเซีย	6.0	5.5	5.0	4.8	5.0	5.3
มาเลเซีย	5.4	4.6	6.0	5.0	4.2	5.0
ไทย	7.2	2.7	0.9	2.9	3.2	3.4
สิงคโปร์	2.4	2.6	2.8	2.8	2.4	2.6
บรูไน	0.9	-2.1	-2.3	-0.5	-2.4	-1.3

ที่มา : ข้อมูลจากธนาคารโลก, 2560

แม้ว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจะเป็นเพียงแค่ตัวเลขหนึ่ง ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทย แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศไทยกำลังประสบกับทศวรรษแห่งความชะงักงันในการพัฒนา (Thailand's Lost Decade) ซึ่งหากปัญหายังคงอยู่ในสภานี้ประเทศไทยจะกลายเป็นจุดอ่อนของอาเซียน ส่งผลให้ประเทศไทยหมดสภาพในการเป็นแกนสำคัญของภูมิภาคอาเซียนด้วย

เมื่อย้อนมาดูว่า อะไรคือสาเหตุของความชะงักงันในการพัฒนาของประเทศไทยนั้น จะพบว่า ได้มีเอกสารฉบับหนึ่งของธนาคารโลกที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ โดยในรายงานที่ชื่อว่า An East Asian Renaissance: Ideas for Economic Growth ซึ่งเขียนไว้ราวทศวรรษที่แล้ว เคยทำนายว่า ประเทศไทยกำลังพัฒนาบางประเทศ เมื่อสร้างความเติบโตได้ในระดับหนึ่ง จะไม่สามารถรักษาการเติบโตไว้ได้ แต่จะหล่นลงมาอยู่ในประเทศรายได้ปานกลาง ประเทศในลักษณะนี้เรียกว่าไม่สามารถก้าวพ้นประเทศรายได้ระดับปานกลาง (Middle-Income Trap) ไปได้ เช่น ประเทศหลายประเทศในทวีปอเมริกาใต้ และหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสภานี้ก็คือปัญหาของประเทศไทยในปัจจุบันนั่นเอง (Gill, 2007)

อย่างไรก็ดีจากรายงานดังกล่าวก็ยังให้คำตอบไว้ว่า ทางออกในการก้าวพ้นประเทศรายได้ปานกลางได้นั้นประเทศจะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) โดยฐานคิดหลักคือ การเปลี่ยนจากโครงสร้างการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมหนัก ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และการเน้นภาคบริการมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลของ

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ตระหนักดีถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ โดยได้กำหนดนโยบายและวางแนวทางยุทธศาสตร์ของประเทศเพื่อให้รอดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง โดยการพัฒนาประเทศไทยให้เข้าสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อเปลี่ยนจากรูปแบบเศรษฐกิจในอดีตที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานจำนวนมากที่ได้ผลตอบแทนน้อยเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนมากขึ้น

แต่ทั้งนี้การขับเคลื่อนไปสู่ประเทศไทย 4.0 นั้นจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยประชากรในประเทศที่มีคุณภาพเพื่อเป็นแรงผลักดันในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศ เพราะจริงๆ แล้วปัญหาเชิงโครงสร้างของไทยก็คือสภาวะการขาดแคลนทุนมนุษย์ซึ่งยังเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของประเทศไทย สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของพิริยะ ผลพิรุณห์ (2560) ที่เสนอว่าคนไทยยังขาดความพร้อมหลายด้านในการเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 อาทิการจับคู่งาน โดยสถานการณ์ก็คือภาคอุตสาหกรรมตกอยู่ในสภาวะขาดแคลนแรงงาน ในขณะที่แรงงานเองกลับไม่สามารถหางานทำได้ ซึ่งเป็นผลมาจากสถาบันการศึกษาไม่สามารถผลิตบุคลากรที่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน นอกจากนี้การพัฒนาทักษะของแรงงานยังเป็นไปได้อย่างยากลำบาก เนื่องจากขาดความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของสถาบันการศึกษา แรงงาน และผู้จ้างงาน ซึ่งทำให้หลักสูตรการพัฒนาทักษะมีความล้าสมัย ไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด และระบบการเรียนการสอนก็ยังไม่ใช้ระบบเก่าไม่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาหลักสูตรฝึกอบรมที่มีราคาแพง หรือแรงงานไม่อาจจะหาเวลาไปฝึกทักษะของตนเองได้ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้แรงงานมีทักษะต่ำกว่าความต้องการของตลาดแรงงาน เมื่อผนวกกับการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน (Disruptive Technology) ก็จะทำให้ทักษะแรงงานของคนไทยมีความล้าสมัยและไม่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอุตสาหกรรมได้

การขาดความพร้อมของแรงงานไทยในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงข้างต้นนั้นยังสอดคล้องกับข้อมูลจากองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือ OECD ที่ได้ทำการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ หรือ PISA ประจำปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีประเทศเข้าทดสอบจำนวน 70 ประเทศ และพบว่า ประเทศสิงคโปร์มีคะแนนสูงสุดในโลกทั้งสามวิชา ส่วนลำดับรองลงมาได้แก่ประเทศ ญี่ปุ่น เอสโตเนีย ไต้หวัน และฟินแลนด์ ทั้งนี้ประเทศไทยมีคะแนนวิชาการอ่านอยู่ที่อันดับ 57 และคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่อันดับที่ 54 ทั้งคู่ ซึ่งถือว่าอยู่ในลำดับที่น่าเป็นห่วง และแสดงให้เห็นว่าทุนมนุษย์ของไทยเมื่อเทียบกับหลายประเทศในโลกแล้วเราอยู่ในจุดที่ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

การพัฒนาคนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการนำพาประเทศไทยให้เข้าสู่ประเทศพัฒนาหรือประเทศไทย 4.0 แล้ว ซึ่งในการที่จะเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาคนนั้น ควรจะมีการศึกษาตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จของหลายประเทศ ที่ได้ผ่านการพัฒนาคนมาก่อนหน้าประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจเอกสารเบื้องต้นแล้วพบว่า มีหลายประเทศที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคน ซึ่งไม่ได้เป็นการพัฒนาคนในรูปแบบของการศึกษาในระบบเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาทั้งโครงสร้างของระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในห้องเรียน (ก่อนทำงาน) และการศึกษานอกห้องเรียน (การเสริมทักษะหลังการทำงาน) โดยประเทศที่น่าจะเป็นตัวอย่างในการพัฒนา เช่น ประเทศสิงคโปร์ (ILO, 2011) และไต้หวัน ซึ่งเป็นประเทศในเอเชียที่เคยอยู่ในระดับเดียวกับประเทศไทย แต่ปัจจุบันสามารถพัฒนา

จนกลายเป็นประเทศพัฒนาแล้วได้ **ประเทศแอฟริกาใต้** (ILO, 2011) ซึ่งเป็นประเทศที่เคยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำและมีปัญหาในเรื่องคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันแอฟริกาใต้ได้แก้ไขปัญหานี้จนสามารถกลายเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงได้ นอกจากนี้โมเดลของ **ประเทศฟินแลนด์** ก็เป็นประเทศที่น่าสนใจ เพราะเป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก โมเดลของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีความสำคัญที่จะนำมาพัฒนาแนวทางในการสร้างตัวแบบที่เฉพาะเจาะจงของประเทศไทย

เพื่อที่จะสร้างสังคมไทย 4.0 ซึ่งเป็นสังคมไทยที่พอเพียง ความเป็นธรรม เป็นสังคมแห่งโอกาสและสังคมที่เกื้อกูล ต้องมีกลไกแห่งความก้าวหน้า (engine for growth) ซึ่งประกอบด้วย กลไกการเติบโตของการแข่งขัน (competitive growth engine) กลไกการเติบโตที่ครอบคลุม (inclusive growth engine) และกลไกการเติบโตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม (green growth engine) นั้นจะเกิดขึ้นได้ โดยการสร้างคนไทยยุคใหม่ ให้เป็นคนไทยที่มีความสามารถ มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถอยู่ในเวทีระดับสากล และรู้ทันเทคโนโลยี ซึ่งการสร้างคนไทยแบบนี้ไม่ได้ทำโดยการระดมเงินงบประมาณจำนวนมากเข้าไปในกระบวนการการศึกษา แต่การแก้ไขปัญหาก็ต้องเกิดขึ้นที่โครงสร้าง โดยการพัฒนาแบบองค์รวม อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้สร้างคนไทยยุคใหม่ที่มีก้าวไปกับเทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจโดยมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง และสอดคล้องกับโมเดลประเทศไทย 4.0 ซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิรูปประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางประเทศไทย 4.0
2. เพื่อให้ได้โมเดลการพัฒนาคนที่เหมาะสมความสำเร็จในประเทศต่างๆ และแนวทางในการประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาแนวคิดและกรณีศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่ โมเดลประเทศไทย 4.0 และแนวทางการพัฒนาคนไทยเพื่อร่วมผลักดันโมเดลดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ
2. ขอบเขตด้านกรณีศึกษา เป็นงานวิจัยที่ศึกษากรณีศึกษาของการพัฒนาในประเทศต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการศึกษาจากทั้งเอกสาร และการศึกษาแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ ในส่วนของการศึกษาจากเอกสารนั้น จะทำการวิจัยโดยศึกษาวิเคราะห์วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย และปัญหาของการพัฒนาประเทศไทย เพื่อค้นหารากฐานของปัญหาในประเทศไทย และในส่วนของการหาคำตอบนั้น ได้ใช้แนวทางและกรณีศึกษาของประเทศ

ที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ เพื่อศึกษารูปแบบที่เป็นจุดเด่นในประเทศต่าง ๆ อันนำมาสู่การสร้างตัวแบบจำลองการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคนไทยให้สามารถออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางได้ และก้าวสู่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางประเทศไทย 4.0
2. สามารถได้โมเดลการพัฒนาคนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่างๆ และแนวทางในการประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย
3. สามารถเสนอแนะยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคนไทยเพื่อประเทศไทย 4.0

บทที่ 2

แนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางประเทศไทย 4.0

ในบทนี้จะแสดงให้เห็นถึงแนวคิดและยุทธศาสตร์ของไทยที่ผ่านมาในอดีต เพื่อทำให้เห็นว่าในปัจจุบันประเทศไทยมีแนวทางการพัฒนาที่ผ่านมาเป็นอย่างไร และในปัจจุบันมีข้อจำกัดอย่างไร ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยไปในแนวทางประเทศไทย 4.0

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย

1. เศรษฐกิจไทยในระบบดั้งเดิมจนถึงช่วงสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในอดีตตั้งอยู่บนพื้นฐานของการกสิกรรมแบบยังชีพ โดยศูนย์กลางของที่ดินอยู่ในมือของมูลนายที่เป็นเจ้าของที่ดิน แต่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง กับประเทศอังกฤษ ซึ่งมีผลก็คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของไทยให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรา ซึ่งได้ทำให้เป็นการลดอำนาจทางเศรษฐกิจและทางการเมืองของมูลนาย ทำให้การจัดเก็บภาษีทำได้มากขึ้น ซึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นรัชสมัยต่อมาได้สร้างระบบราชการ ให้เป็นมืออาชีพในการจัดเก็บภาษี ซึ่งมีระบบระเบียบที่เข้มงวดแตกต่างจากการเก็บภาษีโดยมูลนาย ซึ่งทำให้บทบาทของมูลนายลดความสำคัญ นอกจากนี้การค้าเสรีที่เกิดขึ้นจากสนธิสัญญาดังกล่าว ทำให้ความจำเป็นของพ่อค้าในการพึ่งพาอิทธิพลของมูลนายลดลงไป ซึ่งมีผลต่อการลดอำนาจของมูลนายลงไปด้วย ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เองได้ทำให้เกิดการเสื่อมลงของระบบมูลนาย-ไพร่ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยา

นอกจากระบบมูลนายจะค่อยๆ เสื่อมถอยไปแล้ว สนธิสัญญาเบาว์ริงยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไปในสังคม โดยสนธิสัญญาดังกล่าวเป็นการเปิดประตูการค้ากับตะวันตก และทำลายระบบผูกขาดของพระคลังสินค้าประเทศไทยในสมัยดังกล่าวได้ก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกที่เพิ่มความชำนาญพิเศษ (Specialization) ในการผลิตอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน นั่นคือ การขยายตัวของ การเพาะปลูกและการค้าข้าว ซึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของลัทธิจักรวรรดินิยม ที่ทำให้ประเทศในยุโรปต้องการข้าวไปเลี้ยงประเทศในดินแดนอาณานิคมของตนจำนวนมาก ประกอบกับการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มาจากที่ระบบมูลนายเสื่อมลง และผู้คนสามารถโยกย้ายไปทำมาหากินในดินแดนต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอิสระของพลเมืองไทยในยุคดังกล่าวได้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ผนวกกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองหลวง เช่น การเพิ่มขึ้นของถนนหนทาง การรถไฟ การสื่อสาร ไปรษณีย์ และความเจริญรุ่งเรืองของอาคารบ้านเรือน และการขยายตัวของ การประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับการยกเลิกระบบไพร่และทาส ทำให้พลเมืองจำนวนมากสามารถเลือกเส้นทางการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพของตนได้อย่างอิสระ

อย่างไรก็ตามการพัฒนาความชำนาญในการผลิตข้าวเพียงอย่างเดียวของประเทศไทย ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีผลกระทบเลย โดยการพึ่งพารายได้จากการส่งออกข้าวแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดวิกฤติการณ์ข้าวในปี พ.ศ. 2462 ซึ่งมีสาเหตุมาจากภัยแล้งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 หรือ 2 ปีก่อนหน้านั้น ซึ่งได้ทำให้การผลิตข้าวมีปริมาณลดลงอย่างมาก จนเกิดการขาดแคลนข้าว และส่งผลต่อวิกฤติเงินคกงคลังในปี พ.ศ. 2463 – 2468 ซึ่งเมื่อผนวกกับการยกเลิกการผูกขาดของ พระคลังสินค้าทำให้รายได้ของเงินคกงคลังลดลงเรื่อย ๆ จนอยู่ในระดับที่อันตราย ในขณะที่รัฐบาลได้ แก้ไขปัญหาโดยการแสวงหารายได้ใหม่ ๆ

รายได้ใหม่ของรัฐบาลในสมัยนั้น ได้แก่ ภาษีรัชชูปการ ซึ่งเป็นภาษีที่จัดเก็บจากการ ไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน และภาษีที่ดิน ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนที่ได้รับการปลดปล่อยจากการเป็นทาสไปบุกเบิกที่ดินใหม่เพื่อทำนาข้าว อันเป็นการตอบสนองต่อเศรษฐกิจการค้าข้าวที่ขยายตัว ในขณะนั้น ด้วยเหตุนี้ประชาชนจึงมีภาระภาษี 2 ประการคือ หากมีการเช่านา ชาวนาในฐานะผู้เช่า จะเสียภาษีที่ดินนอกเหนือจากค่าเช่า ส่วนประชาชนที่อายุ 18-60 ปี ไม่ได้ถูกเกณฑ์ทหารก็จะต้อง เสียภาษีรัชชูปการ

อย่างไรก็ดีการจัดเก็บภาษีทั้ง 2 ประการนั้น ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามค่าใช้จ่ายของภาครัฐ ที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ซึ่งมี รายจ่ายส่วนใหญ่ไปกับการบริหารประเทศและการป้องกันประเทศ จนในที่สุดทำให้เกิดปัญหาทางการ คคลังในช่วงปี พ.ศ. 2463-2468

ทั้งนี้รายจ่ายประเภทเงินเดือนข้าราชการและค่าใช้จ่ายใช้สอย มีการขยายตัวอย่าง มากที่สุด เพราะผลของการปฏิรูประบบราชการแบบรวมศูนย์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยให้ข้าราชการรับ เงินเดือนโดยตรงจากส่วนกลาง จึงทำให้เงินเดือนประจำมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จนใน ที่สุดเกิดปัญหาการขาดดุลงบประมาณ และเป็นสาเหตุสำคัญที่นำมาสู่ความขัดแย้งทางการเมืองใน ร.ศ. 130 แต่ปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไข

นอกจากปัญหาด้านการขยายตัวของระบบราชการอย่างรวดเร็วแล้ว อีกปัญหาหนึ่ง ที่นำมาสู่อุปสรรคของระบบเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลาดังกล่าวคือ การให้ความสำคัญกับกิจการ ด้านการทหารและการรักษาเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในช่วงรัชกาล ที่ 5-6 จากสาเหตุที่บ้านเมืองในขณะนั้นอยู่ท่ามกลางภาวะสงครามและความสับสนวุ่นวายที่จะตกเป็น เมืองขึ้นของเจ้าอาณานิคม ซึ่งงบประมาณแผ่นดินส่วนใหญ่จึงต้องใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเงินกู้ จากต่างประเทศก็มุ่งไปที่การป้องกันประเทศเช่นเดียวกัน กิจการรถไฟซึ่งเป็นกิจการที่เป็นประโยชน์ ด้านการปกครองและด้านยุทธศาสตร์ด้านการเมือง ก็เป็นกิจการที่ได้รับการสนับสนุนมากกว่ากิจกรรม ที่เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยตรงเช่นกิจกรรมด้านการชลประทาน การลงทุนภาครัฐ ส่วนใหญ่ จึงมุ่งไปที่การรักษาความมั่นคงทางการเมือง ไม่ใช่การพัฒนาเศรษฐกิจ

2. เศรษฐกิจไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎรได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจ ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือ รัฐจะเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เพื่อให้รัฐบาลสามารถประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร สาเหตุที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการเช่นนั้น เนื่องจากต้องทำตามคำมั่นสัญญาที่มีให้กับประชาชน เพื่อที่จะได้รับความสนับสนุนกับประชาชน นอกจากนี้การที่รัฐบาลเป็นผู้ประกอบการเองหมายความว่า ให้รัฐบาลรับภาระความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ซึ่งมาจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และความเสี่ยงที่เกิดจากความไม่แน่นอนของสภาวะตามธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง หรือ อุทกภัย เป็นต้น

ทั้งนี้ รายละเอียดของเค้าโครงการเศรษฐกิจมีดังต่อไปนี้

2.1 รัฐบาลจะซื้อที่ดินของเอกชน ด้วยการจ่ายเงินหรือออกใบกู้ให้เจ้าของที่ดิน ซึ่งใบกู้ที่ดินนั้นรัฐบาลจะกำหนดให้ผลประโยชน์ในรูปแบบอัตราดอกเบี้ย ตามอัตราดอกเบี้ยในขณะซื้อที่ดิน เมื่อที่ดินตกเป็นของรัฐบาลแล้ว รัฐบาลก็จะทำการแบ่งที่ดินออกเป็นสัดส่วนในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจแทนที่จะปล่อยให้ดินไว้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

2.2 รัฐบาลจัดกำหนดให้ประชาชนทำงานตามวุฒิกำลังและความสามารถของตน และเมื่อพ้นเกณฑ์ทำงาน ก็จะได้รับเงินบำนาญสำหรับเงินเดือนต่ำสุดนั้นจะต้องพอสำหรับการซื้อหาปัจจัยในการดำรงชีวิต นอกจากนี้รัฐบาลยังอนุญาตให้ผู้มีอาชีพอิสระ เช่น นักประพันธ์ จิตรกร ดำเนินอาชีพได้ตามต้องการ

2.3 การจัดหาทุนเพื่อจ่ายค่าแรงและซื้อเครื่องจักรกลนั้น รัฐบาลควรเก็บภาษีมรดก ภาษีเงินได้ของเอกชน ภาษีทางอ้อม ภาษีทะเบียนการพนัน สลากกินแบ่ง เงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย

2.4 รัฐบาลแบ่งให้หน้าที่ในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นของสหกรณ์ต่างๆ พอแม้ว่าโดยหลักการรัฐจะเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจเสียเองแต่ในทางปฏิบัติเศรษฐกิจจะขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลาง ทั้งนี้แล้วการควบคุมตรวจตราอาจจะเป็นไปโดยทั่วถึงไม่ได้ ดังนั้นจำเป็นต้องแบ่งการประกอบเศรษฐกิจนี้เป็นสหกรณ์ต่างๆ

อย่างไรก็ตามเค้าโครงการเศรษฐกิจนี้ไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐสภา และชนชั้นปกครองในขณะนั้น จากสาเหตุก็คือเค้าโครงการทางเศรษฐกิจฉบับนี้เป็นโครงการที่มีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งคล้ายคลึงกับลักษณะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นที่สหภาพโซเวียต และได้รับการต่อต้านจากชนชั้นผู้นำเก่า และภายในกลุ่มของคณะราษฎรเอง

ในที่สุดเค้าโครงการเศรษฐกิจนี้จึงได้นำมาสู่การแตกแยกทางการเมืองภายในคณะราษฎร ซึ่งคณะราษฎรได้แตกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ โดยกลุ่มที่สนับสนุนเค้าโครงการเศรษฐกิจฉบับนี้นำโดยหลวงประดิษฐ์มนูธรรมหรือนายปรีดี พนมยงค์ ผู้ร่างเค้าโครงการฉบับดังกล่าวนี้ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งที่ต่อต้านเค้าโครงการเศรษฐกิจ นำโดยพระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอัคเนย์ และพระยาประศาสน์พิทยายุทธ โดยกลุ่มที่ต้องการสนับสนุนเค้าโครงการเศรษฐกิจนี้ต้องการปฏิรูปเศรษฐกิจและล้มเลิกระบบศักดินา ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งไม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบฉบับลัทธิทุนนิยมของลุ่มนายปรีดี

ในช่วงแรกฝ่ายที่ต่อต้านเค้าโครงเศรษฐกิจเป็นฝ่ายที่ได้รับชัยชนะ โดยสามารถปิดสภาผู้แทนราษฎรและเนรเทศนายปรีดี ให้ออกไปอยู่ต่างประเทศได้ช่วงเวลาหนึ่ง ในระยะต่อมา พระยาพหลพลพยุหเสนา และหลวงพิบูลสงครามสามารถยึดอำนาจกลับมาได้และเชิญนายปรีดีฯ กลับมาบริหารประเทศต่อไป

แม้ว่าหลวงประดิษฐ์หรือนายปรีดีจะได้กลับเข้ามาบริหารประเทศอีกครั้งหนึ่ง แต่ชนชั้นผู้นำเก่าก็ต่อต้านแนวคิดทางเศรษฐกิจของนายปรีดีอย่างรุนแรงโดยในเดือนตุลาคมพ.ศ. 2476 ได้มีการก่อการของคณะทหารภายใต้การนำของพระองค์เจ้าบรมเดช สาเหตุสำคัญคือเพื่อกู้บ้านกู้เมืองให้พ้นภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ดังกล่าวก็สามารถสงบลงอย่างรวดเร็วโดยฝ่ายคณะกู้บ้านกู้เมืองของพระองค์เจ้าบรมเดชพ่ายแพ้ และถูกปราบปรามด้วยระยะเวลาอันสั้น เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้คณะราษฎรต้องเข้ามาประนีประนอมกับกลุ่มผู้นำเก่า

โดยสรุปแล้ว หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้มีกฎหมายที่สำคัญที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ เช่น พระราชบัญญัติการธนาคารและการประกันภัย (พ.ศ. 2475) พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา (พ.ศ. 2475) พระราชบัญญัติว่าด้วยการยกยกอทรัพย์ของกสิกร (พ.ศ. 2475) พระราชบัญญัติควบคุมการจับสัตว์น้ำในสยาม (พ.ศ. 2477) พระราชบัญญัติการค้ากำไรเกินควร (พ.ศ. 2480)

หลังจากนั้นรัฐบาลได้เข้ามาควบคุมฐานเศรษฐกิจของชาวจีนอย่างจริงจังภายใต้นโยบายชาตินิยมในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงครามซึ่งมีเป้าหมายที่จะขจัดอิทธิพลทางเศรษฐกิจของต่างชาติและจะให้การค้าภายในประเทศทั้งหมดอยู่ในความควบคุมของคนไทย นอกจากนี้ยังได้มีความพยายามที่จะจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยโดยการจัดสำนักงานธนาคารชาติไทย (พ.ศ. 2483) นอกจากการจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยแล้ว นโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจของคณะราษฎรได้สนับสนุนผู้ประกอบการที่เป็นคนไทยใน 3 ลักษณะคือ

1. จัดตั้งรัฐวิสาหกิจและบริษัทกิจการราชการ โดยที่คณะราษฎรได้นำทุนของรัฐไปสร้างรัฐวิสาหกิจและบริษัทกิจการเช่น บริษัท ข้าวไทย จำกัด บริษัท ค่าพืชผลไทย จำกัด ธนาคารเอเชียเพื่อการอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม จำกัด บริษัท ประมงไทย จำกัด บริษัท ไทยเดินเรือทะเล จำกัด บริษัท ค่าพืชผลอีสาน จำกัด เป็นต้น บริษัทต่างๆ เหล่านี้รัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่และอยู่ภายใต้การบริหารของข้าราชการที่มาจกคณะราษฎร

2. เข้าถือหุ้นบริษัท โดยสมาชิกคณะราษฎรได้เข้าไปถือหุ้นใหญ่ในบางบริษัทที่เป็นฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น บริษัท ไทยนิคมพาณิชย์ จำกัด บริษัท ไทยนิคมประกันภัย จำกัด ธนาคารนครหลวงแห่งประเทศไทย จำกัด บริษัท ไทยนิคมผ่านฟ้า จำกัด บริษัท ไทยนิคมบางรัก จำกัด บริษัท เกษตรนิคมผ่านศึก จำกัด เป็นต้น เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายชาตินิยมของคณะราษฎรที่ส่งเสริมให้คนไทยเป็นผู้ควบคุมการค้าภายในประเทศมากกว่าชาวต่างชาติและพยายามสนับสนุนให้คนไทยเกิดความชำนาญทางการค้าและเผยแพร่สินค้าได้โดยไม่ต้องผ่านบริษัทที่เป็นชาวต่างประเทศซึ่งเป็นบริษัทของในลักษณะของพ่อค้าคนกลาง

3. สนับสนุนและอุปถัมภ์บริษัทต่างๆ ข้าราชการที่มีอิทธิพลทางการเมืองมักจะได้รับเชิญจากพ่อค้าหรือเจ้าของบริษัทให้ไปเป็นประธานหรือกรรมการของบริษัทโดยได้รับผลตอบแทนเป็นเบี้ยประชุมและเงินโบนัสประจำปีซึ่งบริษัทที่เชิญคณะราษฎรไปเป็นผู้อุปถัมภ์นั้นมักจะประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ

แม้ว่าคณะราษฎรจะมีนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นเศรษฐกิจแบบชาตินิยมเพื่อให้หลุดพ้นจากการครอบงำทางเศรษฐกิจของต่างชาติ โดยเป้าหมายหลักที่คณะราษฎรอ้างว่าต้องการกำจัดก็คืออิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีน แต่การดำเนินงานของคณะราษฎรในการขจัดอิทธิพลของพ่อค้าชาวจีนไม่ประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามพ่อค้าชาวจีนกลับยิ่งมีความเข้มแข็งและมีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจมากขึ้นโดยการทำธุรกิจร่วมกับคณะราษฎร แต่คณะราษฎรไม่ได้ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปที่ดินให้กับเกษตรกรไทย และไม่ได้สร้างโอกาสให้กับกรรมกรหรือชนชั้นแรงงานในประเทศ

3. เศรษฐกิจไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2488)

ประเทศไทยได้เข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ในสงครามเอเชียบูรพาในปี พ.ศ. 2484 เมื่อญี่ปุ่นได้บุกเข้ามาในประเทศไทยเพื่อเป็นฐานในการสู้รบและยึดครองประเทศข้างเคียง ซึ่งเป็นอาณานิคมของประเทศคู่สงคราม ประเทศไทยจึงอยู่ในภาวะจำยอมต้องทำสัญญาร่วมรบกับญี่ปุ่น ซึ่งมีชื่อว่าวงศไพบูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพา

เมื่อญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยแล้ว ญี่ปุ่นได้มีแผนที่จะจัดตั้งธนาคารกลางแห่งประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ที่ญี่ปุ่นยึดครองได้ คือประเทศจีน และแมนจูเรียโดยมีที่ปรึกษาและหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ เป็นชาวญี่ปุ่น ซึ่งการกระทำดังกล่าวเท่ากับว่า ประเทศญี่ปุ่นได้ยึดครองอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้น รัฐบาลจึงต้องบอกว่า ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย โดยได้มอบหมายให้พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยร่างกฎหมายในการจัดตั้งธนาคารกลางแห่งประเทศไทยขึ้นอย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันการแทรกแซงเอกราชทางการเงินจากประเทศญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ออกประกาศใช้ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2485

เมื่อมีธนาคารแห่งประเทศไทยแล้วภารกิจแรกที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องประสบก็คือการที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม ซึ่งรายจ่ายในการป้องกันประเทศมีจำนวนสูงมากกว่าในยามปกติจำนวนมหาศาล และนอกเหนือไปจากนั้นคือ มีรายจ่ายที่เกินกว่ารายรับหลายเท่า ด้วยเหตุนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงต้องพยายามหาเงินส่วนที่ขาดมาให้รัฐบาลกู้ยืมก่อน

ปัญหาต่อมาก็คือ ในสมัยนั้นเงินทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศประกอบด้วยทองคำและเงินปอนด์สเตอร์ลิงซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ซึ่งเมื่อเกิดสงครามขึ้นทุนสำรองที่อยู่ในต่างประเทศก็จะถูกแช่แข็งไว้ก่อน รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติเงินตราในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. 2484 ให้เพิ่มพันธบัตรเงินกู้ของรัฐบาลและพันธบัตรคลังเข้าประกอบเป็นทุนสำรองด้วยและให้งดจ่ายธนบัตรแลกเปลี่ยนกับปอนด์สเตอร์ลิง

ต่อมาญี่ปุ่นได้เสนอให้ปรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับ 1 เยนเป็น 10 บาทต่อ 100 เยน ทั้งทั้งที่ในขณะนั้นเงิน 100 บาทเทียบเท่ากับ 155.70 เยนแต่ประเทศไทยก็จำเป็นต้องยอมรับเนื่องจากมีข้อตกลงกับประเทศญี่ปุ่น ให้ใช้เงินเยนเป็นเงินตราที่ใช้ในการชำระเงินระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ประเทศไทยจะต้องออกธนบัตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุมาจากการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องจ่ายเงินบาทแลก กับเงินเยนที่ญี่ปุ่น นำมาเป็นค่าใช้จ่ายกองทัพญี่ปุ่นตามข้อตกลงที่ประเทศไทยทำไว้กับรัฐบาลญี่ปุ่น และเมื่อเงินบาทมีค่าลดลงสินค้าออกของไทยจึงมีราคาถูกลงมากเมื่อเทียบกับเงินเยน ญี่ปุ่นซึ่งในขณะนั้นต้องแบ่งกำลังการผลิตไปในทางการผลิตอาวุธจึงต้องการสินค้าของประเทศไทยจำนวนมาก

การที่ปริมาณเงินตราไหลเข้าประเทศเป็นจำนวนมากแต่ประเทศไทยไม่สามารถเพิ่มหรือลดค่าเงินได้เพราะต้องบังคับการแลกเปลี่ยนค่าเงินไว้คงที่ในอัตรา 100 บาทเท่ากับ 100 เยน จึงเกิดปัญหาปริมาณเงินมีมากเกินไปไม่สัมพันธ์กับปริมาณสินค้า ซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาภาวะเงินเฟ้อ เช่น ราคาน้ำตาลทรายสูงขึ้นมากกว่าในช่วงก่อนสงครามถึง 39 เท่า เหล็กกล้าราคาสูงขึ้น 69 เท่า เสื้อผ้าฝ้ายราคาสูงขึ้น 43 เท่า เป็นต้น

นอกจากจะเกิดเหตุการณ์เงินเฟ้อแล้ว ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองยังเกิดเหตุการณ์การขาดแคลนสินค้า เพราะในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สินค้าที่นำเข้าส่วนใหญ่มาจากตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เครื่องจักร ยารักษาโรค ผ้า เคมีภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า กระดาษ นมข้น สุรา ซึ่งไม่สามารถนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยได้อีกต่อไปเนื่องจากเป็นประเทศคู่สงคราม ส่วนสินค้าที่มีเหลือคงค้างอยู่ตามโกดังสินค้าก็ถูกทหารญี่ปุ่นยึดส่งกลับไปญี่ปุ่นในฐานะทรัพย์สินสงคราม นอกจากนั้นกองทัพญี่ปุ่นยังกว้านซื้อสินค้าไปเลี้ยงทหารญี่ปุ่นที่อยู่ในประเทศพม่า และมลายูด้วย จากสาเหตุต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา ในช่วงสงครามจึงเกิดภาวะการขาดแคลนสินค้า และทำให้เกิดความเดือดร้อน ซึ่งเมื่อมาผนวกกับการกระทำของนายทุนผู้ฉวยโอกาส เช่นผู้ที่ได้รับอภิสิทธิ์จากญี่ปุ่นให้เป็นผู้นำเข้าสินค้า จำเป็นเข้ามาขายพวกนั้นก็เพิ่มราคาสินค้า จึงยิ่งทำให้สถานการณ์การขาดแคลนสินค้าทวีความรุนแรงมากขึ้น

แม้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเงินของไทยก็ยังอยู่ในสถานะที่ขาดเสถียรภาพ เพราะทุนสำรองเงินตราซึ่งประกอบไปด้วยเงินเยนและทองคำนั้นไม่สามารถเป็นทุนสำรองได้อีกต่อไป เนื่องจากเงินเยนที่เป็นเงินญี่ปุ่นไม่สามารถใช้ได้ รัฐบาลได้แก้ไขปัญหาโดยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินและควบคุมการส่งออกและนำเข้าสินค้าเนื่องจากเป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ แต่เนื่องจากมีความขาดแคลนสินค้าภายหลังสงครามจึงมีการลักลอบนำเข้าและการลักลอบส่งออก ซึ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายขึ้นไปอีก

ในที่สุดรัฐบาลแก้ไขปัญหาโดยการออกพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2489 กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เพิ่มเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของเงินฝาก เพื่อไม่ให้ธนาคารพาณิชย์สร้างเครดิตหรือปล่อยกู้่ออกสู่ระบบเศรษฐกิจมากเกินไป เพราะเป็นสาเหตุที่ทำให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจล้นมากเกินไป นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ตัดสินใจขายทองคำที่เป็นทุนสำรองที่มีอยู่ในประเทศไทยเพื่อที่จะถอนพันธบัตรกลับคืนจากการหมุนเวียนในท้องตลาด เป็นการลดภาวะเงินเฟ้อด้วย

4. เศรษฐกิจไทยช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ทำให้ระบบทุนนิยมโลกเปลี่ยนแปลงไป โดยศูนย์กลางของทุนนิยมโลกดั้งเดิม ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ได้สูญเสียฐานะผู้นำทางเศรษฐกิจ และการเมืองให้กับ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากสงครามครั้งนี้ น้อยที่สุด เนื่องจากสมรภูมิลบส่วนใหญ่อยู่นอกประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามแม้ว่าสหรัฐอเมริกจะเป็นประเทศศูนย์กลางของระบบทุนนิยมโลกยุคใหม่ แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องพบกับสภาพโซเวียต ซึ่งเป็นศูนย์กลางของระบบสังคมนิยมโลกซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจอีกระบบหนึ่งที่ก่อตั้งขึ้นมาเป็นคู่แข่งของระบบทุนนิยมโลก

ด้วยการที่มีระบบเศรษฐกิจ 2 ระบบที่เป็นคู่แข่งกันนี้เอง ลักษณะพิเศษของระบบทุนนิยมโลกภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาก็มีความแตกต่างจากระบบทุนนิยมโลกในช่วงก่อนหน้านั้นโดยสหรัฐอเมริกาไม่ได้ขยายระบบเศรษฐกิจของตัวเองในฐานะศูนย์กลางของเศรษฐกิจโลกเพียงผู้เดียว แต่จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือประเทศพันธมิตรทั้งที่ชนะและแพ้สงครามให้พัฒนาไปพร้อมกัน ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น เยอรมนี อังกฤษ และ ฝรั่งเศส ในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของตนที่สูญเสียไปในภาวะสงคราม นอกจากนี้ยังต้องช่วยเหลือประเทศอาณานิคมซึ่งเพิ่งได้รับเอกราชภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วย

ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกากับประเทศพันธมิตรและประเทศอาณานิคมนั้นผ่านแผนการทางเศรษฐกิจชื่อโครงการมาร์แชล (Marshall Plan) และกลไกต่างๆ ภายใต้การควบคุมของตัวเองเช่นกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลกเพื่อให้องค์กรเหล่านี้เป็นแหล่งเงินทุนกระตุ้นให้เกิดการค้าและการลงทุนโดยเสรี

ผลของระบบทุนนิยมที่ร่างโดยสหรัฐอเมริกาก็ทำให้ประเทศไทยมีพันธะที่จะต้องปฏิบัติตามได้โลกกระบานดังกล่าวโดยการเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก ซึ่งธนาคารโลกนั้น มีบทบาทรายการให้เงินกู้แก่โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสาธารณสุขของนานาประเทศ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้อุปถัมภ์และผู้ให้กู้ที่ใหญ่ที่สุด สำหรับประเทศไทยได้เป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้รับเงินกู้จากธนาคารโลกในปี พ.ศ. 2493 ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 ธนาคารโลกได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคในรูปแบบของคณะที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ

ระบบทุนนิยมโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นใหม่ ๆ จึงประกอบไปด้วย

1. การให้เงินช่วยเหลือในโครงการมาร์แชล
2. การสนับสนุนการค้าและการลงทุนอย่างเสรีและ
3. การสร้างระบบโลกบาลทางการเงินภายใต้กองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังได้เสนอแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อให้ประเทศต่างๆ มีนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีหรือแบบเปิดที่เปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศซึ่งอยู่ในรูปแบบของการช่วยเหลือในการ “วางแผนทางเศรษฐกิจ”

รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลป. พิบูลสงคราม ได้ตอบสนองนโยบายการต่อต้านคอมมิวนิสต์และการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมของสหรัฐอเมริกา จึงสร้างความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาผ่านสนธิสัญญาหลายฉบับ อาทิเช่น สัญญากลางทางการศึกษาและวัฒนธรรม พ.ศ. 2493 สัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคนิคระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2493 สัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือทางการทหารระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2493

ทั้งนี้ข้อเสนอของสหรัฐอเมริกานอกเหนือจากความร่วมมือในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์แล้วสหรัฐอเมริกายังต้องการให้ประเทศไทยมีนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิดและอนุญาตให้เอกชนทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศสามารถเข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้ อย่างไรก็ตามรัฐบาลจอมพล ป. ไม่ได้ตอบสนองข้อเสนอของสหรัฐอเมริกาทั้งหมด นอกจากนี้ยังปฏิเสธข้อเสนอของรัฐบาลอเมริกาที่ต้องการให้ประเทศไทยเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจใหม่อีกด้วย

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผู้มีรัฐศาสตร์โลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นมีลักษณะที่พิเศษเปล่านั้นคือเป็นภูมิภาคที่อยู่ท่ามกลางความแข่งขันระหว่างค่ายทุนนิยมโลกกับค่ายคอมมิวนิสต์ เหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2492 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ประเทศไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลีเพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยอยู่ฝ่ายเดียวกับสหรัฐอเมริกาและต่อต้านคอมมิวนิสต์ ผลของสงครามดังกล่าวทำให้การค้าของประเทศไทยขยายตัวเนื่องจากความต้องการในสินค้าที่เป็นยุทธปัจจัย ต่างๆ เช่น ข้าว ยาง ดีบุก ซึ่งทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในลักษณะที่เรียกว่า Korean Boom

ส่วนลักษณะทางเศรษฐกิจภายในประเทศในในขณะนั้นภายใต้การควบคุมของกลุ่มเศรษฐกิจ 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มของ จอมพล ผิน ชุณหะวัณ กลับพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ หรือที่เรียกว่า กลุ่มชอยราชครู และกลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือที่เรียกว่ากลุ่มสี่เสาเทเวศร์ 2 กลุ่มเศรษฐกิจนี้นอกจากจะแข่งขันกันเองแล้วยังเป็นกลุ่มที่กีดกันการลงทุนของชาวต่างประเทศด้วย

ที่มาของความขัดแย้งและการแข่งขันระหว่าง 2 กลุ่มเกิดขึ้นมาจากลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยคณะราษฎร ที่มีนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม การสร้างวิสาหกิจของรัฐ และคุ้มครองผลประโยชน์ของพ่อค้า ซึ่งทำให้พ่อค้าต้องเข้ามาแสวงหาความคุ้มครองจากข้าราชการ กลุ่มทหารเหล่านี้จึงมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับกลุ่มพ่อค้าอย่างเหนียวแน่น

ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ของกลุ่มชอยราชครู และกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ประกอบไปด้วยภาพอุตสาหกรรม ภาคการพาณิชย์ และภาคการธนาคาร อย่างไรก็ตามกลุ่มชอยราชครูได้เกี่ยวข้องกับฐานเศรษฐกิจที่มีธุรกิจที่ไม่ถูกกฎหมายด้วย ได้แก่การค้าฝิ่นเถื่อน ซึ่งให้ผลประโยชน์จำนวนมหาศาล ในขณะที่กลุ่มสี่เสาเทเวศร์มีแหล่งเงินที่สำคัญก็คือสำนักงานฉลากกินแบ่งรัฐบาล โดยทั้ง 2 กลุ่มได้เปิดโปงซึ่งกันและกันโดยใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือ โดยกลุ่มชอยราชครู ขูดค้ำยการทุจริตของกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ในกองฉลากกินแบ่งรัฐบาล ในขณะที่กลุ่มสี่เสาเทเวศร์เปิดโปงการค้าฝิ่นทองคำเถื่อนและธนบัตรปลอมของชอยราชครู

ในขณะนั้น สหรัฐอเมริกาได้ทำความตกลงฉบับใหม่กับประเทศไทยคือ ความตกลงว่าด้วยการค้าประกันการลงทุนของคนอเมริกัน พ.ศ. 2497 เพื่อที่จะเป็นจุดเริ่มต้นในการสนับสนุนการลงทุนซึ่งไม่ใช่เพียงทุนจากสหรัฐอเมริกาเท่านั้นทุนจากประเทศอื่นก็สามารถเข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้ด้วยรัฐบาลจึงรับข้อเสนอนี้โดยประกาศพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497

แต่ผลของพระราชบัญญัตินี้กลับไม่ได้ส่งเสริมการลงทุนของเอกชนโดยมีการขอรับการส่งเสริมการลงทุน 93 ราย ในขณะที่รัฐบาลประกาศให้ได้รับการส่งเสริมเพียง 11 ราย โดยพระราชบัญญัตินี้กลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มชอยราชครูในการส่งเสริมฐานเศรษฐกิจของตัวเองด้วยการจัดตั้งบริษัท ส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ

รูปแบบทางเศรษฐกิจในสมัยของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศน้อยมาก โดยพระราชบัญญัติและข้อตกลงดังกล่าวกลายเป็นสิ่งที่ทำให้ทหารทั้งสองกลุ่มใช้แสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อตัวเอง ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2481 ถึง 2500 จึงเป็นยุคทองของรัฐวิสาหกิจไทย คือเป็นการขยายฐานอำนาจเศรษฐกิจของชนชั้นปกครอง แต่ไม่เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของสังคมโดยรวมและไม่ได้ทำให้ประเทศไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลก ซึ่งหมายความว่าสหรัฐอเมริกาไม่สามารถเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในประเทศไทยด้วย นี่เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้สหรัฐอเมริกาเลิกสนับสนุนจอมพล ป. ในที่สุด

ความขัดแย้งทางการเมืองและการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มทหาร 2 กลุ่มจบลงโดยการรัฐประหารของ จอมพล สฤษดิ์ เพื่อโค่นล้มอำนาจและอิทธิพลของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ทำให้จอมพล สฤษดิ์ สามารถรวบรวมศูนย์อำนาจการปกครองและเศรษฐกิจเข้าสู่ตนเองแต่เพียงผู้เดียว

สาเหตุของการรัฐประหารดังกล่าวเกิดขึ้นจากนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมของจอมพล ป. ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสหรัฐอเมริกาในเรื่องนโยบายทางเศรษฐกิจได้ นอกจากนี้กลุ่มราชครูยังมีชื่อเสียงเกี่ยวข้องกับการค้าฝิ่น สหรัฐอเมริกา จึงหันมาสนับสนุน จอมพล สฤษดิ์ ในการทำรัฐประหาร ภายหลังที่จอมพล สฤษดิ์ ประสบชัยชนะในการทำรัฐประหารได้แต่งตั้งรัฐบาลชั่วคราว ซึ่งนำโดย นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อเตรียมการเลือกตั้งในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 ซึ่งภายหลังการเลือกตั้งครั้งนั้น พลโท ถนอม กิตติขจร ได้เป็นนายกรัฐมนตรี

หลังจากการรัฐประหารได้ 4 เดือน จอมพล สฤษดิ์ ได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกา เพื่อไปปรึกษาตัว และได้เข้าไปใกล้ชิดกับกลุ่มผู้นำสหรัฐอเมริกา และในช่วงเวลาดังกล่าว จอมพล สฤษดิ์ ได้ขอความช่วยเหลือผู้นำของสหรัฐอเมริกา เพื่อให้สนับสนุนการกลับเข้ามามีอำนาจทางการเมืองและเสนอการต่อต้านคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นข้อเสนอที่ตรงกับความต้องการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้ประเทศไทยมีบทบาทต่อต้านคอมมิวนิสต์ และยังได้พูดคุยกันถึงเรื่องแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่จะนำมาใช้ใน ประเทศไทย หลังจากการเข้าปรึกษาตัวที่สหรัฐอเมริกา จอมพล สฤษดิ์ ได้กลับมาทำรัฐประหารครั้งที่ 2

5. การรัฐประหารของจอมพล สฤษดิ์ และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม

เมื่อ จอมพล สฤษดิ์ ได้เข้ามาในประเทศไทยและได้ทำรัฐประหารครั้งที่ 2 ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 จอมพล สฤษดิ์ ได้นำแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาในประเทศไทย ผ่านทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติซึ่งเป็นความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ในการที่จะทำให้สหรัฐอเมริกาและทุนจากประเทศต่าง ๆ สามารถเข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

ผลก็คือประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่อยู่บนอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และผูกพันทางการค้ากับกลุ่มประเทศโลกเสรี จอมพล สฤษดิ์ฯ ได้มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับสหรัฐอเมริกา โดยสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และทางด้านการทหาร เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศและปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์

หลักการที่เห็นได้ชัดที่สุดในการต่อต้านคอมมิวนิสต์และพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยผูกพันกับสหรัฐอเมริกานั้นสามารถดูได้จากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 11 ที่จะนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ โดยเฉพาะ ซึ่งภายหลังจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับนั้น จอมพล สฤษดิ์ฯ ได้ออกนโยบายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอย่างจริงจัง ผ่านรายงานของธนาคารโลกที่ชื่อว่า โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับประเทศไทย (A Public Development Program for Thailand) เพื่อนำมาใช้เป็นตัวแบบในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก

ในรายงานฉบับดังกล่าวได้กล่าวถึงข้อเสียของรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยได้แก่ 1. การปราศจากการวางแผนที่ดี 2. การจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ 3. ไม่ทำให้เกิดผลกำไรเท่าที่ควร ซึ่งคณะทำงานของธนาคารโลกได้เสนอให้ประเทศไทยหันมาส่งเสริมเอกชนในการลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรม โดยหน้าที่ของรัฐบาลก็คือการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้เอกชนสามารถทำธุรกิจของตนได้อย่างสะดวก รัฐควรจะมีบทบาทจำกัดอยู่เฉพาะการสนับสนุนและเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การลงทุนและการประกอบการของเอกชน ทั้งนี้ รัฐวิสาหกิจเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนจากต่างประเทศหากรัฐบาลสามารถจำกัดบทบาทของรัฐวิสาหกิจก็จะได้รับเงินกู้และความช่วยเหลือจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ลักษณะเช่นนี้ทำให้ประเทศไทยก้าวสู่รัฐทุนนิยม (Capitalist State)

รัฐบาลไทยยอมรับคำแนะนำของคณะทำงานจากธนาคารโลกในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐ ด้วยเหตุนี้นโยบายของจอมพลสฤษดิ์ฯ และนโยบายในสมัยต่อมา จึงเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในฐานะตัวจักรสำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจในขณะที่รัฐบาลมีบทบาทจำกัดในด้านของการสนับสนุนเพื่ออำนวยความสะดวกในการลงทุนเท่านั้นและรัฐบาลควรถอยออกมาจากการผลิตในด้านอุตสาหกรรม และสร้างแรงจูงใจให้เอกชนในการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม และนอกจากการจำกัดบทบาทของรัฐแล้วธนาคารโลกยังให้คำปรึกษาว่าประเทศไทยควรที่จะเพิ่มสินค้าอุตสาหกรรมในระบบเศรษฐกิจให้มากขึ้นเนื่องจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้น

ข้อเสนอแนะของคณะทำงานของธนาคารโลก จึงส่งผลต่อนโยบายเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ฯ และรัฐบาลอีกหลายสมัยต่อมาโดยมุ่งส่งเสริมการลงทุนของเอกชน โดยเฉพาะการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อสร้างความเติบโตในสาขาอุตสาหกรรมให้มากขึ้น

นอกจากธนาคารโลกแล้วอีกองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจในสมัย จอมพล สฤษดิ์ฯ ได้แก่คณะสำรวจการลงทุนจากสหรัฐภายใต้ข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐ โดย George B. Beitzel และองค์การบริหารความร่วมมือกับต่างประเทศ (The International Cooperation Administration) หรือชื่อหนึ่งว่า Beitzel Report ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาศักยภาพของการลงทุนในประเทศไทย โดยรายงานที่ชื่อว่า “Expanding Private Investment for Thailand Economics Growth” ซึ่งนำเสนอต่อ จอมพล สฤษดิ์ฯ ในปี พ.ศ. 2502

สาระสำคัญของรายงานดังกล่าวคือการส่งเสริมศักยภาพของนักลงทุนเอกชน การลดกระบวนการและวิธีการการลงทุนที่สลับซับซ้อน โดยแก้ไขสนธิสัญญาที่มีผลกระทบต่อ การลงทุน ลดการแทรกแซงของรัฐบาลในวิสาหกิจต่างๆ กำหนดระยะเวลาปลอดภาษีสำหรับการนำเข้า เครื่องจักรที่ใช้ในการลงทุนทางอุตสาหกรรม ตลอดจนการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อส่งเสริมการลงทุน โดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือการลงทุนของเอกชนในด้านต่างๆ เช่นการอนุมัติการลงทุน การให้ ข้อมูลและการส่งเสริมต่างๆ การให้บริการทางเทคนิค

ในที่สุดรายงานฉบับนี้ได้เป็นแม่แบบของพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน เพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505 ซึ่งกลายเป็นการกำหนดมาตรฐานการส่งเสริมการลงทุนสำหรับ เอกชน

กล่าวโดยสรุปก็คือเศรษฐกิจของประเทศไทยสมัยจอมพล สฤษดิ์ฯ ได้รับอิทธิพลมา จากธนาคารโลกและกลุ่มนักธุรกิจเอกชนจากสหรัฐอเมริกาโดยต้องการให้รัฐบาลไทยส่งเสริมการ ลงทุนของเอกชนการจำกัดบทบาทของรัฐและรัฐวิสาหกิจ และส่งเสริมการลงทุนในด้านอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของเอกชน

ในส่วนขององค์กรต่างๆที่จัดตั้งเพื่อสนับสนุนรูปแบบทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมนั้น ประเทศไทยได้ก่อตั้ง สำนักงบประมาณ สำนักส่งเสริมการลงทุน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ แห่งชาติ กระทรวงพัฒนาการ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้มีการจัด ระเบียบองค์กรใหม่ในระบบราชการไทยด้วยโดยให้ส่วนกลางมีอำนาจมากขึ้นในการวินิจฉัยสั่งการ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางเศรษฐกิจ

ในที่สุดประเทศไทยภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ฯ จึงได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ แห่งชาติ ฉบับที่ 1 ออกใช้เมื่อปี พ.ศ. 2503 และต่อยอดด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510-2515 ซึ่งสาระสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวคือ การเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนา รายการที่รัฐบาลมีนโยบายเสรีนิยมอย่างเด่นชัดในการสนับสนุนส่งเสริมการให้บริการ

จากโครงสร้างทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้การจัดสรรทรัพยากรของประเทศไทย ตั้งแต่สมัยจอมพล สฤษดิ์ฯ เป็นต้นมา มีความลำเอียงให้กับนักลงทุน โดยเฉพาะนักลงทุนจาก ต่างประเทศ และสนับสนุนสาขาการผลิตเฉพาะสาขาเท่านั้น

ภายหลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 และ 2 ได้ถูกใช้บังคับ ธนาคารโลก ได้เข้ามา ทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจไทยอีกครั้งหนึ่งและเสนอรายงานอีกชุดหนึ่งซึ่งประกอบด้วย รายงานย่อย 6 ฉบับในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังจะประกาศใช้แผน 3

รายงานดังกล่าวมีสาระสำคัญคือการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในช่วงที่ผ่านมาแต่ ความสำเร็จในทางด้านวัตถุแต่การกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาถูกและจุกตัวอยู่แค่ใน กรุงเทพฯ และปริมณฑลซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างภูมิภาคต่างๆ การพัฒนา ที่ไม่เท่าเทียมกันนี้เป็นผลจากแผนพัฒนาทั้ง 2 ฉบับ คณะทำงานจึงเสนอให้รัฐบาลกำหนดนโยบาย ที่สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจที่สมดุลมากขึ้น

ต่อมาได้มีเอกสารอีกฉบับหนึ่งที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2521 ชื่อ Thailand – Basic Development Report: Toward a Development Strategy for Full Participation ซึ่งได้สรุปสาระสำคัญของการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 ว่า ประเทศไทยขาดศักยภาพในการระดมทุน ทรัพยากร และการขาดดุลการชำระเงิน ซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่สมดุลทางด้านโครงสร้างทางสังคมและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาค ซึ่งเพิ่มขึ้นด้วยเรื่อยๆ รายงานฉบับนี้ผนวกกับเหตุการณ์ทางการเมืองในเดือนตุลาคม 2516 ทำให้รัฐบาลเริ่มสนใจกับปัญหาความยากจนและความไม่สมดุลของการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น รายงานฉบับนี้และบริบทของความขัดแย้งทางการเมืองในเดือนตุลาคม 2516 จึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 ในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ธนาคารโลกได้นำเสนอรายงานที่เกี่ยวกับนโยบายอุตสาหกรรม ซึ่งมีข้อเสนอให้ละทิ้งแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitute Industry) ไปเป็นการผลิตเพื่อการมุ่งการส่งออก (Export Oriented Industry) เช่นเดียวกับฮ่องกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ รัฐสนับสนุนให้มีการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาจากกรุงเทพไปสู่พื้นที่ชนบท

ในช่วงระยะต้น ๆ ของประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจตามคำแนะนำของธนาคารโลก ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและรวดเร็วที่สุดในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในโลก ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตในด้านการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเป็นอย่างสูง และได้รับความสำเร็จในการลดความยากจนเป็นที่น่าประทับใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษที่ 2510 และในช่วงต้นทศวรรษที่ 2520 หลังจากนั้นเศรษฐกิจของประเทศไทยลดระดับความรื้อแรงลงชั่วคราว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการตกต่ำของเศรษฐกิจทั่วโลก มาจากวิกฤตการณ์น้ำมัน 2 ครั้งในปี พ.ศ. 2513 และ 2516 แต่กระนั้นก็ตามการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยก็สูงกว่าประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางหลายประเทศ

ในช่วงทศวรรษดังกล่าวรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจโดยลดความเหลื่อมล้ำของการเจริญเติบโตและพยายามกระจายบริการทางสังคมไปสู่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน นโยบายสาธารณสุขในช่วงนั้น จึงเป็นการเพิ่มการขยายตัวของความเป็นเมือง และเพิ่มกิจกรรมทางอุตสาหกรรมในระดับที่รวดเร็วกว่าการเพิ่มขึ้นของภาคเกษตรกรรม และส่งเสริมรายได้ในอุตสาหกรรมภาคบริการ แต่ผลของการพัฒนาดังกล่าวได้ทำให้กรุงเทพกลายเป็นศูนย์กลางการเติบโตและกรุงเทพฯ ประสบปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยและปัญหาความไม่เพียงพอของสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น น้ำการจัดการขยะพลังงาน และการคมนาคมขนส่ง

ถึงแม้ว่าการกสิกรรมจะเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญมากที่สุดในประเทศเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีชีวิตอยู่ด้วยกสิกรรมนี้แต่ที่ดินที่สามารถใช้ในการเพาะปลูกได้ไม่ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นนอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของรายได้จะไปกระจุกตัวอยู่ที่กิจกรรมภาคการผลิตภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคการเกษตรและการพัฒนาความแตกต่างหลากหลายในการผลิตด้านอุตสาหกรรมในช่วงเวลาดังกล่าว

สรุปการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2504-2514)

ในช่วงดังกล่าวนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ เน้นไปทางด้าน การลดบทบาทของรัฐ โดยตรงในทางเศรษฐกิจ โดยหันมาเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมการขยายตัวของภาคเอกชน และเป็น ผู้สร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับการขยายตัวของการลงทุน รัฐบาลได้ยุบเลิก รัฐวิสาหกิจจำนวนมาก บางส่วนก็ขายให้กับเอกชน บางส่วนก็จำกัดบทบาทในการผลิตหรือ จำกัดการ สนับสนุนในด้านการเงิน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและ พาณิชยกรรม ส่วนการขยายตัวของรัฐวิสาหกิจนั้น เน้นหนักไปในการสร้างสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ถนน

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 และ 4 (พ.ศ. 2515-2524)

ในช่วงแผนนี้รัฐบาลได้มีนโยบายและมาตรการสำหรับส่งเสริมให้เอกชนเข้ามา มีส่วนร่วมกับรัฐบาลมากขึ้น โดยเชิญตัวแทนจากภาคเอกชนให้ความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาต่างๆ และขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทางสังคม นอกจากนี้ยังจัดสรรงบประมาณพัฒนาเพื่อส่งเสริม อุตสาหกรรมในภูมิภาคต่าง ๆ แต่ ในแผนพัฒนาฉบับนี้มีการกดดันค่าแรงขั้นต่ำให้ต่ำมากและ ไม่สนับสนุนการรวมตัวของผู้ใช้แรงงานให้เป็นสหภาพแรงงาน

ในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของโลกกำลังถูกคุกคามด้วยปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมัน 2 ครั้ง และสหรัฐอเมริกายังประสบกับปัญหาการขาดดุลการค้าและการขาดดุลการชำระเงิน เพื่อให้ เงินทุนไหลเข้าประเทศ ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องประกาศขึ้นดอกเบี้ยในปี พ.ศ. 2522 เพื่อดึงดูด เงินตราเข้าประเทศแต่การขึ้นดอกเบี้ยของสหรัฐอเมริกาได้ทำให้ประเทศในยุโรปประกาศขึ้นดอกเบี้ย ของตนเองด้วยทำให้เศรษฐกิจถดถอยเกิดขึ้นทั่วโลก และยังมีวิกฤตการณ์หนี้ต่างประเทศอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ซึ่งประสบกับปัญหาเงินเพื่อการขาดดุลการค้าและการขาดดุลการชำระเงิน และทำให้เกิดวิกฤตเงินคลัง ในปี พ.ศ. 2523-2525

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)

ในช่วงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 นี้เศรษฐกิจของโลกและ เศรษฐกิจของประเทศไทยยังประสบปัญหาความถดถอยอยู่ ในที่สุดรัฐบาลต้องกู้ยืมเงินกู้ฉุกเฉิน จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ในปี พ.ศ. 2525 จำนวน 51 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2526 จำนวน 298.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ใน พ.ศ. 2528 จำนวน 459.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นักกู้เงินเพื่อการ ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากธนาคารโลกในปี พ.ศ. 2554 และ พ.ศ.2526 จำนวน 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การกู้เงินจากทั้งสององค์กรทำให้รัฐบาลต้องปฏิบัติเงื่อนไขตามที่ตกลงกันไว้ ซึ่งสิ่ง ที่สำคัญก็คือการลดสัดส่วนการขาดดุลงบประมาณในปี 2525-2530 เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์เงินคลัง และการขาดดุลการค้าและบัญชีเดินสะพัด นโยบายเช่นนี้ของรัฐบาลปรับทำให้เกิดความถดถอยทาง เศรษฐกิจมากขึ้นจนทำให้เกิดการว่างงานสูงขึ้นโดยเฉพาะการว่างงานของบัณฑิตในปี พ.ศ. 2528 -2529 นอกจากนี้รัฐบาลยังชะลอการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ เช่น แผนพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณ ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

อย่างไรก็ดี ในช่วงนี้เป็น ช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตเพียงร้อยละ 5.3 ต่อปีซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำที่สุดเท่าที่ผ่านมา

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6-7 (พ.ศ. 2530-2539)

ในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของโลกค่อยๆ ฟื้นตัวขึ้น ซึ่งภาคการส่งออกของไทยก็ฟื้นตัวมาจากปรากฏการณ์นั้นเช่นเดียวกัน สินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทย มีทั้งภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม โดยโครงสร้างการส่งออกได้เปลี่ยนแปลงจากสินค้าขั้นต้น ไปเป็นสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น

การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทยเป็นผลมาปัจจัย 2 ประการ ประการที่หนึ่งได้แก่ การลดค่าเงินบาทใน พ.ศ. 2527 ซึ่ง ทำให้สินค้าออกของไทยมีราคาถูกลงซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางและโอกาสในการส่งออกสินค้าของไทยไปยังต่างประเทศ ประการที่สองได้แก่ ข้อตกลง Plaza Accord ซึ่งได้ทำให้ญี่ปุ่นย้ายฐานการลงทุนมาที่ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น อุตสาหกรรมของประเทศไทยจึงมีการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับนี้เป็นต้นมา การฟื้นตัวของเศรษฐกิจมีส่วนทำให้อำนาจซื้อของประชาชนมีส่วนเพิ่มมากขึ้นเมื่อผนวกกับ การปรับอัตราค่าแรงขั้นต่ำ ขึ้นรถแล้วแต่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีการใช้จ่ายด้านการบริโภคเพิ่มมากขึ้น

โดยสรุปแล้วในช่วงแผนนี้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ฟื้นตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง พื้นดินนั้นกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมบางส่วนเท่านั้น ซึ่งส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำ ทางรายได้ระหว่างครัวเรือนต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการระดมทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากให้กับภาคการผลิตทำให้เกิดปัญหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วเกิดปัญหามลพิษ และคุณภาพของอากาศน้ำ และดินต่ำกว่ามาตรฐาน

5. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินี้เป็นการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงจากแนวทางการพัฒนาประเทศแบบเดิม ที่คิดแบบแยกส่วนหรือตามรายสาขาทางเศรษฐกิจมาคิดแบบองค์รวมโดยให้แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ และมองถึงการพัฒนามีประสิทธิภาพและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจึงไม่ลงรายละเอียดของแนวทางการพัฒนาตามสาขาเศรษฐกิจและสังคมแต่จะเป็นการวางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ เพื่อเป็นการนำไปเป็นกรอบกำหนดแผนงานโครงการและมาตรการ ในการทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ รวมถึงมีเป้าหมายและโครงการที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม

6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 นี้เป็นแผนที่มีการอัญเชิญแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและการบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพและมีความยั่งยืน โดยในแผนพัฒนาฉบับนี้ได้มีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนฉบับที่ 8 ใน ด้านการพัฒนาที่ยืดคนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุลทั้งคนสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

7. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

แผนพัฒนาฉบับนี้นั้นเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจากแผนฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ที่ผ่านมามีคือ เป็นการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยอัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการ ที่มีคนเป็นศูนย์กลาง

8. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2560)

ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 เป็นการเน้นในการสร้างภูมิคุ้มกัน ในมิติต่าง ๆ ทั้ง บุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติโดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศ สู่ความยั่งยืน ต่อเนื่องจากแผนที่ 8 9 และ 10 ที่ผ่านมา โดยเน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการขยาย การนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพทั้ง 6 ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรม มาใช้เป็นประโยชน์ อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกันโดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีเศรษฐกิจสีเขียวมีแบบแผนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ บนพื้นฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง และสามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจโลกและภูมิภาคอย่างรู้เท่า สร้างความยั่งยืนของภาคการเกษตรและความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน รวมไปถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาล และความสมานฉันท์ในทุกภูมิภาค รูปภาคส่วน และทุกระดับ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและสมดุลมุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม

9. การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12)

ที่ผ่านมาจึงเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีการเจริญเติบโตทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างน่าประทับใจ ความเข้มแข็งของการเติบโตและระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นทันสมัยอย่างรวดเร็วทำให้ประเทศไทยสามารถหลุดพ้นจากประเทศด้อยพัฒนาไปยังประเทศรายได้ระดับปานกลางโดยที่กรุงเทพฯมีบทบาทสำคัญในฐานะกลางการพัฒนา ความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ได้ทำให้เกิดการพัฒนาทางสังคมด้วยโดยความยากจนที่มีสถิติสูงกว่าร้อยละ 60 ในทศวรรษที่ 2530 เหลือเพียงร้อยละ 7 ในปีปัจจุบัน ในขณะที่การให้บริการทางการศึกษาและสุขภาพได้ถูกพัฒนาไปอย่างดี

อย่างไรก็ตามความสำเร็จนี้ได้ทำให้เกิดความท้าทายใหม่จากความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาไม่ได้ถูกกระจายอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ ประชากรราวครึ่งหนึ่งมีอาชีพนอกระบบ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางการผลิตก็มีอัตราการเพิ่มที่ลดลงในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา คนอพยพคนยากจนในเมืองทักษะที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับงานสมัยใหม่ได้ นอกจากนี้ในขณะที่เขาสำเร็จของกรุงเทพฯในฐานะเมืองหลวงยังไม่สามารถพัฒนาเมืองระดับรองที่จะสร้างความเจริญได้อย่างทัดเทียม

ในวันนี้ประเทศไทยพร้อมแล้วที่จะเดินหน้าเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งจะสามารถสร้างให้ประชาชนทุกคนได้รับประโยชน์และสามารถยกระดับการผลิตของประเทศและลดความเหลื่อมล้ำของประเทศได้อย่างแท้จริงยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปีและโมเดลประเทศไทย 4.0 เป็นทางออกให้กับประเทศไทยซึ่งจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมผู้สูงอายุในขณะที่จะต้องพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางเศรษฐกิจ รายการที่จะลดความเหลื่อมล้ำในประเทศและสร้างความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นกับคนส่วนใหญ่ในชาติได้อย่างแท้จริง ปัญหาในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับปัญหาการจัดการน้ำจะเป็นความท้าทายความสามารถของประเทศไทยในการบริหารจัดการ

การพัฒนาไม่ได้หมายถึงการที่จะทำให้ทุกอย่างดีขึ้นพร้อมกันแต่เกี่ยวกับว่าจะทำอะไรที่จะค้นคว้าว่าสิ่งใดสำคัญเป็นอันดับแรก ซึ่ง The Initial Assessment of the Multi-dimensional Country Review (MDCR) เป็นความพยายาม ที่จะชี้ว่า อะไรเป็นอุปสรรคสำคัญหรือเป็นความท้าทายใหม่ที่ประเทศไทยจะต้องก้าวข้าม เพื่อที่จะประสบความสำเร็จ รวมทั้งข้อเสนอทางนโยบายหลายประการ ที่จะทำให้ประเทศไทยเดินทางไปข้างหน้าได้ และสามารถสร้างกลไกทางการผลิตได้ทั่วพื้นที่ และสามารถพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ทรัพยากรน้ำ โดยการที่จะทำเช่นนี้ได้ต้องการรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งในปัจจุบันนี้ยังคงพบกับปัญหาด้านองค์กรและปัญหาความไม่สามารถที่จะปรับตัวเพื่อส่งมอบบริการที่มีคุณภาพให้กับทุกภูมิภาคได้

10. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เพื่อที่จะพัฒนางานที่มีคุณภาพ และแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำในภูมิภาคต่างๆ

ตั้งแต่ พ.ศ. 2513 เป็นต้นมาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย อยู่ที่ค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4.2 ต่อปี อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังต้องการการเจริญเติบโตที่เร็วมากขึ้น เพื่อที่จะเป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศที่มีรายได้ระดับสูงภายใน พ.ศ. 2579 เพื่อที่จะสามารถทำตามเป้าหมายเช่นว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างการผลิตของประเทศเพื่อที่จะ กระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสามารถทำให้เศรษฐกิจส่งผลต่อคนทุกกลุ่มในสังคม การสนับสนุนความคิดริเริ่มหรือนวัตกรรมใหม่ๆ การสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันในประเทศ การลดข้อจำกัดและอุปสรรคในการค้าขายผ่านชายแดน และการใช้จ่ายภาครัฐในสาธารณูปโภคต่างๆ

11. กฎระเบียบที่ดีขึ้นและเงินอุดหนุนสวัสดิการสังคม

แม้ว่าปัจจุบันปัญหาความเหลื่อมล้ำจะได้รับการแก้ไขมากขึ้นแต่กล่าวได้ว่าประเทศไทยก็ยังคงมีปัญหาที่นั่นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานในภาคที่ไม่เป็นทางการ และผู้สูงอายุจำนวนมากที่อยู่ในความเสี่ยงของการตกอยู่ในภาวะยากจนนโยบายเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและการให้การช่วยเหลือเงินเกษียณอายุเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเติบโตที่ครอบคลุม ทั้งนี้โดยจำเป็นจะต้องมีการปรับโครงสร้างภาษีเพื่อที่จะนำเงินมาอุดหนุนเงินเกษียณอายุ และหลักประกันสุขภาพ นอกจากนี้ยังต้องมีการขยายภาคการจ้างงานอย่างเป็นทางการเพื่อที่จะขยายความครอบคลุมสวัสดิการสังคมและขยายฐานภาษีด้วย

12. จัดลำดับความสำคัญในเรื่องการปกป้องสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการความเสี่ยงทางหายนะ

การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้สร้างหายนะให้เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการตัดไม้ทำลายป่าประเทศไทยจำเป็นต้องบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะสามารถสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้นอกจากนี้การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมืองยังได้สร้างปัญหาให้กับทรัพยากรน้ำตลอดจนคุณภาพของน้ำได้ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการน้ำจึงจำเป็นต้องมีการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ภัยแล้งและน้ำท่วมส่วนปัญหาด้านอื่นๆ เช่นการจัดการปัญหาขยะและนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศก็จะต้องจัดการให้เท่าเทียมกับมาตรฐานระหว่างประเทศ

ประเทศไทยได้ผ่านพ้นการพัฒนาจากการเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่เชื่อมโยงระหว่างเอเชียในภาคตะวันออกและเอเชียในทางตอนใต้ในช่วงศตวรรษที่ 18-19 ไปสู่เศรษฐกิจที่มีการพัฒนาให้เป็นสมัยใหม่และความเป็นเมืองด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนได้เริ่มขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475

ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 ประเทศไทยได้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของประเทศไปสู่เศรษฐกิจที่มีศูนย์กลางที่เมืองโดยเน้นที่อุตสาหกรรมภาคการผลิตและบริการในทศวรรษที่ 1960 ประเทศไทยได้ปฏิรูปโครงสร้างการผลิตของประเทศให้เปิดรับการลงทุนมากขึ้นจึงทำให้สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงจากสินค้าเกษตรกรรมและ วัสดุถุดิบต่างๆ ให้กลายเป็นสินค้าประเภทสิ่งทอและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การท่องเที่ยวในประเทศได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วตั้งแต่ พ.ศ. 2503 ซึ่งได้กลายเป็นรายได้ที่มีสัดส่วนถึงร้อยละ 5 ของ GDP การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจนี้เกิดขึ้นจากการขยายตัวของศูนย์กลางเมืองต่างๆซึ่งได้สร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น ในช่วงหลัง พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ประชากรไทย 18 ล้านคนหรือร้อยละ 30 อาศัยอยู่ในเขตเมืองซึ่งเพิ่มขึ้นจากจำนวนประชาชนคนไทย 7 ล้านคนที่อยู่ในเขตเมืองใน พ.ศ. 2533 การที่คนเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตเมืองเพิ่มมากขึ้นเช่นนี้ได้ทำให้ผลิตตะพาบทางการผลิตเพิ่มสูงมากขึ้นเนื่องจากงานในเขตเมืองได้เข้ามาแทนที่งานในเขตชนบท

วิกฤตเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2540 ได้ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรงแต่นั้นก็เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ประเทศไทยได้มีโอกาสที่จะพัฒนาปรับปรุงการบริหารทางเศรษฐกิจและการจัดการ ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมาในช่วงดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการเปิดเสรีทางด้านการเงินในช่วงทศวรรษก่อนหน้านั้นซึ่งมีส่วนทำให้เงินตราจากต่างประเทศได้ไหลเข้าสู่ประเทศไทยได้อย่างง่ายดายในขณะที่กฎเกณฑ์หรือระเบียบต่างๆ ในการเฝ้าระวังการไหลเข้าของเงินทุนไม่ได้ถูกเตรียมไว้รับมือกับการลงทุนที่มีความเสี่ยงมากเกินไป ในขณะเดียวกันปัญหาทุนมนุษย์ได้เกิดขึ้นโดยค่าแรงที่แท้จริงเพิ่มขึ้นรวดเร็วกว่าคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งได้ทำให้บริษัททั้งสัญชาติไทยและสัญชาติต่างประเทศย้ายฐานการลงทุนไปที่ประเทศที่มีค่าแรงต่ำกว่าและมีระบบการศึกษาที่ดีกว่า สิ่งเหล่านี้ได้เป็นพื้นฐานที่ทำให้เงินสำรองต่างประเทศ

ถูกโจมตีจากนักลงทุนชาวต่างประเทศจนทำให้ค่าเงินบาทถูกโจมตีอย่างหนักใน พ.ศ. 2540 จากการต่อสู้ด้านการเงินปัญหาเช่นเดียวกันของประเทศไทยได้ทันให้เกิดปัญหาในประเทศอื่น ๆ ในเอเชียด้วย

หลังจากวิกฤตการณ์ดังกล่าวประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่นการปฏิรูประบบการคลังสาธารณะและสร้างโครงสร้างทางการเงินที่แข็งแกร่งและมีความมั่นคงมากขึ้นโดยการจัดสร้างโครงสร้างใหม่ทางธนาคารและสร้างความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ และกลับเข้ามาเจริญเติบโตได้อีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ประเทศไทยสามารถกลับเข้าสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจได้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการสร้างการขยายตัวให้กับการส่งออกโดยใน พ.ศ. 2551 การส่งออกได้มีส่วนใน GDP ของประเทศไทยถึงร้อยละ 80 ซึ่งในจำนวนนี้ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีต่างๆ เช่น ส่วนประกอบรถยนต์สินค้าอิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เช่นเดียวกับการขยายตัวของสินค้าเกษตรกรรมที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากด้วย และนี่เป็นสาเหตุที่ทำให้ประเทศไทยได้เตรียมตัวรับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโลกใน พ.ศ. 2551 ตลอดจนวิกฤตปัญหาสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปีเดียวกันตลอดจนปัญหาน้ำท่วมใน พ.ศ. 2554 ได้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศหยุดชะงักอีกครั้งหนึ่งแต่เศรษฐกิจก็ขยายตัวแม้ว่าจะขยายตัวในอัตราที่ต่ำลงมาประเทศไทยอยู่ในส่วนหนึ่งของโครงสร้างการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ยานยนต์ถึงร้อยละ 20 และ 30 ตามลำดับซึ่งมากกว่าร้อยละ 10 ใน พ.ศ. 2539

ความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้ปูพื้นให้กับการขยายตัวในทางด้านสังคมความยากจนซึ่งได้ลดลงจากร้อยละ 60 ใน พ.ศ. 2540 เหลือเพียงร้อยละ 7 ในปีปัจจุบัน เช่นเดียวกับที่การขยายตัวของบริการทางสังคมเช่นการศึกษาและสาธารณสุขได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก การริเริ่มระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าใน พ.ศ. ได้ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างก้าวหน้าในนโยบายการปกป้องทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นทางการและยังเสริมด้วยนโยบายเงินผู้สูงอายุใน พ.ศ. 2552 อีกด้วย

อย่างไรก็ตามในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจกลับชะลอตัวลง ที่ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ปัญหานี้เกิดจาก แรงงานในภาคที่ไม่เป็นทางการซึ่งมีอยู่ประมาณครึ่งหนึ่งของแรงงานทั้งหมด ซึ่งลดลงจากร้อยละ 70 ใน พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากในระบบเศรษฐกิจของไทย กิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ๆ ได้ลดงานของแรงงานที่ไม่มีทักษะ ในขณะที่ตลาดแรงงานในเมืองต้องการแรงงานที่มีทักษะมากขึ้น ซึ่งผู้คนจากต่างจังหวัดขาดศักยภาพในการทำงานใหม่ ๆ ในเมือง ทุกวันนี้ ประชาชนไทยเพียงร้อยละ 11 เท่านั้นที่บอกว่ามีรายได้พอเพียง และในขณะที่กรุงเทพเป็นหัวเมืองหน้าด่านเพื่อความเจริญของประเทศ แต่ประเทศไทยขาดการพัฒนาเมืองลำดับรอง ปัญหาดังกล่าวได้ทำให้โอกาสของการพัฒนาเมืองและการแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นไปได้อย่างยากลำบากมากขึ้น โดยเฉพาะความยากจนในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ของประเทศ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยก็ได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เหวี่ยงไปมาระหว่างระบอบประชาธิปไตย กึ่งประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการ โดยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญใช้ถึง 20 ฉบับ ซึ่งมีระดับของการรวมศูนย์ในการพัฒนาที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมที่ล่าช้าจนเกินไป ตลอดจนปัญหาการสร้างงานที่มีคุณภาพและปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาคที่เพิ่มมากขึ้นได้สร้างแรงกดดันเข้าสู่ระบบการเมือง และความสามารถของรัฐที่จะจัดการกับความต้องการการบริการสาธารณะ และการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

ในการพัฒนาประเทศต่อไป ประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาเครื่องมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในแต่ละภูมิภาค การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไปได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15 ไปสู่ร้อยละ 30 ในปี ค.ศ. 2030 ในขณะที่ประชาชนคนไทยประมาณครึ่งหนึ่งอยู่ในตลาดแรงงานนอกระบบที่มีความเสี่ยงนานับประการ การคลังสาธารณะก็อยู่ภายใต้ความกดดัน และประชาชนสูงอายุจำนวนมากก็อยู่ในภาวะความเสี่ยงที่จะอยู่กับความยากจน

ต่อประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องทรัพยากรน้ำ เป็นอีกเรื่องสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการ เนื่องจากประเทศไทยพบกับปัญหาน้ำท่วมปี ซึ่งค่าความเสียหายจากวิกฤติน้ำท่วมตกอยู่ประมาณปีละ 6 พันล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศโลก

สิ่งที่จะเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยก็คือการรวมตัวกันของภูมิภาคอาเซียน ซึ่งในปัจจุบัน อาเซียนเป็นหนึ่งในเขตเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงหรือมีความเป็นพลวัตมากที่สุด ภูมิภาคหนึ่งของโลก ซึ่งสิ่งนี้จะเปิดมากขึ้นสำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะทำให้เกิดการแย่งตลาดการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ และการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างกันและกัน นอกจากนี้ความไม่แน่นอนในระบบเศรษฐกิจโลกยังต้องการให้ประเทศไทยต้องการความยืดหยุ่นของการพัฒนาที่จะต้องเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤติทางเศรษฐกิจ หรือภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจรอบใหม่ ตลอดจนปัญหาทางความมั่นคงต่าง ๆ ของโลกที่อาจจะเกิดขึ้น

ปัญหากับดักประเทศรายได้ระดับปานกลาง

กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (The Middle-Income Trap) คือสถานการณ์ที่การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่งต้องหยุดชะงักหรือเติบโตได้ช้าลงหลังจากที่ประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่ระดับการพัฒนาในระดับกลางไปแล้ว แต่ไม่สามารถทำให้ประเทศสามารถก้าวไปถึงประเทศที่มีรายได้สูงได้ โดยธนาคารโลกได้ประมาณการไว้ว่า มีเพียง 13 ประเทศจาก 101 ประเทศที่มีรายได้ปานกลางในทศวรรษที่ 1960 เท่านั้นที่สามารถกลายเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับสูงได้ก่อนปี ค.ศ. 2008 (Global Economic Symposium, 2014)

สาเหตุหลักๆ ที่ประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางไม่สามารถเติบโตให้กลายเป็นประเทศที่มีรายได้สูงเกิดมาจากปัจจัยที่เคยส่งเสริมให้เกิดการเจริญเติบโตก่อนหน้านี้ได้หดหายไป ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประเทศไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแรงงานที่ไร้ฝีมือให้เป็นแรงงานที่มีฝีมือ ทำให้อุตสาหกรรมภายในประเทศไม่สามารถเปลี่ยนรูปแบบการผลิตได้ ในขณะที่เดียวกับที่ค่าแรงค่อยๆ สูงขึ้นตามเงินเฟ้อที่มากขึ้น ผลก็คือความได้เปรียบระหว่างประเทศ (International Competitiveness) กลับยิ่งลดต่ำลง ส่งผลต่อผลิตภาพทางการผลิตที่ลดต่ำลงด้วยในเปรียบเทียบ (พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์, 2558)

กระบวนการขั้นต้นของการพัฒนา จากประเทศรายได้ต่ำไปสู่รายได้ปานกลาง เกิดขึ้นจากการใส่ปัจจัยการผลิตเข้าไปในกระบวนการเจริญเติบโตมาก ๆ ตลอดจนการมีแรงงานในภาคการผลิตที่มาจากภาคการเกษตรย้ายเข้าไปในภาคอุตสาหกรรมจำนวนมาก แต่การที่ประเทศรายได้ปานกลางจะพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงได้นั้นจะเกิดจากการพัฒนาในทุนมนุษย์ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ ประเทศรายได้ปานกลางเป็นประเทศที่ถูกบีบให้อยู่ตรงกลางระหว่างประเทศคู่แข่งที่มีค่าแรงต่ำกว่า กับประเทศร่ำรวยที่เป็นเจ้าของนวัตกรรมในการผลิต (Global Economic Symposium, 2014)

หลายประเทศจึงประสบปัญหาในการทำให้ประเทศที่อยู่ในระดับรายได้ปานกลางสามารถก้าวเข้าสู่ประเทศรายได้สูงได้ ทำอย่างไรที่จะขับเคลื่อนประเทศให้ออกจากการเติบโตที่อาศัยทรัพยากรเป็นแรงผลักดันให้เจริญเติบโต ไปสู่ประเทศที่สามารถเติบโตได้โดยมีผลิตภาพสูงและนวัตกรรม การสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีสถาบันที่ทันสมัยและตอบสนองได้ดีพอ จะมีความเพียงพอหรือไม่ในการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันและนวัตกรรมอะไรที่จะเป็นสิ่งที่เราเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ของประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ที่สามารถเปลี่ยนผ่านจากประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง เช่น เกาหลีใต้ ฮองกง ไต้หวัน และสิงคโปร์ บทบาทของทุนทางสังคม ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางสังคมจะมีมากน้อยเพียงใดในการก้าวเข้าสู่ประเทศรายได้สูง การส่งเสริมความเข้มแข็งของประชาธิปไตยจะช่วยแก้ไขปัญหากับดักรายได้ปานกลางได้หรือไม่ งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้ทำให้เกิดปัญหาต่อทุนทางสังคม

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 ธนาคารโลกได้ประกาศว่า ประเทศไทยได้ขยับจากประเทศรายได้ปานกลางระดับต่ำ เข้าสู่ระดับของประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีในการที่ประเทศไทยได้ก้าวเข้าใกล้ความเป็นประเทศรายได้ระดับสูงไปอีกขั้นหนึ่งแล้ว ซึ่งหากดูตามการพัฒนาของประเทศไทยในรอบกว่า 6 ทศวรรษที่ผ่านมาจะเห็นได้ ประเทศไทยสามารถเติบโตได้ประมาณร้อยละ 6.2 ต่อปี และเป็นหนึ่งในประเทศตัวอย่างที่พัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างงดงาม หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา สามารถลดความยากจนลงไปได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยร้อยละ 40 ของประชาชนไทยสามารถก้าวข้ามเส้นความยากจนไปได้ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะต่างๆ ได้ดีขึ้น อย่างไรก็ดี ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงหลังมานี้แตกต่างจากพัฒนาการทางเศรษฐกิจในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ในช่วงก่อนกลางทศวรรษที่ 1990s เศรษฐกิจขยายตัวใกล้เคียงร้อยละ 10 ต่อปี ในขณะที่เศรษฐกิจชะลอตัวในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 และปี พ.ศ. 2551

อย่างไรก็ดีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ประเทศไทยไม่เคยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าร้อยละ 8 อีกเลย ส่วนปีที่เศรษฐกิจเติบโตมากกว่าร้อยละ 6 ต่อปีนั้น มีผลมาจากการฟื้นตัวจากเศรษฐกิจที่แย่มากกว่าในปีก่อนหน้านั้น ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา ประเทศไทยเติบโตเฉลี่ยแล้วเพียงร้อยละ 4 ต่อปี ในขณะที่ พ.ศ. 2506-2536 นั้นประเทศไทยเติบโตร้อยละ 7 ต่อปี

สมชัย จิตสุชน (Jitsuchon, 2012) กล่าวว่า ยังไม่มีหลักฐานแน่ชัดที่ยืนยันว่า อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะกับดักประเทศรายได้ปานกลาง แต่จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศที่สามารถก้าวผ่านกับดักรายได้ปานกลางนี้ได้พบว่ามีกลไกทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของภาคเอกชนและการกำหนดนโยบายของภาครัฐ สิ่งที่เกิดจากการวิเคราะห์ การพัฒนาของหลายประเทศก็คือ หากประเทศใดไม่สามารถพัฒนารูปแบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (national economic model) และนโยบาย เพื่อที่จะรับมือกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และเมื่อหันกลับมาดูประเทศไทยก็พบว่า ประเทศไทยอยู่ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เคยทำให้ประเทศไทยสามารถขจัดความยากจนได้ ก็คือ การที่มีแรงงานราคาถูกและมีนวัตกรรมต่ำ โครงสร้างนโยบายเศรษฐกิจแบบนี้ไม่สามารถแยกประเทศไทยให้ออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้อีกแล้ว เนื่องจากหลายปัญหาอาทิ

ปัญหาประการแรกที่สมชัย จิตสุชนเห็นว่า เป็นโครงสร้างเศรษฐกิจที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถออกจากกับดักรายได้ปานกลางคือ ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ซึ่งประเทศไทย มีทั้งปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะและไร้ทักษะอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ซึ่งถูกซ้ำเติมด้วยปัญหาโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุไปแล้ว ก็ยิ่งทำให้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานเป็นปัญหาที่ถ่วงรั้งการพัฒนาของประเทศให้มากขึ้นไปกว่าเดิม การแก้ไขปัญหานี้โดยการนำเข้าแรงงานไร้ทักษะราคาถูกจากประเทศเพื่อนบ้านก็ไม่ใช่ว่าจะตอบในระยะยาว เนื่องจากเพื่อนบ้านของประเทศไทยได้ปรับโครงสร้างการผลิตภายในประเทศเช่นเดียวกัน ทำให้ประเทศเหล่านั้นมีตลาดแรงงานให้กับคนในประเทศของเขา โดยที่ไม่จำเป็นต้องเดินทางออกไปทำงานในต่างประเทศอีกต่อไป

นอกจากนี้ สมชัย จิตสุชน ยังได้กล่าวถึงปัญหาความไม่สมบูรณ์ของตลาดแรงงาน โดยความไม่สมบูรณ์ของตลาดแรงงาน โดยแรงงานในปัจจุบันได้รับการฝึกฝนทักษะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ว่าจ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดแรงงานทักษะต่ำ ซึ่งไม่อาจจะหาสถานที่ฝึกฝนทักษะของรัฐที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ว่าจ้าง ในขณะที่ตลาดแรงงานที่มีทักษะเพิ่มขึ้นมาจะได้รับการฝึกฝนโดยบริษัทขนาดใหญ่ที่มีต้นทุนเพียงพอสำหรับการฝึกฝนทักษะแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตน

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เรื้อรังมานานแล้วในสังคมไทย คือ ปัญหาเรื่อง ระบบการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความไม่สมบูรณ์ของตลาดแรงงานด้วย โดยระบบการศึกษาของไทยไม่สามารถทำให้ผู้ที่จบการศึกษาสามารถเข้าตลาดแรงงานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันต้องเผชิญกับการแข่งขันจากนานาชาติ โดยทักษะที่ขาดแคลนของเด็กไทยก็คือ ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และการเป็นผู้นำ ปัญหานี้ได้ทำให้นักลงทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ไม่กล้าลงทุนในอุตสาหกรรมที่จำเป็นต้องใช้แรงงานที่มีทักษะ หรืออุตสาหกรรมระดับสูง

ปัญหาอื่น ๆ ที่ สมชัย จิตสุชน ได้วิเคราะห์ไว้ อย่างเช่น กิจกรรมและการลงทุนที่เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาที่มีน้อยเกินไป โดยสัดส่วนของการพัฒนาต่อรายได้ประชาชาติมีเพียงร้อยละ 0.2 แม้ว่าภาคเอกชนจะเป็นผู้นำในการพัฒนานวัตกรรมองค์กรและการตลาด แต่การที่จะก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในระดับโลก ประเทศไทยจะต้องมีกิจกรรมและการลงทุนที่เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาอย่างเข้มข้น และการพัฒนาที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยไม่เหมาะสมกับประเทศไทยอีกต่อไป สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความขาดแคลนในทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศไทย นอกจากนี้หลายบริษัทไม่ลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากมายเช่นในอดีต เพราะจะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น ส่วนปัญหาเศรษฐกิจมหภาคและปัญหาทางนโยบายคือในปัจจุบันเป็นการยากมากขึ้นที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจมหภาค เนื่องจากในอดีตเรามีอัตราการแลกเปลี่ยนตายตัวและนโยบายการคลังที่รอบคอบระมัดระวัง แต่ในปัจจุบัน ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราของเราเป็นแบบระบบอัตราแลกเปลี่ยนภายใต้การจัดการ (managed flexible exchange rate) นอกจากนี้การผูกขาดทางธุรกิจ ในหลายๆ ภาคส่วน ที่ทำให้การแข่งขันอย่างเสรีเกิดขึ้นไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมบริการที่มีมูลค่าสูง และบริษัทสื่อสารและโทรคมนาคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างขนาดบริษัทคือ ในขณะที่บริษัทขนาดใหญ่ที่ได้เปรียบจากการผูกขาดและนโยบายของรัฐ สามารถพัฒนาตนเองจนได้เปรียบและเข้มแข็ง และสามารถเข้าไปแข่งขันในระบบตลาดโลกได้ แต่บริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมยังไม่สามารถสร้างนวัตกรรมของตนเองได้ และไม่สามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดโลกได้

โดยสรุปก็คือ ประเทศไทยตกอยู่ในสถานะก้าวผ่านระหว่างอุตสาหกรรมที่มีแรงงานจำนวนมาก กับอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนจำนวนมากอย่างยาวนานเกินไปจนไม่สามารถออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางได้นั่นเอง

แนวคิดประเทศไทย 4.0

จากปัญหาการติดอยู่ในประเทศรายได้ปานกลางที่ผ่านมา จึงได้นำมาสู่แนวคิดที่จะสร้างรูปแบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบใหม่ที่จะพาประเทศไทยเข้าสู่ประเทศพัฒนาแล้วซึ่งโครงสร้างในการพัฒนาประเทศให้ออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางนี้คือ แนวคิดประเทศไทย 4.0 หรือรูปแบบโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ที่จะพาประเทศไทยไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วในปี พ.ศ. 2575 นั่นเอง

สืบเนื่องจากที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยในระยะแรก ประเทศไทยประสบความสำเร็จจากพัฒนาการทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม โดยการใช้ประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยในการพัฒนาระดับแรกนี้สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นปฐม เช่น ข้าว ยางพารา ดีบุก หรือสินค้าวัตถุดิบต่าง ๆ ที่ไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป ซึ่งการส่งออกสินค้าเกษตรเช่นนี้มีความผันผวนมาก เพราะความเสี่ยงต่อการขึ้นลงของราคาสินค้าตลาดโลกอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งมีราคาที่ไม่สูงมาก เนื่องจากไม่มีการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ทำให้ประเทศไทยในโครงสร้างการผลิตแบบนี้เป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับรูปแบบประเทศไทย 4.0 แล้ว การผลิตที่ขับเคลื่อนด้วยฐานทรัพยากรเช่นนี้จะเรียกว่า ประเทศไทย 1.0

ในระยะต่อมาโครงสร้างการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาอุตสาหกรรมเบา อันเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ซึ่งหมายถึงการที่ประเทศไทยได้สร้างระบบการผลิตสินค้าภายในประเทศเพื่อผลิตสินค้าที่เคยนำเข้า การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้านี้ขั้นตอนแรกเริ่มของการพัฒนาอุตสาหกรรมของแต่ละประเทศ และเป็นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา ที่จะพยายามลดสภาพการณ์พึ่งพิงการนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นๆ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศตัวเอง นอกจากประเทศไทยแล้วหลายประเทศในภูมิภาคละตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย ซึ่งเคยเป็นประเทศที่ผลิตสินค้าหลักประเภทสินค้าปฐมภูมิ พยายามพัฒนาศักยภาพในการผลิตเพื่อให้ชดเชยการนำเข้าได้ โดยสินค้าในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเบาเป็นสินค้าที่ใช้แรงงานจำนวนมาก เช่น เครื่องนุ่งห่ม รองเท้า กระเป๋า เครื่องประดับ เป็นต้น

ในระยะเวลาต่อมา ประเทศไทยได้ขับเคลื่อนตนเองเข้าสู่ประเทศไทย 3.0 ซึ่งเป็นยุคของอุตสาหกรรมหนัก และเน้นไปที่การส่งออก ประกอบกับมีการลงทุนจากต่างประเทศโดยตรงเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทย 3.0 เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในยุคหลังปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา ที่มีกระแสการลงทุนจากต่างประเทศในประเทศไทย หลังจากการแข่งขันของเงินเยนญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจึงเป็นช่วงเวลาแห่งอุตสาหกรรมหนักที่เน้นการผลิตเพื่อการส่งออก โดยมีสินค้าที่สำคัญ เช่น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ปีโตรเคมี ยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์ โดยในส่วนของความเป็นประเทศอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมหนักนั้น ประเทศไทยได้ขยับเข้าสู่ประเทศรายได้ปานกลาง โดยขับเคลื่อนประเทศด้วยประสิทธิภาพในการผลิตและความสามารถในการแข่งขัน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับ 3 ก้นดักที่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตในอนาคต ได้แก่ ก้นดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ก้นดักความไม่เท่าเทียม (Inequality Trap) และก้นดักความไม่สมดุลของการพัฒนา (Imbalance Trap) รวมทั้งปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ปัญหาสังคมและวัฒนธรรม การศึกษา การกระจายอำนาจ ฯลฯ ที่สะสมมาเป็นระยะเวลานาน ส่งผลให้ประเทศไทยในปัจจุบันมีขีดความสามารถในการแข่งขันค่อนข้างต่ำ โดยหากพิจารณาผลของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในช่วง 1 ทศวรรษที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการเติบโตของ GDP ภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยนั้น อยู่ในระดับที่ต่ำมาก คือในระดับร้อยละ 3 ต่อปี ในขณะที่การลงทุนเติบโตเพียงร้อยละ 2 ต่อปี และมูลค่าการส่งออกภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.4 ต่อปี ในขณะที่ผลิตภาพรวม (Total Factor Productivity : TFP) ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.7 ต่อปี (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559)

จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ประเทศไทย 3.0 ซึ่งเป็นโมเดลอุตสาหกรรมหนักนั้นได้ก้าวมาถึงจุดที่เผชิญกับก้นดักการพัฒนาเพราะไม่สามารถขับเคลื่อนองค์ความรู้ด้วยวิทยาการและนวัตกรรม ให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูงได้ และในระยะยาวยังต้องเผชิญกับปัญหา “ทุนมนุษย์” เนื่องจากประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ประกอบกับการที่ยังไม่สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความรู้ และมีทักษะที่จำเป็น อีกทั้งคุณภาพของคนจะตกต่ำลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นที่มุ่งพัฒนาทุนมนุษย์ของเขาให้มีศักยภาพมากขึ้น ซึ่งนอกจากปัญหาโครงสร้างของอุตสาหกรรมภายในประเทศแล้ว ประเทศไทยในปัจจุบันยังพบกับปัญหาโครงสร้างอื่น ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางความมั่งคั่ง คือการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียม มีความกระจุกตัวของคนรวยในขณะที่ยังมีคนส่วนใหญ่

ของประเทศยากจน และความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส ได้แก่การที่คนไทยมีความสามารถในการเข้าถึงบริการของภาครัฐไม่เท่ากัน คนในเมืองหรือคนที่มีโอกาสมากกว่าจะได้รับการบริการจากภาครัฐได้มากกว่าคนที่อยู่ห่างไกลความเจริญ นอกจากนี้ยังมีความเหลื่อมล้ำในเรื่องของอำนาจ ทำให้ประชาชนไทยแต่ละคนมีปัญหาในเรื่องของการเข้าถึงกฎหมาย และปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผลจากความไม่สมดุลในการพัฒนาที่สืบเนื่องมานานกว่า 60 ปี

เพื่อที่จะสามารถหลุดออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้ จึงต้องมีการก้าวข้ามจากประเทศไทย 3.0 ไปสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อให้เป็นโมเดล หรือ รูปแบบใหม่ในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเปลี่ยนระบบการผลิตจาก “ทำมาก ได้น้อย” ไปสู่ระบบการผลิตที่ “ทำน้อย ได้มาก” ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประเทศไทยสามารถเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมใหม่ๆ ด้วยการปรับเปลี่ยนทั้งระบบใน 4 องค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

1. เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปเป็นการเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) หรือการเกษตรอัจฉริยะที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานกับงานด้านการเกษตรเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ๆ ให้กับเกษตรกร เทคโนโลยีการเกษตรอัจฉริยะนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดของการทำเกษตรสมัยใหม่ที่เรียกว่า เกษตรแม่นยำสูง ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทั้งฟาร์มพืชและสัตว์ และเป็นกลยุทธ์ในการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการใช้ทรัพยากรนั้นทำได้อย่างแม่นยำและตรงกับความต้องการของพืชและสัตว์ ซึ่งช่วยลดการสูญเสียทรัพยากรและได้ผลผลิตออกมาตรงกับความต้องการมากที่สุด จึงทำให้เกษตรกรสามารถปรับการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ รวมไปถึงเรื่องการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เปลี่ยนจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (Traditional SMEs) ที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือตลอดเวลาไปสู่การเป็นธุรกิจแบบ Smart Enterprises หรือ Startups ที่มีศักยภาพสูง ซึ่งหมายถึงธุรกิจขนาดเล็กที่มีสินค้าดี แนวคิดดี บริหารจัดการคล่องตัว มองตลาดโลกเป็นสำคัญ รู้จักใช้ Smart Market หรือการตลาดที่สามารถเข้าถึงข่าวสาร วิเคราะห์ ประมวลข่าวสารไปสู่การสร้างตลาดใหม่ ๆ ที่เพิ่มมูลค่า บริหารจัดการด้วยกลยุทธ์การตลาด สู่การทำงานเป็นทีม อิงอยู่บนฐานองค์ความรู้ สร้างพันธมิตรและเครือข่ายทางการตลาด นำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดที่ยืดหยุ่น คล่องตัว ฉับไว และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

3. เปลี่ยนจากอุตสาหกรรมบริการแบบดั้งเดิม (Traditional Services) ซึ่งมีสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่ธุรกิจบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (High Value Services) คือบริการที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) นวัตกรรม (Innovation) หรือใช้เทคโนโลยี ในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ (Commercialization) หรือคุณค่าเพิ่มทางสังคม เพื่อให้เกิดมูลค่าในการให้บริการที่สูงมากขึ้น

4. เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง โดยการผลิตแรงงานที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ ต้องพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เน้นสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่ประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และ คณิตศาสตร์ (Mathematics) รวมถึงควรต้องพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการสื่อสาร และทักษะทางด้านอารมณ์ (Soft skills) ในการทำงาน สนับสนุน “ฝึกรอบม” ช่างเทคนิค สร้างความตระหนักในอาชีพช่างเทคนิคคู่สังคม พัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษา

การเตรียมคนไทย 4.0 เพื่อก้าวสู่โลกที่หนึ่ง “คนไทย 4.0 คือหัวใจที่สำคัญที่สุดของ Thailand 4.0” โดยคนไทย 4.0 จะเป็นคนไทยที่พัฒนาขึ้นมาจากคนไทย 1.0 ที่การเรียนรู้เน้นการเรียนในห้องเรียน หรือการเรียนรู้จากอาจารย์ ซึ่งทำให้ความรู้ของเขาแค่บออยู่เพียงโลกทัศน์ที่อาจารย์ผ่านมาแล้ว หรือจากตำราที่มีอยู่เท่านั้น ดังนั้นความรู้ที่คนไทย 1.0 จะได้คือความรู้ที่เน้นการท่องจำ ไม่สามารถคิดนอกกรอบได้ การออกข้อสอบและการสอบวัดผลก็จะมาจากการท่องจำจากตำราเรียนหรือจากการเรียนรู้จากอาจารย์เท่านั้น ในขณะที่คนไทย 2.0 จะพัฒนาขึ้นมาอีกขั้น คือสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยสามารถหาความรู้ได้จากกลไกอื่น ๆ นอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาไปสู่คนไทย 3.0 คือสามารถพัฒนาองค์ความรู้ขึ้นมาได้ และสามารถวิเคราะห์ความรู้ต่าง ๆ ได้

การขยับจากคนไทย 3.0 เป็นคนไทย 4.0 ซึ่งเน้นการเรียนรู้ตามมาตรฐาน (standardized) และการเรียนตามภาคบังคับ (duty-driven) ไปเป็นการเรียนเพื่อตอบโจทย์บุคคลเฉพาะ (personalized) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความอยากรู้ อยากทำและอยากเป็น ซึ่งเป็นการเรียนที่มีความเป็นตัวของตัวเองเป็นทิศทาง (passion-driven) ไม่ได้โดนบังคับจากระบบ ทั้งนี้ โดยการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายจะสามารถทำให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้จากนวัตกรรมเองได้

นอกจากนี้ สิ่งที่จะเกิดขึ้นของการที่จะเป็นคนไทย 4.0 คือ การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ในห้องเรียนที่เป็นแบบคนไทย 3.0 เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนหรือนอกระบบ และเป็น การเรียนรู้ที่เริ่มจากการใช้ความคิดเป็นตัวตั้ง (idea-based) ไม่ใช่การเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงเท่านั้นแบบคนไทย 3.0 ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (active learning) เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่มาจากความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งจะแก้ไขปัญหาการเป็นนักเรียนที่มีความเฉื่อยชาในอดีต ส่วนครูผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้ หรือการบรรยายความรู้ มาเป็นการชี้แนะอยู่ห่าง ๆ (mentoring) เพื่อที่จะช่วยนักเรียนให้ได้หาความรู้จากสิ่งที่ตัวเองสนใจ ซึ่งทั้งนี้ทั้งนั้นการสร้างคนไทย 4.0 อยู่บนพื้นฐานของการคิดนอกกรอบ การค้นหานวัตกรรม และสามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้

นอกจากการเรียนรู้เพื่อตนเอง และการแข่งขันแล้ว สิ่งที่จะได้จากการสร้างคนไทย 4.0 ก็คือ การเรียนรู้เพื่อส่วนร่วม การเน้นปลูกจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในโครงการสาธารณะและการรับผิดชอบต่อสังคม โดยอาศัยการรังสรรค์ร่วม (common creating) รางวัลจากการทำงานร่วมกัน (sharing incentive) และการสร้างคุณค่าร่วม (sharing values) ซึ่งเป็นจุดสำคัญของการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย (purposeful learning) การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (generative learning) การเรียนรู้เพื่อการนำไปปฏิบัติ (result-based learning) และการเรียนรู้เพื่อส่วนรวม (mindful learning) ในที่สุด

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นเป้าหมายของแผนการพัฒนาประเทศในระยะยาว เพื่อที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกภาคส่วน ให้องค์กรของรัฐทุกแห่งต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีระยะเวลา 20 ปี ตั้งแต่ปี 2560-2579

ที่มาของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เกิดขึ้นมาจากความจำเป็นที่ว่า ในช่วงระยะที่ผ่านมาประเทศไทยไม่เคยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศ และวางยุทธศาสตร์การบริหารของประเทศในระยะยาว ด้วยเหตุที่ในระยะที่ผ่านมา การบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารจึงให้ความสำคัญแต่กับนโยบายของพรรคการเมือง หรือนโยบายของรัฐบาล ที่มาบริหารประเทศเพียงชั่วคราว ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาล ทำให้นโยบายของชาติขาดความต่อเนื่อง และทำให้นโยบายสำคัญๆ ของชาติขาดการบูรณาการ ทั้งในระดับการกำหนดนโยบาย และระดับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ที่ผ่านมามีความน่าเชื่อถือได้ว่า ประเทศไทยได้สูญเสียโอกาสและสิ้นเปลืองทรัพยากรของประเทศไปอย่างมาก

ด้วยเหตุนี้ เพื่อที่จะปฏิรูปประเทศด้านระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ให้มีเป้าหมายในการพัฒนาในระยะยาว และไม่ทำให้ประเทศไทยสูญเสียโอกาสและสิ้นเปลืองทรัพยากรของประเทศ จึงควรมีกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศให้ไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และเป็นเอกภาพเดียวกัน จึงเป็นที่มาของ “ยุทธศาสตร์ชาติ” ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ชาตินี้ ประเทศไทยจะต้องผ่านการปฏิรูปและปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบขนานใหญ่ เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบภูมิทัศน์ใหม่ของโลก ซึ่งสามารถยืดหยุ่นปรับตัวได้เร็ว สามารถรับมือกับความเสี่ยงและภัยคุกคามแบบใหม่ได้ และสามารถอาศัยโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในบริบทโลก มาสร้างข้อได้เปรียบ และโอกาสต่าง ๆ ให้กับคนในชาติได้

การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อเป็นเป้าหมายร่วมกันของประเทศชาติในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยให้เป็นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นในการเดินทางสู่การปฏิรูปประเทศ โดยทำให้ระบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศสามารถดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่เป้าหมายอนาคตของประเทศที่พึงประสงค์ได้ในระยะยาว นอกจากนี้ยังเป็นการกำกับควบคุมฝ่ายบริหาร ให้มีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศไทย ให้ไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันและเป็นเอกภาพ ที่มีการจัดลำดับความสำคัญสำหรับการแก้ไขปัญหาพื้นฐานที่สำคัญของประเทศ ซึ่งจะต้องเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม และต้องมีการบูรณาการการดำเนินการทั้งในเชิงประเด็นการพัฒนาและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และเพื่อให้มั่นใจว่าจะต้องได้รับทรัพยากรมาดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ชาติ โดยจะต้องมีการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมายอนาคตของประเทศ และทิศทางขับเคลื่อนประเทศให้สอดคล้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายต่าง ๆ ของบริบทโลก และต้องสอดคล้องกับบริบทภายในประเทศ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายอนาคตของประเทศไทยที่ตั้งไว้ เพื่อให้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นแนวทางหรือ เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศในระยะยาว พร้อมกับการปฏิรูปและการพัฒนาระบบ การบริหารราชการแผ่นดินในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพของประเทศไทยในทุกภาคส่วน และสามารถนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้น หรือสามารถบรรเทาความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความมั่นคง ปัญหา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การทุจริต คอร์รัปชัน ความขัดแย้งในสังคม อีกทั้งยังสามารถทำให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับภัยคุกคามและสามารถบริหารจัดการกับความ เสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ อันสามารถเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ ใหม่ของโลกได้ ทำให้ประเทศไทยสามารถรักษาสถานภาพและบทบาทสำคัญในเวทีโลกได้อย่าง ต่อเนื่อง และสามารถรักษาความเป็นชาติที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อย่าง ยั่งยืน

กลไกสำคัญที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ชาติสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมั่นคงคือ การระบุ ให้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวตามหลักธรรมาภิบาล ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้สามารถใช้เป็นแรงผลักดันร่วมกันของคนในชาติในการบรรลุ จุดมุ่งหมายดังกล่าวร่วมกัน โดยรัฐบาล คสช. ได้กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 ว่า

มาตรา 65 รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

การจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมี ในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าว ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน อย่างทั่วถึงด้วย

ยุทธศาสตร์ชาติ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้"

จากมาตรา 65 นี้เอง ทำให้ต้องออกกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง เรียกว่า "พระราชบัญญัติ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2560" เพื่อเป็นกรอบการดำเนินการจัดทำด้วยยุทธศาสตร์ชาติของจริง เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ขั้นตอนการรับ ฟังความคิดเห็นของประชาชน การติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินงานของ ยุทธศาสตร์ชาติของหน่วยงานราชการต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าว จึงเป็นการจัดทำกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ โดยที่การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดเป้าหมายอนาคตของประเทศที่สะท้อนถึงผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชาติ และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ประโยชน์สุขร่วมกันของประชาชนชาวไทย บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางหลักที่ประเทศไทยต้องขับเคลื่อนดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอนาคตที่กำหนดไว้ตามร่างยุทธศาสตร์ชาติ โดยแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ซึ่งในส่วนของยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับรายงานฉบับนี้ได้แก่ **ยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน** ซึ่งประกอบไปด้วย 1. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture) เพื่อสร้างคนไทยที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย 2. การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต 3. การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม (Transformation of Learning) 4. การพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ (Talents) 5. การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี และการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย ทั้งนี้ในอีก 20 ปีข้างหน้า คนไทยในอนาคตตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติด้านที่สามนี้ ต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และมีทักษะในศตวรรษที่ 21

ในการไปสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นผู้สรรสร้างนวัตกรรม เป็นนักคิดและผู้ประกอบการ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการรู้คุณค่าความเป็นไทยที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และมีสุขภาพที่ดี โดยในการที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป โดยต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งจะเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการปฏิรูปที่สำคัญ ทั้งในส่วนของ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม โดยมุ่งหวังให้คนไทยดำเนินชีวิตที่ดี และมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมในทุกระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ในการมุ่งหน้าสู่การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องมีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การเปลี่ยนแปลงบทบาทครู รวมไปถึงการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการการศึกษา และมีการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวเองได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะออกจากระบบการศึกษาไปแล้ว รวมถึงสามารถพัฒนา ส่งเสริม และรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศให้มีจำนวนเพียงพอที่จะสามารถผลักดันการเติบโตของประเทศชาติ ให้อยู่บนฐานของเทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดจนการปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้ และจิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยได้มีศักยภาพในการจัดการสุขภาพที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่น ซึ่งเป็นการวางรากฐานการส่งต่อเด็กที่มีคุณภาพในรุ่นต่อ ๆ ไป

ในการที่จะก้าวเดินไปให้บรรลุเป้าหมายอนาคตประเทศไทยที่กำหนดร่วมกันอย่างมีเอกภาพ และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ประชาชนไทยทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

อุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพคนในประเทศไทยที่ผ่านมา

แม้ว่าที่ผ่านมา ประเทศไทยจะได้มีการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้งทางด้านการศึกษาและการฝึกอบรมโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 4 ของ GDP แต่ผลการพัฒนาศักยภาพคนไทยจากตัวชี้วัดด้านความรู้และสุขภาพ ยังไม่ครอบคลุมประชากรเป้าหมายครบทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาคุณภาพของคนทั้งด้านร่างกายและสติปัญญารวมทั้งโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีผลต่อขีดความสามารถการแข่งขันและการยกระดับคุณภาพชีวิต

ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9 เป็นต้นมา (พ.ศ. 2540-2549) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยจึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจาก “คน” เป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและ “คุณธรรม” ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถตัดสินใจโดยใช้หลัก “ความพอประมาณ” ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อดทนขยันหมั่นเพียร อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและสังคมที่สงบสันติสุข ขณะเดียวกันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ มีเสถียรภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

การศึกษาในประเทศไทยเป็นการจัดการศึกษาโดยรัฐซึ่งควบคุมกำกับดูแล โดยกระทรวงศึกษาธิการและเปิดให้เอกชนมีส่วนร่วมในการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่ในปัจจุบันการศึกษาที่รัฐจัดบริการให้กับประชาชนยังประสบปัญหามากมาย เช่น ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา คุณภาพผู้เรียน ด้านคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ด้านประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษา ด้านการเพิ่มและกระจายโอกาสการศึกษาที่ไม่ทั่วถึง ไม่เท่าเทียม และด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันที่ ยังไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของประเทศได้ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นข้อเท็จจริงระดับคุณภาพ การศึกษาของไทยที่ตกต่ำเมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ และผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐานวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั่วประเทศมีคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำทุกกลุ่มวิชาจำนวนทั้งหมด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระ การเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม กลุ่มสาระ การเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีและกลุ่มสาระ การเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา นอกจากนี้ ผลการสำรวจโครงสร้างการประเมินผลนักเรียน นานาชาติ (PISA) ซึ่งมีคณิตศาสตร์เป็นการประเมินหลักและมีการอ่านและวิทยาศาสตร์เป็นการ ประเมินรองซึ่งผลการศึกษาพบว่าประเทศไทย อยู่ในลำดับที่ต่ำมากในอาเซียนและอุปรวรรคต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลยังไม่สามารถจัดการแก้ไขต่อการจัดบริการสาธารณะด้าน การศึกษาในประเทศไทยได้

นอกจากนี้แล้วคุณภาพของคนยังมีปัญหาทางด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญาแม้ว่า สถานภาพด้านสุขภาพของไทยโดยรวมจะดีขึ้น โดยมีอายุขัยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นและภาวะการเจ็บป่วยลดลง อย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้วจะเห็นว่าอายุขัยเฉลี่ยของประเทศไทยยังต่ำกว่า ประเทศเพื่อนบ้าน และอัตราการตายของไทยยังสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน โดยอัตราการตาย ด้วยอุบัติเหตุจราจรเพิ่มขึ้นมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาถึงกว่า 5 เท่า นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้าน สุขภาพจิตของคนไทยซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้นซึ่งมาจาก ปัญหาด้านด้านเศรษฐกิจครอบครัว และการขาดภูมิคุ้มกันต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากับวัฒนธรรมบริโภคนิยม และสื่อต่างๆ

ปัญหาอีกส่วนที่มีความสำคัญคือ ศักยภาพของคนไทยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของคนไทย ก็ยังมีไม่เพียงพอที่จะสามารถเป็นผู้สร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดกำลังคนด้านนี้ทั้งปริมาณและคุณภาพเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยมีนักวิจัยและนักพัฒนา ที่ทำงานเต็มเวลาต่อประชากร 1 หมื่นคนเพียงแค่ 2 คน ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์มี 66 คนและ ประเทศเกาหลีมี 40 คน นอกจากนี้ระบบโครงสร้างด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย ยังขาดระบบบริหารจัดการที่เป็นเครือข่าย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการสนับสนุนระบบ นวัตกรรม ของชาติและการสนับสนุนคุณภาพและมาตรฐานการผลิตอย่างมีเอกภาพ จากการจัดอันดับของ IMD ประเทศไทยอยู่ในอันดับท้าย เนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น มีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพียง

ร้อยละ 0.1 ของ GDP รวมทั้งการสอนวิทยาศาสตร์ในหลักสูตรภาคบังคับยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้ความร่วมมือระหว่างบริษัทและมหาวิทยาลัยในการถ่ายโอนเทคโนโลยีก็ยังมีน้อยมาก ประเทศไทยยังขาดการบูรณาการความรู้และเทคโนโลยีระหว่างภาคธุรกิจกับสถาบันการศึกษาชั้นสูงทำให้ไม่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดผลต่อเศรษฐกิจของประเทศได้มากเท่าที่ควรในขณะเดียวกัน การศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการแข่งขันทางเศรษฐกิจผู้จบการศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและทักษะสำหรับโลกยุคใหม่อย่างเพียงพอ เช่น ความรู้ด้านภาษาอังกฤษคอมพิวเตอร์หรือ STEM เป็นต้น

ปัญหาผลิตภาพของแรงงานไทยก็ยังมีแนวโน้มลดลงอย่างน่าเป็นห่วง จากข้อมูลการประเมินผลิตภาพแรงงานโดย IMD พบว่าประเทศไทยมีสถานภาพด้านผลิตภาพของแรงงานอยู่ในระดับต่ำ และมีแนวโน้มที่ลดลงเรื่อย ๆ ส่งผลให้อุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ทักษะการผลิตของแรงงานต่ำ จึงทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำลงไปด้วย และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างภาคการผลิต ผลิตภาพแรงงานของภาคอุตสาหกรรมและบริการยังมีสัดส่วนที่สูงกว่าภาคการเกษตรและมีแนวโน้มที่แตกต่างกันมากขึ้น เนื่องด้วยการศึกษาและทักษะในการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญขณะที่การฝึกทักษะฝีมือแรงงานของหน่วยงานต่าง ๆ มิได้มุ่งเพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงาน มุ่งแต่วุฒิบัตรที่สูงขึ้นและเตรียมความรู้พื้นฐานเพื่อเข้าสู่ภาคการผลิต และขาดการให้ความสำคัญกับการผลิตแบบต่อยอด การอบรมหรือฝึกทักษะเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับความต้องการของตลาดแรงงานในระยะสั้น โดยที่ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะเน้นการใช้ระบบ Retaining เพื่อเพิ่มกำลังพลในสาขาขาดแคลนเพื่อตอบสนองความต้องการแรงงานในระยะสั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ จึงพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งการพัฒนาศักยภาพคนตามปรัชญาทางการศึกษาซึ่งมีทั้ง 3 รูปแบบได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยของประเทศไทยนั้น ในทางปฏิบัติมีการดำเนินงานแบบต่างคนต่างจัดไม่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นภาพรวมของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะการศึกษาตามอัธยาศัยยังไม่มีแนวโน้มที่ชัดเจนเนื้อหาหลักสูตรขาดความต่อเนื่องและหลากหลาย ทั้งยังไม่ครอบคลุมถึงเรื่องที่เป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทักษะชีวิตของบุคคลในสังคมที่เปลี่ยนแปลง การสร้างโอกาสทางการศึกษายังไม่ทั่วถึง และที่สำคัญประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เนื่องจากความแตกต่างกันในทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล ความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับชนบทและความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบด้วยแหล่งการเรียนรู้ที่เป็น
ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศโดยมีการนำ
ภูมิความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษารวบรวมและจัดทำข้อมูลเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ
และแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบสถาบันเช่นพิพิธภัณฑ์ห้องสมุดสวนสัตว์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวนอุทยาน
ศูนย์วิทยาศาสตร์อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและยังไม่
กระจายครอบคลุมทุกพื้นที่การบริหารจัดการทั้งในด้านเนื้อหาสาระและวิธีการยังไม่เอื้อต่อการศึกษา
ทุกรูปแบบโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนการจัดการการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญ
ประการหนึ่งในการเชื่อมการเรียนรู้ของคนไทยให้เป็นไปตลอดช่วงชีวิตยังไม่ได้รับการสนับสนุน
และส่งเสริมเรื่องจริงจัง

บทที่ 3

โมเดลการพัฒนาคนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่างๆ

มีงานศึกษาวิจัยจำนวนมากที่พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในทุนมนุษย์ (human capital) กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของทรัพยากรบุคคล ในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในทางด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง นอกจากนี้ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย จะต้องตระหนักว่า การพัฒนาทักษะของแรงงานเป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเนื่องจากประเทศต่าง ๆ ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาจะพัฒนาทักษะแรงงานของตนเองเช่นกัน

โมเดลของประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่ได้จัดทำระบบการพัฒนาทักษะแรงงาน (Singapore Skill Development System-SSDS) ที่ประสบความสำเร็จจนเป็นโมเดลที่น่านำไปใช้เป็นแบบอย่าง โดยสิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่มีมักจะได้รับการกล่าวขานถึง ในฐานะประเทศตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาแรงงานภายในประเทศอย่างสม่ำเสมอ ตลอดระยะเวลาที่ประสบความสำเร็จของการพัฒนาทักษะแรงงานหรือการพัฒนาคนของสิงคโปร์มีความเกี่ยวข้องกับความร่วมมืออย่างใกล้ชิด และเอาใจจริงเอาใจระหว่างภาครัฐบาล และภาคเอกชน ตัวอย่างความสำเร็จของสิงคโปร์ทำให้เห็นศักยภาพและบทบาทของรัฐในการส่งเสริมให้เอกชนสามารถทำงานของตนเองได้อย่างเต็มที่

ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาคนในประเทศสิงคโปร์ประกอบไปด้วย (Kuruvilla, et al., 2001)

1. การมีโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

ประเทศสิงคโปร์มีการพัฒนาโครงสร้างการพัฒนาศักยภาพแรงงานอย่างสม่ำเสมอ โดยองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดและเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาศักยภาพคนได้แก่กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม (Ministry of Trade and Industry-MITI) ซึ่งมีความรับผิดชอบในส่วนของการกำหนดนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยรวม และช่วงนี้ได้รับการสนับสนุนโดยองค์กร กึ่งอิสระหลายองค์กรที่ทำงานร่วม เช่นคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development Board-EDB) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และประสานงานกับผู้ลงทุนจากต่างประเทศในเรื่องความต้องการจะแรงงานที่จำเป็น นอกจากนี้ยังทำงานร่วมกับคณะกรรมการมาตรฐานผลผลิต (Productivity and Standards Board -PSB) สถาบันอาชีวศึกษา

(the Institute Technological Education) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอีกหลายหน่วยงานเช่น สถาบัน Precision Engineering เพื่อที่จะทำให้ทักษะแรงงานของสิงคโปร์สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชนที่เข้ามาลงทุนในประเทศ

หน่วยงานที่สำคัญเป็นลำดับต่อมาในการพัฒนาทักษะแรงงานของสิงคโปร์ก็คือ สภาวิชาชีพและอาชีวะ the Council for Professional and Technological Education (CPTE) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระที่รับผิดชอบด้านความต้องการของเอกชนเกี่ยวกับเครื่องจักร และทักษะที่จำเป็นของแรงงาน หน่วยงานนี้ทำงานในหลายๆส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาของประเทศ ทั้งมหาวิทยาลัยโรงเรียนอาชีวะและโรงเรียน และทำงานร่วมกับสถาบันพัฒนาทักษะแรงงาน เช่น คณะกรรมการมาตรฐานการผลิต และ สถาบันอาชีวศึกษา เพื่อที่จะรับประกันว่าแรงงานในท้องตลาดมีจำนวนและมีทักษะที่เพียงพอ และสอดคล้องกับต้องการของภาคอุตสาหกรรมงานหลักๆ ของหน่วยงานนี้เป็นงานด้านการประสานความร่วมมือ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะแรงงาน

หน่วยงานที่สำคัญเป็นลำดับ 3 คือ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education) เครื่องทำงานด้านการกำกับดูแลโรงเรียน มหาวิทยาลัยและ สถาบันอาชีวศึกษา ซึ่งทำงานด้านการพัฒนาศักยภาพคนในระยะยาว

โดยรวมแล้วคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (EDB) จะเน้นหนักไปในทางด้านการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเสาะหาความต้องการของผู้ลงทุน ในขณะที่สภาวิชาชีพและอาชีวะ (CPTE) เป็นผู้ทำงานด้านการประสานงาน ในขณะที่กระทรวงศึกษาธิการจะเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาวซึ่งทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านทักษะที่มีความจำเป็นในระยะสั้นและระยะกลาง ซึ่งโดยมากจะเน้นไปในทางด้านทักษะของคนทำงานในสายอาชีพ

จากการประสานงานของสามหน่วยงานนี้ จึงได้เกิดหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานด้านการฝึกอบรมทักษะแรงงานระยะสั้นมากมายเช่น The Institute for Technical Education และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกัน ในส่วนของคณะกรรมการมาตรฐานการผลิต (PSB) จะเป็นหน่วยงานที่ทำงานด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของผลผลิต ในบริษัทต่าง ๆ และอุตสาหกรรมและช่วยบริษัทต่าง ๆ ในการพัฒนาแรงงาน เพื่อให้แรงงานมีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาผลผลิตในการผลิตหรือกล่าวในอีกทางหนึ่ง PSB จะดูแลทักษะแรงงานซึ่งอยู่ในตลาดแรงงานอยู่แล้วแต่พัฒนาให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆที่เกิดขึ้นและความต้องการใหม่ ๆ ของผู้ว่าจ้าง ในขณะที่สถาบันอื่นดูแลแรงงานที่กำลังจะเข้าไปสู่ระบบแรงงาน หรือออกมาจากระบบแล้วต้องการที่จะกลับเข้าไปอีกครั้ง

กุญแจสำคัญที่ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้สามารถทำงานด้านการพัฒนาทักษะแรงงานได้อย่างประสบความสำเร็จก็คือ การที่หน่วยงานเหล่านี้มีช่องทางในการสื่อสารระหว่างกันอยู่หลายระดับ ทั้งปฏิบัติการ ระดับผู้บริหารระดับกลาง และระดับผู้บริหารระดับสูง โดยกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมจะทำงานอยู่ในคณะกรรมการและสภาหลายคณะในวงการการศึกษาระดับสูง เพื่อที่จะหาแนวทางที่จะทำให้แรงงานที่ออกมาจากภาคการศึกษามีทักษะที่เป็นที่ต้องการสำหรับการผลิตซึ่งเป็นผู้ต้องการแรงงานต่าง ๆ เหล่านี้ โดยในภาคการศึกษาและองค์กรที่ให้การศึกษาระดับสูง

และผู้ฝึกอบรมแรงงานจะต้องให้ข้อมูลว่าแรงงานที่ออกไปสู่ท้องตลาดมีแนวโน้มอย่างไรและสามารถสอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งทั้งหมดของการทำงานนี้อยู่บนการประสานความร่วมมือไตรภาคี คือภาครัฐ เอกชน เพื่อที่จะสามารถทำให้ได้หลักประกันว่าจะต้องมีการรับฟังความต้องการของทุก ๆ ฝ่าย

2. ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาฝีมือแรงงาน

สำหรับประเทศสิงคโปร์นั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายการพัฒนาฝีมือแรงงานมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี โดยรัฐบาลสิงคโปร์มีความสามารถที่จะประสานนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ เพื่อให้บุคลากรของชาติมีทักษะที่สัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัย

เช่น ในช่วงของการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบขดเชยการนำเข้าในปีพ.ศ. 2502 ถึงปีพ.ศ. 2508 นั้น ความต้องการของตลาดแรงงานไม่ได้ต้องการเพียงแค่ว่าผู้จบการศึกษาในภาคบังคับที่จะต้องมีความรู้ทางด้าน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการศึกษาทางด้านเทคนิคเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจเท่า นั้น แต่ความแตกต่างทางชาติพันธุ์และค่านิยมจะต้องไม่ถูกทำลายไปด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยเหตุนี้การศึกษาในประเทศสิงคโปร์ที่มีภาษาอังกฤษเป็นภาษาสื่อกลาง จะต้องดำเนินควบคู่ไปกับภาษาของชาติพันธุ์ เยาวชนชาวสิงคโปร์ในยุคนั้นจึงได้รับการศึกษาแบบสองภาษาเพื่อที่จะให้มีความรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกัน รากฐานของชาติพันธุ์จะต้องไม่ถูกทำลาย

ต่อมาเมื่อประเทศได้เปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นแบบการผลิตเพื่อเน้นการส่งออก (พ.ศ. 2509-2516) โดยการผลิตดังกล่าวต้องการการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ โดยผู้ลงทุนจากต่างประเทศนั้นไม่เพียงแต่นำเงินทุนเข้ามาด้วย นำเทคโนโลยีและช่องทางในการตลาดต่างประเทศมาด้วย ด้วยเหตุนี้ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวประเทศสิงคโปร์จึงได้เปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อให้สอดคล้องกับการลงทุนจากต่างประเทศด้วย ในช่วงดังกล่าวสิงคโปร์ได้ให้ความสำคัญกับการก่อตั้งสถาบันอาชีวศึกษาจำนวนมากเพื่อที่จะรับเทคโนโลยีที่เข้ามาพร้อมกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลยังให้การสนับสนุนการอบรมแรงงานในต่างประเทศที่แรงงานของประเทศจะได้มีทักษะที่สอดคล้องกับการไหลเข้าอย่างรวดเร็วของทุนและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในช่วงการพัฒนาดังกล่าว

เมื่อสิงคโปร์ได้เปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเพิ่มมูลค่าสินค้าให้มีส่วนต่างมากขึ้น และใช้เทคโนโลยีระดับสูงมากขึ้น (พ.ศ. 2516- 2527) แรงงานของสิงคโปร์มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้มาตรฐานและทักษะแรงงานที่พิเศษและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ในการรับการถ่ายโอนเทคโนโลยีระดับสูง ด้วยเหตุนี้ประเทศสิงคโปร์จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการการฝึกอบรมอาชีวศึกษาและอุตสาหกรรม (Vocational and Industrial Training Board) ในปี พ.ศ. 2522 เพื่อที่จะเป็นหน่วยงานกลางที่จะให้การศึกษานานาชาติทั้งระดับเทคนิคและอาชีวศึกษา และก่อตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (EDB) เพื่อให้มีสร้างตัวแบบของการถ่ายโอนเทคโนโลยีที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หน่วยงานนี้ทำงานร่วมกับบริษัทต่างประเทศ ในการให้ความสนับสนุน

และความช่วยเหลือรวมทั้งให้เงินทุน เพื่อให้บริษัทต่างๆเหล่านี้สามารถพัฒนาแรงงานของประเทศสิงคโปร์ให้สอดคล้องกับการผลิตที่ต้องการ

นอกจากนี้ประเทศสิงคโปร์ยังได้ปฏิรูประบบการศึกษา ที่เรียกว่าระบบการศึกษาใหม่ (New Education System) โดยระบบการศึกษานี้มีความใกล้เคียงกับระบบของเยอรมัน เพื่อที่จะสร้างนักเรียนที่เข้าไปทั้งในระบบอาชีวะและระบบมหาวิทยาลัย การปฏิรูปการศึกษานี้เริ่มต้นขึ้นที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์และในระยะต่อมาก็เกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัยนันทยางเทคโนโลยีและมหาวิทยาลัยโพลีเทคนิค 14 แห่งทั่วประเทศ

สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันคือเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา สิงคโปร์ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตไปยังอุตสาหกรรมเชิงนวัตกรรม การศึกษาในประเทศ จึงเน้นในด้านการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการและพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการซึ่งรวมถึงการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเพื่อที่จะสรรสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงไปสู่อุตสาหกรรมในภาคที่ได้รับผลตอบแทนหรือมีส่วนต่างเพิ่มมากขึ้น

หัวใจของระบบการศึกษาของสิงคโปร์ก็คือ การศึกษาที่ปรับไปตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งทำให้ทักษะของแรงงานในท้องตลาด กับความต้องการของผู้ใช้แรงงานสอดคล้องกันอยู่เสมอ

3. การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการถ่ายโอนเทคโนโลยี

สิ่งที่มีความสำคัญและโดดเด่นที่สุดของการพัฒนาทักษะแรงงานของสิงคโปร์ ก็คือ การให้ความสนับสนุนแก่ผู้ลงทุนชาวต่างประเทศ ในการพัฒนาศูนย์การฝึกอบรมร่วมกับภาครัฐ โดยภาครัฐรับประกันว่าผู้ลงทุนจากต่างประเทศจะสามารถจ้างงานบุคลากรที่จบการศึกษามาจากศูนย์การอบรมดังกล่าวได้อย่างแน่นอน วิธีการอย่างนี้ทำให้ผู้ลงทุนจากต่างประเทศสามารถมั่นใจได้ว่าตนเองจะไม่ขาดแคลนแรงงานที่ต้องการเนื่องจากเขาสามารถควบคุมจำนวน และคุณภาพของผู้ใช้แรงงานได้ในระดับหนึ่ง

โครงการนี้เริ่มต้นขึ้นโดยความร่วมมือระหว่าง EDB และบริษัทชั้นนำจากต่างประเทศ เช่น บริษัท Rollei (จากประเทศเยอรมนี) บริษัท Phillipps (จากประเทศเนเธอร์แลนด์) และบริษัท ทาทา (จากประเทศอินเดีย) โดย EDB ได้ทำสัญญากับบริษัทแต่ละแห่งไว้แตกต่างกันเช่นกับบริษัท Rollei นั้น EDB ให้แรงจูงใจในการลงทุนในสิงคโปร์และก่อตั้งศูนย์ฝึกอบรม โดยให้สิทธิในการปฏิเสธก่อน (Right of refusal) ให้กับบริษัทเป็นระยะเวลา 10 ปี หมายความว่าในระยะนั้น ผลิตภัณฑ์ใด ๆ ก็ตามที่ผลิตขึ้นโดยบริษัท Rollei นั้น หากมีบริษัทอื่นที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันจะต้องขออนุญาตจากบริษัท Rollei ก่อน จนกระทั่งบริษัท Rollei ได้ละทิ้งสิทธิในการผลิตสินค้าชนิดนั้น ๆ ที่ประเทศสิงคโปร์ ในกรณีของบริษัททาทา รัฐบาลได้ให้เงินกู้แก่บริษัทเพื่อที่จะก่อตั้งบริษัทและค่าเช่าที่ดิน ในราคาที่เหมาะสม

ส่วนในเรื่องของศูนย์การอบรมมีหลักการก็คือบริษัทสามารถได้สิทธิในการเลือกผู้จบการศึกษาที่เหมาะสมก่อนเช่นผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันของ Rollei จำนวนร้อยละ 44 จะได้รับการว่าจ้างเข้าทำงานในบริษัทหรือบริษัทเยอรมันอื่นๆ นอกจากนี้ EDB ยังมีส่วนในการบริหารศูนย์การ

เรียนรู้ต่างๆ เหล่านี้ด้วยซึ่งในอีกหลายปีต่อมา EDB ไม่ได้ใช้หลักสูตรของศูนย์การเรียนรู้ของบริษัทเหล่านี้ ในโรงเรียนอาชีวศึกษาของ

เมื่อการทำงานระหว่าง EDB และบริษัทเอกชนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งทางการของสิงคโปร์ก็ไม่ได้หยุดยั้งความสำเร็จไว้แค่นั้น แต่ EDB ได้ขยายการทำงานจากความร่วมมือระหว่างเอกชนกับภาครัฐไปเป็น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ซึ่งในที่สุดแล้วจะยิ่งกระตุ้นให้เอกชนในต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศสิงคโปร์มากขึ้น เช่นจัดตั้งศูนย์การฝึกอบรมโดยความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นและสิงคโปร์ ที่เน้นไปในทางด้านเครื่องจักรโลหะ และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ สถาบันเยอรมัน-สิงคโปร์ เพื่อการผลิตสินค้าเทคโนโลยี และสถาบันฝรั่งเศสสิงคโปร์เพื่อเทคโนโลยีทางการไฟฟ้า โดยสถาบันเหล่านี้เป็นการลงทุนร่วมกันระหว่างรัฐบาลของสองประเทศ ในขณะที่อุปกรณ์และหลักสูตรได้รับการสนับสนุนจากประเทศผู้เข้ามาลงทุน ซึ่งประเทศที่เข้ามาลงทุนก็จะได้ประโยชน์โดยการที่ได้แรงงานที่ตรงกับความต้องการของธุรกิจของตนเองด้วย

4. กองทุนเพื่อการพัฒนาทักษะ

ระบบกองทุนเพื่อพัฒนาทักษะ (The Skills Development Fund System SDFs) เป็นระบบที่สนับสนุนให้บริษัทต่าง ๆ ลงทุนในการพัฒนาทักษะแรงงานของตนเอง โดยมีกฎหมายที่ออกมาในปี พ.ศ. 2524 ได้ระบุให้ นายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนนี้เพื่อให้มีการพัฒนาทักษะแรงงานของตน โดยลูกจ้างที่มีรายได้ต่ำกว่า 800 ดอลลาร์ นายจ้างต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนเดือนละ 2 เหรียญ และลูกจ้างที่มีรายได้ตั้งแต่ 801-4500 ดอลลาร์ต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนร้อยละ 0.25 ส่วนผู้ที่มีรายได้มากกว่า 4500 เหรียญขึ้นไป ต้องมีเงินสมทบเข้ากองทุนเดือนละ 11.25 เหรียญดอลลาร์ บริษัทที่ต้องการให้แรงงานของตนเข้าไปอบรมแรงงานสามารถให้แรงงานของตนสมัครเข้าเรียนหลักสูตรต่างๆ โดยผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า Skillsnet และเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับบริษัทที่สามารถกระตุ้นให้ลูกจ้างมารับการฝึกอบรมก็จะมีกรมอบรางวัลให้กับบริษัทที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะแรงงาน

5. นโยบายระยะยาว

ในขณะที่ EDB เป็นหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจแต่อีกหน่วยงานหนึ่งคือ CPTC จะให้ความสำคัญกับการสร้างเป้าหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและระบบการฝึกอบรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยวิทยาลัยอาชีว และโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2522 กระทรวงศึกษาธิการได้ทำการทบทวนหลักสูตรต่างๆ ที่เสนอโดย NES การเรียนในช่วง 5 ปีแรก ปีแรกซึ่ง ปีแรกซึ่งเน้น ปีแรกซึ่งเน้นการศึกษาใน 3 วิชา คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ หลังจากนั้นตั้งแต่ระดับ ม. 1 - ม. 4 นโยบายทางการศึกษาจะให้ความสำคัญกับอักษรศาสตร์ การพาณิชย์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี หลังจากนั้นก็จะเข้าสู่ระบบการศึกษาทั่วไปแบบอังกฤษ (Ordinary Level หรือ O-level) นักเรียนที่ต้องการจะเข้ามหาวิทยาลัยจะต้องผ่านระดับนี้เพื่อเข้าสู่ระดับสูง (Advanced Level หรือ A level) นักเรียนที่ไม่สามารถผ่านระดับนี้ได้ก็จะเข้าไปในระบบของโรงเรียนอาชีวซึ่งมีโรงเรียนรองรับอยู่หลายโรงเรียน แต่นักเรียนที่ผ่านได้ก็จะเข้าไปเรียนในระดับมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์

ตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา นโยบายทางการศึกษาของประเทศก็ได้เปลี่ยนแปลงไปอีกครั้ง กระทรวงศึกษาธิการได้เพิ่มกระบวนการคิดแบบมีนวัตกรรมให้กับนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของการศึกษา โดยเป็นระบบการขับเคลื่อนด้วยโครงการวิจัย รายงาน ซึ่งเป็นระบบต่างๆ ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้คิดนอกกรอบ ทักษะแบบใหม่นี้ ถูกประกาศโดยนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2539 เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาที่จบมาเป็นนักศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าย่ำแย่ทั้งหลายที่จำขาสังคโปรไว้ได้เคยกล่าวไว้ว่าคนสังคโปรวิเคราะห์เก่งแต่ขาดความคิดสร้างสรรค์สังคโปรจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าว และตั้งเป้าหมายให้เศรษฐกิจของประเทศเป็นเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานอยู่บนความรู้ (Knowledge Economy)

โมเดลของประเทศแอฟริกาใต้

ประเทศแอฟริกาใต้ เป็นประเทศหนึ่งในทวีปแอฟริกาที่เคยมีปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่รุนแรง สาเหตุของความขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้อาจจะมีจากหลายประการ แต่จุดเริ่มต้นก็คือ ความแตกต่างทางเชื้อชาติ (race)

ความแตกต่างทางเชื้อชาติ เป็นคำที่มีความหมายและแรงบันดาลใจอันทรงพลังสำหรับทุกฝ่ายในความขัดแย้งครั้งนี้ ชาวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่เป็นคนผิวขาว มักจะได้รับการบอกเล่าจากสังคมว่า พวกเขามีความแตกต่างจากคนแอฟริกาใต้ที่มีผิวดำ พวกคนผิวขาวมักจะได้รับการบอกเล่าว่า สาธารณรัฐแอฟริกาใต้เป็นที่อยู่ของคนผิวขาว โดยที่มีคนผิวขาวเป็นเจ้าของ ส่วนคนผิวดำเป็นพวกที่มาทีหลัง เป็นพวกต่างถิ่นที่เป็นอันตราย เป็นคนอื่น และไม่ได้เป็นพวกเดียวกับคนผิวขาว

ในปี พ.ศ. 2491 รัฐบาลแอฟริกาใต้ได้ออกนโยบายกีดกันสีผิวที่ระบุอย่างชัดเจนที่จะมีการแบ่งคนออกเป็นสี่กลุ่มหลักๆ ได้แก่ คนผิวขาว, ขนพื้นเมือง, คนผิวสี และพวกคนเอเชีย เพื่อที่จะแบ่งแยกและจำกัดพื้นที่ ไม่ให้คนทั้ง 4 กลุ่มนี้อาศัยอยู่ร่วมกัน ด้วยเหตุนี้จึงมีการอพยพคนทั้ง 4 กลุ่มเหล่านี้ โดยเฉพาะคนผิวดำ ให้ย้ายที่อยู่โดยไม่สมัครใจ

ในปี พ.ศ. 2513 พรรค National Party ซึ่งเป็นพรรคการเมืองของคนผิวขาว ได้ออกกฎหมายไม่ให้คนผิวดำเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยเหตุนี้ภายหลังจากปีนั้น สภาผู้แทนราษฎรของประเทศแอฟริกาใต้จึงมีแต่คนผิวขาว หลังจากนั้นได้กำหนดนโยบายกีดกันความเป็นพลเมืองของชาวผิวดำ โดยแบ่งชาวผิวดำให้อยู่รวมกันในเขตการปกครองอิสระที่เรียกว่าบ้านตุสสถาน (Homeland หรือ Bantustans) 4 แห่ง เพื่อที่จะกีดกันและจำกัดความเป็นพลเมืองของชาวแอฟริกันผิวดำ โดยให้คนผิวดำอยู่รวมกันในอาณาบริเวณที่ยากจนและแห้งแล้งที่สุดของประเทศ เนื่องจากไม่ต้องการให้ชาวผิวดำที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองพิเศษสามารถรวบรวมกำลังหรือทำสงครามต่อต้านรัฐบาลในแต่ละบ้านตุสสถานนั้นถูกปกครองโดยหน่วยงานของรัฐที่มีแต่คนผิวขาว อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่ปกครองบ้านตุสสถานแต่ละหน่วยงาน ถูกทิ้งไว้ให้ปฏิบัติงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และยังเต็มไปด้วยการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่สามารถช่วยเหลือหรือดูแลคนผิวดำ ไม่ได้มีเป้าหมายในการบริหารงานทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม โดยในทางปฏิบัติ บ้านตุสสถานเป็นเพียงแหล่งรวบรวมคนงานเพื่อที่จะไปใช้แรงงานให้กับคนผิวขาวเท่านั้น

จากนโยบายกีดกันสีผิวของแอฟริกาใต้ดังกล่าว ทำให้ประเทศหลายๆ ประเทศทั่วโลก แสดงความไม่พอใจอย่างยิ่ง ในนโยบายกีดกันสีผิวที่สาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีต่อประชาชนผิวดำ เช่น คำว่าบาตรการแข่งขันกีฬาต่างๆ การไม่ร่วมลงทุนหรือติดต่อทางธุรกิจ หรือแม้แต่การค้ากับประเทศ สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการกดดันรัฐบาลคนผิวขาวให้ต้อง ปรับตัวเองเพื่อการสร้างความร่วมมือกับประชาชนชาวผิวดำ ในที่สุดรัฐบาลคนผิวขาวจึงต้องตัดสินใจ ที่จะพูดคุยกับคนผิวดำเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จนในที่สุด ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้จึงสามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางสีผิว และปัญหาการกีดกันสีผิวของประเทศตนเองจนประสบความสำเร็จ และวางหมุดหมายแห่ง ประชาธิปไตยขึ้นมาได้สำเร็จในประเทศของตนในปี พ.ศ. 2537 (Mummenthey, 2010)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศกำลังจะเดินทางไปสู่ความเท่าเทียม และการใช้ระบอบ ประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองการปกครองสำหรับการบริหารประเทศแล้ว แต่ปัญหาเรื้อรัง ของประเทศที่เกิดมายาวนานนับร้อยปีก็คือ จะทำอย่างไรที่ประเทศแอฟริกาใต้จะต้องพยายามแก้ไข ปัญหาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาคนให้เป็นผลสำเร็จ สืบเนื่องมาจากหลายสิบปีที่ผ่านมา ประเทศแอฟริกาใต้ประสบปัญหาแรงงานไร้ทักษะ ขาดการศึกษาและขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง อันเกิดมาจากปัญหาการกีดกันโอกาสในการเข้ารับการศึกษาของคนผิวดำ ที่มีสาเหตุมาจาก ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่ยืดเยื้อยาวนานมาหลายสิบปี ประเทศแอฟริกาใต้จึงมีทั้งปัญหา ผู้ด้อยโอกาสและอัตราการว่างงานที่อยู่บนระดับที่สูงมาก โดยพลเมืองชาวแอฟริกาใต้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีราว 7.5 ล้านคนอ่านหนังสือไม่ออก และไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร ทั้งนี้มีประชากรราว 3 ล้านคน ที่ไม่เคยได้รับการศึกษาเลย ในขณะที่ 4.5 ล้านคนที่เหลือได้รับการศึกษาบ้าง แต่เป็นการศึกษา ที่ไม่ต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยรวมแล้วประชากรร้อยละ 29 ของประเทศเป็นกลุ่ม ประชากรที่ไม่ได้รับการศึกษา

นอกจากปัญหาการกีดกันการได้รับการศึกษาแล้ว แอฟริกาใต้ยังมีปัญหาเรื่องอีกหลาย ประการที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคน ได้แก่ปัญหาเรื่องความไม่เป็นเอกภาพ หรือความแตกต่างในระบบการศึกษาของประเทศที่มีอยู่ถึง 39 ระบบ ทำให้นักเรียนที่มาจากระบบ การศึกษาที่แตกต่างกันไม่สามารถเรียนหนังสือต่อกันได้ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ทำให้ความต่อเนื่อง ของการศึกษาในประเทศไม่มี มีผลกระทบต่อการกระบวนการเรียนรู้ของคนในประเทศเป็นอย่างมาก นอกจากนี้สถานบันการศึกษาแต่ละสถาบันในประเทศยังมีมาตรฐานที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก อันสืบ เนื่องมาจากระบบดั้งเดิมของประเทศที่อยู่ด้วยการกีดกันเป็นระยะเวลานาน โดยในระบบดั้งเดิมนั้น จะให้เฉพาะคนผิวขาวเท่านั้นที่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเป็นคน ผิวดำถูกกีดกันไม่ให้ได้รับการศึกษา ยังไม่นับรวมถึงภาษาที่มีจำนวนมาก และมีความแตกต่างกัน จนยากที่จะหาภาษากลางภาษาใดภาษาหนึ่งที่เป็นภาษาในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน หรือเป็น ภาษากลางในการถ่ายทอดการเรียนรู้

รัฐบาลของประเทศแอฟริกาใต้ ตระหนักถึงปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการพัฒนาศักยภาพ แรงงานภายในประเทศเป็นอย่างมาก และถือเป็นนโยบายเร่งด่วนที่จะต้องทำในทันที เพราะหากปล่อยให้ ปัญหานี้ยืดเยื้อต่อไป จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และทำให้ความพยายามของประเทศที่หยุดยั้งความ ขัดแย้งภายในประเทศต้องล้มเหลวลงไป ซึ่งมีโอกาสที่ประเทศจะกลับเข้าสู่ความขัดแย้งอีกครั้งหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้สำหรับประเทศแอฟริกาใต้ ความเร่งด่วนและการจำเป็นในการพัฒนาคน จึงกลายเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งภายในประเทศ

ทั้งนี้ประเทศแอฟริกาใต้ได้มีการจัดการแก้ไขปัญหาคการพัฒนาคน โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน
ขั้นตอนแรก การวางวิสัยทัศน์ร่วมกัน (พ.ศ. 2537-2539)

ใน 2 ปีแรกของการแก้ไขปัญหาคการพัฒนาคนคือการวางเป้าหมายร่วมกันของทั้งสังคม ว่าต้องการแก้ไขปัญหาคอย่างไร โดยรัฐบาลแอฟริกาใต้จึงได้วางแผนการปฏิรูปทรัพยากรมนุษย์ ทั้งระบบ ทั้งตัวบทกฎหมาย โครงสร้าง และการพัฒนาองค์กร ซึ่งมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลง โครงสร้างและภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาาระบบการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ทักษะแรงงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน โดยมี เป้าหมายของการพัฒนา ทักษะแรงงาน คือการพยายาม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันและการพัฒนา ที่เสมอหน้ากัน ให้กับคนทุกเชื้อชาติและทุกสีผิว นอกจากนี้ ยังต้องมีระบบการเรียนรู้แบบเปิด และโปร่งใสและมีเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ที่จัดทำ ขึ้นเพื่อชาวแอฟริกาใต้ทุกคนโดยพยายามลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ ในตลาดแรงงานให้มากที่สุด และสร้างกรอบ การพัฒนาทักษะแห่งชาติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเน้นไปที่การให้ความสำคัญ กับโรงเรียนการศึกษาระดับสูงและการพัฒนาทักษะแรงงาน

สิ่งที่เป็นแนวคิดของการศึกษาสำหรับแอฟริกาใต้ประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ สองประการ โดยประการแรกคือ เป็นการเรียนที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome Based Education) คือการศึกษา เพื่อสร้างบัณฑิตที่เน้นเป้าหมายหรือผลลัพธ์ทางด้านทางด้านคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการทำงานและการใช้ชีวิต ซึ่งสามารถแยกได้เป็นทักษะกว้าง 3 ประการคือ ทักษะที่จำเป็นต้องรู้ (knowledge) ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงาน การเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง (skill) และทักษะที่จำเป็นต่อการมีชีวิต อย่างมีความสุขและมีทัศนคติที่ดี (attitude)

หลักการประการที่สองคือ การให้ความสำคัญกับทักษะที่มีอยู่เดิม (Recognition of Prior Learning) คือการให้ความสำคัญ กับทักษะ ที่มีอยู่เดิมของแรงงานหรือของทรัพยากรบุคคล ไม่ว่าพวกเขาจะได้เรียนรู้หรือ ได้ประสบการณ์มาจากที่ใดก็ตาม ทักษะของแต่ละคนที่เรียนรู้มา สามารถนำมาเทียบได้ในทุก ๆ ระดับของระบบการศึกษาของประเทศ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาคความ หลากหลายของระบบการศึกษาให้ได้มากที่สุด การวัดผลจะขึ้นอยู่กับ unit standard เป็นหน่วยที่เล็ก ที่สุดของ การวัดผล ซึ่งเมื่อนำมารวมกันสามารถนำไปสู่การวัดผลที่ได้รับการยอมรับ unit Standard แต่ละหน่วย มีค่าเครดิตที่ขึ้นอยู่กับเวลาเรียนรู้ที่ คนแต่ละคนจะใช้ ในการศึกษาอะไรบางอย่าง สูตรโดยปกติก็คือ 1 เครดิตมีค่าเท่ากับระยะเวลาการเรียนรู้ 10 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 2 การทำให้วิสัยทัศน์กลายเป็น กฎหมาย (พ.ศ. 2539-2541)

หลังจากที่ได้มีการพูดคุยกัน และทำความเข้าใจร่วมกันในระดับชาติถึงการปฏิรูป การศึกษาของประเทศแล้วได้มีความพยายามที่จะนำวิสัยทัศน์ของทุกฝ่าย ให้กลายเป็นกฎหมาย ที่สามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งกฎหมายที่ออกมาในช่วง 2 ปีดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

South African Qualification Authority Act No.58 1995 เป็นกฎหมายที่ รับประกันคุณภาพของการศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพของการศึกษาและการ ฝึกอบรมตามที่ต้องการ

Skill Development Act No. 97 1998 เป็นกฎหมายที่รับประกันว่าจะมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเกิดขึ้น

Skill Development Levies Act No.9 1999 and Income Tax Act No. 58 1962 เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อที่จะให้เงินสนับสนุนการฝึกอบรมและทำให้การฝึกอบรมสามารถเข้าถึงได้แม้มีงบประมาณที่จำกัด

Further Education and Training Act No. 98 1998 เป็นกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงศูนย์ฝึกอบรมทั้งของเอกชนและของรัฐบาลให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น

Employment Equity Act No. 55 1998 and Broad-Based Black Empowerment Act เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ให้การฝึกอบรมมีความเท่าเทียมทั้งคนผิวขาวและผิวดำ

Basic Conditions of Employment Act No. 75 1997 ทำให้การฝึกอบรมเป็นเรื่องที่ถูกรักษาและเป็นทางการ

Labour relations Act No. 66 1995 เป็นกฎหมายที่รับประกันว่ากระบวนการฝึกอบรมมีความโปร่งใส

ขั้นตอนที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายและทบทวนกฎหมาย (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา)

ตั้งแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมาแอฟริกาใต้จึงได้เน้นแนวทางการพัฒนาคนโดย การบังคับใช้กฎหมายและทบทวนกฎหมาย โดยในแง่องค์กร กระทรวงแรงงานและกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักที่ควบคุมและผลักดันกระทรวงต่าง ๆ ในด้านการฝึกอบรมและการศึกษาทั้งหมดในประเทศแอฟริกาใต้ โดยสำหรับกระทรวงแรงงานนั้นมีบทบาทหลักในการฝึกอบรมแรงงานที่อยู่ในตลาดแรงงานในขณะที่กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบการศึกษาอย่างเป็นทางการหรือแรงงานที่ยังไม่ได้เข้าสู่ระบบแรงงาน หน่วยงานทั้งสองหน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานที่ดูแลหน่วยงานดังต่อไปนี้

1. องค์กรวัดความรู้แห่งแอฟริกาใต้ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่ในการวัดมาตรฐานของการศึกษา และการฝึกอบรมทั้งหมดในประเทศแอฟริกาใต้ บทบาทสำคัญขององค์กรนี้ก็คือการทำให้แน่ใจว่าการศึกษา ทุกระดับในประเทศแอฟริกาใต้จะต้องมีคุณภาพและมีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้หน่วยงานนี้ จะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาต่อทั้งกระทรวงแรงงานและกระทรวงศึกษาธิการในประเทศ

2. องค์กรฝึกอบรมและการศึกษาเฉพาะด้าน หน่วยงานนี้จะรับผิดชอบหลักในการเรียนรู้ และการฝึกอบรมแรงงานที่อยู่ในตลาดแรงงานอยู่แล้ว เพื่อให้ตรงกับความต้องการและความต้องการของนายจ้าง

3. องค์กรทักษะแรงงาน (National Skill Authority-NSA) เป็นองค์กรที่ให้คำปรึกษากระทรวงแรงงานในเรื่องของนโยบาย พัฒนาฝีมือแรงงานระดับชาติ กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเอกภาพในประเทศ

4. กองทุนการพัฒนาแรงงาน ทุนนี้จะให้ความช่วยเหลือทางการเงิน กับแรงงาน โดยใช้ระบบที่นายจ้างต้องนำเงินเข้ามาอยู่ในกองทุน นายจ้างจะต้องจ่ายเงินร้อยละ 1 ของเงินเดือนเข้ามาในกองทุนดังกล่าวเพื่อที่จะให้ แรงงานของตนสามารถ เข้าไป ฝึกอบรม ได้ตามความต้องการของผู้ว่าจ้างและแรงงาน

นอกจากหลากหลายองค์กรที่ทำงานทางด้านพัฒนาฝีมือแรงงานแล้วยังได้มียุทธศาสตร์การพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พ.ศ. 2545 ภายใต้ยุทธศาสตร์นี้ได้วางกรอบให้กับรัฐบาลในการพัฒนาฝีมือแรงงาน ทั้งนี้เพื่อที่แรงงานทั้งหลายจะได้มีชีวิตที่ดีขึ้น

โดยหลังจากที่รัฐบาลประสบความสำเร็จในการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ฉบับที่ 1 ได้มียุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ฉบับต่อมา ภายใต้ความรับผิดชอบและตรวจสอบจากกระทรวงแรงงาน และมีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาคือ **องค์กรทักษะแรงงาน (National Skill Authority-NSA)** หน้าที่หลักของหน่วยงานนี้ก็คือวางลำดับความสำคัญของทักษะที่เป็นที่ต้องการของตลาดและเป้าหมายที่สำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะแรงงาน ในปัจจุบันยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของแอฟริกาได้ถูกประกาศใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 โดยมีเป้าประสงค์เพื่อลดอัตราการว่างงานอย่างรวดเร็วให้ลดลงจากร้อยละ 30 เป็นร้อยละ 15 และลดความยากจนจากประชากรที่ยากจนถึง 1 ใน 3 เหลือประชากรที่ยากจนเพียง 1 ใน 6 ภายในปี 2014 และพยายามเร่งรัดการจ้างงานที่เท่าเทียม

ในปี พ.ศ. 2554 กระทรวงแรงงานและกระทรวงศึกษาธิการได้ทำงานร่วมกันที่จะตั้งทีมศึกษาว่า กรอบแนวทางการทำงานที่ผ่านมาประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดและมีอะไรบ้างที่จะต้องกลับมาทบทวน ทั้งนี้จากการศึกษาของ ระบบดังกล่าวได้พบว่ามี ความพยายามที่จะขยายหน่วยงานมาตรฐานด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้มาตรฐานการศึกษาและการฝึกอบรมเป็นไปในทางเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่ใช้เวลายาวนานมากเกินไป และยังเสี่ยงงบประมาณจำนวนมาก ค่าเสียอีกประการหนึ่งก็คือการเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่เหมาะสม การขาดพลังในการทำงานร่วมกันและความเข้าใจร่วมกันระหว่างนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้มาตรฐานบางเรื่องยัง ช้าซ้อนหรือมาตรฐานบางเรื่องไม่ได้ถูกนำมาใช้ และบางเรื่องยังไม่ได้มาตรฐานระดับอุตสาหกรรม ประการสุดท้ายก็คือยังขาดความหลากหลายใน แนวทางของการพัฒนาฝีมือแรงงาน ซึ่งทั้งหมดทั้งหมดนั้นเป็นอุปสรรคที่จะต้องนำมาสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป

จะเห็นได้ว่าสำหรับตัวแบบของแอฟริกาได้นั้นหลังจากประเทศต้องหยุดชะงักภายใต้ความขัดแย้งระหว่างซีเรียซึ่งไทยทำให้เกิด ความเหลื่อมล้ำ และความชะงักงันในการพัฒนาหลาย ทศวรรษแอฟริกาใต้ได้พยายามเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อทำให้แรงงานในประเทศกลายเป็นแรงงานที่มีมาตรฐานผ่าน กระบวนการต่าง ๆ 3 ขั้นตอนจนในที่สุดปัจจุบันนี้ประเทศแอฟริกาใต้ได้กลายเป็นประเทศที่เป็นโมเดลของการพัฒนาประเทศหนึ่งที่ไม่แพ้ประเทศใด ๆ ในโลก

โมเดลของไต้หวัน

ไต้หวัน เป็นอีกหนึ่งประเทศที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วอย่างน่าอัศจรรย์ เป็นหนึ่งใน 4 ประเทศที่เรียกว่าเป็นเสือเศรษฐกิจของเอเชีย โดยอีก 3 ประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างน่าอัศจรรย์เช่นกันคือประเทศ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และประเทศฮ่องกง

หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ไต้หวันประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจอย่างน่าอัศจรรย์และกลายเป็น โมเดลของการพัฒนาเศรษฐกิจของโลกก็คือ **การพัฒนาการศึกษาในด้านเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา** ไต้หวันประสบความสำเร็จในการสร้างระบบการศึกษาที่สามารถฝึกอบรมนักเรียนให้มีทักษะทางวิชาชีพ เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสังคม (Mabena, 2002)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จใน การพัฒนาทักษะมนุษย์ ของไต้หวันมาจากความร่วมมือระหว่าง สถาบันการศึกษาและหน่วยงานธุรกิจ โดยมีเป้าหมายร่วมกันก็คือ ความร่วมมือดังกล่าวนี้ จะสามารถทำให้ประเทศพัฒนาได้ ความร่วมมือนี้ไม่ใช่ความร่วมมือที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและได้รับการพัฒนาตลอดเวลา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสำหรับการพัฒนาในไต้หวันนั้น ระบบการศึกษาก็คือหัวใจและเป็นจุดเริ่มต้นของสิ่งทั้งหมด

ระบบการศึกษาของไต้หวันเรียกกันโดยทั่วไปว่าเป็นระบบ 6334 ระบบนี้พูดถึง การเรียนอนุบาลตั้งแต่ 4 ถึง 6 ขวบ เรียนในระดับประถมศึกษา อีก 6 ปีจนกระทั่งถึงอายุ 12 ขวบ และเรียนในระดับชั้นมัธยมต้น 3 ปี จนกระทั่งถึงอายุ 15 หลังจากนั้นก็เรียนในโรงเรียนมัธยมปลาย จนกระทั่งถึงอายุ 18 และ 4 ปี ในมหาวิทยาลัย

นักเรียนของไต้หวันมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีหลังจากนั้นนักเรียนสามารถเลือก ได้ระหว่างการเรียนในระบบวิชาการหรือการเรียนในระบบวิชาชีพ ซึ่งการเรียนในระบบวิชาชีพนั้น มีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไต้หวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เราสนใจในรายงานฉบับนี้

เศรษฐกิจของไต้หวันภายหลังจากการยึดครองของญี่ปุ่นเป็นเศรษฐกิจที่เน้นหนักไป ทางด้านอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานหนัก โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางการศึกษา ด้วยเหตุนี้ แรงงานในภาคอุตสาหกรรมของประเทศจึงมีระดับการศึกษาที่ต่ำมาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา รัฐบาลของไต้หวันจึงได้ประกาศ การศึกษาภาคบังคับฟรีแก่ประชาชนเป็นระยะเวลา 6 ปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาแรก ๆ นี้ แม้จะมีการศึกษาฟรีแก่ประชาชน แต่พบว่าไต้หวันประสบปัญหาผู้ไม่มีงาน ที่เป็นจำนวนมากแม้ว่าพวกเขาจะได้รับการศึกษา สาเหตุของการว่างงานส่วนใหญ่ของประเทศไต้หวัน ในยุคแรกๆ เกิดขึ้นเนื่องจากคนได้รับการศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของตลาด

ในช่วง 10 ปีแรกของการพัฒนาการศึกษาของไต้หวันไม่ได้เป็นการศึกษาที่มุ่งไป เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการพัฒนาสังคม เนื่องจากการศึกษาไม่ได้มีเป้าหมายไปในทางด้านการ ผลิตแรงงานที่มีทักษะ แต่เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ด้านวิชาการเท่านั้น นักเรียนของไต้หวัน ในยุคดังกล่าว ต้องการเข้ารับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมปลายเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย แต่ไม่ต้องการเข้าเรียนในระดับวิชาชีพ ทั้งระดับ ปวช. และปวส. ซึ่งการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยนั้น แม้จะได้ใบปริญญา แต่ปริญญาที่ได้นั้นไม่ได้มีวุฒิการศึกษาที่เหมาะสมกับการพัฒนาฝีมือแรงงาน รัฐบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการขยายโรงเรียนชั้นมัธยมปลายวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมากขึ้น มีการเปิด ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ซึ่งมีจำนวนมากกว่า ระดับ เดียวกันซึ่งสอนในวิชา วิทยาศาสตร์ประยุกต์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ในขณะที่ไม่ได้ทำให้ระบบการศึกษาอาชีพมีความ ดึงดูดนักเรียนเท่าที่ควร

สาเหตุที่การศึกษาในระดับมัธยมปลายและมหาวิทยาลัย ได้รับความนิยมนอกกว่า การศึกษาในระดับอาชีพ มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดดั้งเดิมของคนจีน เนื่องจากคนจีนมีความเชื่อว่ การเรียนรู้ แบบวิชาการมีคุณค่ามากกว่า การทำงานอื่นๆ เช่น การทำงานโดยการใช้แรง การค้าขาย ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เข้าไปเรียน โรงเรียนพาณิชย์ โรงเรียนอาชีพ เพื่อทำงานในบริษัทอุตสาหกรรมโดยตรง จึงมักได้รับการดูแลมากกว่าผู้ที่เรียนในระดับวิชาการและหมายหน้าเข้ามหาวิทยาลัย นอกจากนี้

อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่เข้าไปเรียนในระดับอาชีวะเนื่องจาก อัตราเงินเดือนของผู้ที่จบมหาวิทยาลัยมีจำนวนมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับอาชีวะ

เพื่อที่จะแก้ไขปัญหานี้ ในช่วงปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมารัฐบาลของไต้หวันจึงได้กำหนด **โครงสร้างนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เริ่มต้นจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** เป็นหัวใจสำคัญในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ ในแผนการดังกล่าวตั้งเป้าหมายว่า การพัฒนาเศรษฐกิจจำเป็นต้องเกิดควบคู่ไปกับการสร้างความสมดุลระหว่างแรงงานและการจ้างงาน รัฐบาลจึงได้ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปีเป็น 9 ปี และเน้นการสนับสนุนการสร้างโรงเรียนอาชีวศึกษาที่อาชีวศึกษาที่มีภาคอุตสาหกรรมเป็นผู้สนับสนุนเพื่อที่จะให้ นักศึกษาที่จบมามีทักษะที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาด

ด้วยเหตุนี้ไต้หวันจึงปฏิรูปการศึกษา โดยมีแนวทางกำหนดดังต่อไปนี้

1. ให้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ
2. ปรับปรุงและขยายการศึกษาระดับสูง
3. ปฏิรูประบบการเข้ารับการศึกษา
4. สนับสนุนการศึกษา นอกโรงเรียน โดย มุ่งเป้าไปที่ ผู้ใหญ่ โดยสนับสนุนว่าการศึกษารียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และเป็นสิ่งที่ดีด้วย
5. สนับสนุนโรงเรียนทางเลือกสำหรับ นักเรียน ที่มีปัญหาและไม่สามารถศึกษาในระบบได้
6. หาทรัพยากรที่จะช่วย ให้แรงงานสามารถศึกษา หรือฝึกอบรมตนเอง ได้อย่างต่อเนื่อง
7. สนับสนุนโรงเรียนเอกชนในการให้การศึกษาอย่างต่อเนื่อง
8. สนับสนุนให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์
9. วางหลักสูตร ต่าง ๆ ให้สั้นกระชับและไม่ยืดเยื้อ
10. สนับสนุนทรัพยากรและความสามารถต่างๆ ให้การเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

11. กระตุ้นให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ต่อปี

ในอีก 20 ปีต่อมา รัฐบาลก็ยังคงนโยบายดังกล่าวนี้อย่างต่อเนื่อง ลดการหยุดการสนับสนุนโรงเรียนชั้นมัธยมปลาย และพยายามกระตุ้นให้วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการฝึกวิศวกรนักวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการผู้จัดการทางธุรกิจ ทั้งนี้ เป้าหมายของการศึกษาในทุกๆระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอาชีวศึกษาคือผลิตคนที่ออกมาให้ตรงกับความต้องการของตลาดเพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายคือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

รัฐบาลได้ทำทุกวิถีทางที่จะทำได้เพื่อที่จะทำให้การศึกษาในระดับอาชีวะสามารถดึงดูดคนให้เข้าไปเรียนได้มากขึ้น หนึ่งในวิธีการที่ดึงดูดนักเรียนก็คือการยืนยันว่านักเรียนที่จบมาจากโรงเรียนอาชีวะจะมีเงินเดือนที่ดีกว่าและยังมีงานให้เลือกมากกว่าด้วย รัฐบาลได้ ตั้งงบประมาณจำนวนมหาศาล ผ่านกฎหมายหลายฉบับ เพื่อที่จะ จัดตั้งกองทุน การฝึกอบรมอาชีวศึกษา บริษัทต่างๆ ถูกบังคับให้ จ่ายเงินเข้าไปในกองทุนนี้ตามกฎหมาย คือร้อยละ 1.5 ของ เงินเดือนที่จ่ายให้กับพนักงาน เพื่อให้พนักงานของทุก ๆ บริษัทได้ใช้เงินก้อนนี้ในการพัฒนาทักษะแรงงานของตนเองให้ดีขึ้น และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีต่าง ๆ มากขึ้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศคือ การเปลี่ยนแปลงในการที่มีเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (information technology) เข้ามาในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับนักเรียนในระบบอาชีวศึกษาซึ่งต้องการการศึกษาที่สอดคล้องและจำเป็นกับ เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารในระดับที่สูงขึ้น รัฐบาลของไต้หวันตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยการอนุญาตให้ **วิทยาลัยเทคโนโลยี** พัฒนาไปเป็น **สถาบันทางเทคโนโลยี** และอนุญาตให้มหาวิทยาลัยเปิดหลักสูตรเทคโนโลยี 2 ปี เพื่อที่จะขยายการศึกษาของนักเรียนอาชีวศึกษาให้มีระดับที่สูงขึ้น

ในการเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาเพื่อที่จะผลิตบัณฑิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้นทำให้ใน 2542-2543 นั้น ไต้หวันมี โรงเรียนอาชีวศึกษาถึง 199 โรงเรียน ซึ่งร้อยละ 48.7 เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาที่สังกัดภาครัฐ และมีโรงเรียนชั้นมัธยมปลาย 86 โรงเรียนที่สอนในระดับอาชีวศึกษาด้วย ซึ่งร้อยละ 22.1 ของโรงเรียนมัธยมปลายที่สอนในระดับอาชีวศึกษาเป็นโรงเรียนรัฐบาล

ผลสำเร็จอีกประการหนึ่งของการขยายฐานการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในไต้หวัน วัดได้จากจำนวนนักเรียนที่เข้าไปในระบบอาชีวศึกษาโดยใน พ.ศ. 2511 มีนักเรียนในระบบอาชีวศึกษา 94,547 คน แต่ใน พ.ศ. 2541 มีนักเรียนในระบบอาชีวศึกษามีถึง 493,055 คน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 5 เท่า โดยในจำนวนเหล่านี้ มีนักเรียน 191,523 คน เรียนทางด้านพาณิชยศาสตร์และการบริหาร 206,199 คน เรียนทางด้านอุตสาหกรรม 18,166 คนศึกษาในทางด้านกิจกรรม และมีนักเรียน 24,075 คนศึกษาทางการพยาบาล มีนักเรียน 7,612 คนศึกษาทางด้านสมุทรศาสตร์ และมีนักเรียน 3,890 คนศึกษาในทางด้านศิลปะและการละคร

สำหรับผู้ที่ศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีจะศึกษาค้นคว้ากับวิทยาลัยอาชีวศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการฝึกปฏิบัติ แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ ในวิทยาลัยเทคนิคนั้นจะเน้นหนักไปทางด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นทักษะระดับกลางของการบริหารและเทคโนโลยี ในปี 2541-2542 นั้นพบว่ามึนักเรียนที่จบจากวิทยาลัยเทคโนโลยีจำนวน 120,886 คน เกือบทั้งหมดสามารถเข้าไปในตลาดแรงงานได้ คือมีงานทำทันทีหลังจากที่เรียนจบ ในปี พ.ศ. 2543 มีโรงเรียนประเภทนี้ 36 โรงเรียนและมีนักเรียนทั้งหมด 457,020 คน โดยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 48.3 ศึกษาโดยตรงในทางด้านอุตสาหกรรม ในขณะที่ผู้ศึกษาด้านพาณิชยศาสตร์และการบริหารมีอยู่ประมาณร้อยละ 25.6

สำหรับในมหาวิทยาลัยนั้น รับผิดชอบที่จะผลิตบุคลากรในระดับที่สูงกว่าในทางด้านเทคโนโลยีวิศวกรรมและการบริหารจัดการ และยังเป็นช่องทางในการให้นักเรียนที่จบในสาขาอาชีวศึกษาและมีประสบการณ์การทำงานหลายปีเพื่อที่จะเรียนหนังสือเพิ่มเติมด้วย ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาได้ศึกษาต่อขึ้นไปในระดับที่สูงขึ้น ปี 2541 ถึง 2542 มีมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่สอนทางด้านเทคโนโลยี 47 แห่ง และมีนักศึกษาจบออกมา 13,608 คน ในจำนวนนี้ 42 คนได้รับการศึกษาในระดับ ดุษฎีบัณฑิต 926 คนได้รับการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต และ 12,645 คนจบการศึกษาในระดับบัณฑิต ใน พ.ศ. 2543 จำนวนนักเรียนที่เข้าไปในระบบมหาวิทยาลัยมีจำนวน 110,062 คน โดย 105,062 คน ศึกษาอยู่ในระดับบัณฑิตศึกษาและมีนักเรียน

4,429 คนศึกษาอยู่ในระดับที่สูงกว่านั้น นักเรียนในระบบการศึกษาของไต้หวันเรียนอยู่ในหลากหลายสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาขาด้าน เคมี วิศวกรรมไฟฟ้า การบริหาร จัดการทางธุรกิจ แพทย์ศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ มากกว่าคนในสาขาอื่นๆ

สำหรับไต้หวันนั้นสถาบันการศึกษาถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสามารถนำประเทศไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้สถาบันการศึกษาจึงถูกคาดหวังว่าจะแสดงบทบาทที่สำคัญในการสร้างไต้หวัน ให้เป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยของไต้หวันจึงได้รับการสนับสนุนให้ ว่าจ้าง และผลิต ศาสตราจารย์ และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในหลากหลายสาขา จากหลายๆแห่งในโลก เช่น การเงินการสื่อสาร เทคโนโลยีการสื่อสารและการบริหารจัดการระหว่างประเทศ

โมเดลของประเทศฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์เป็นหนึ่งในประเทศที่มีดัชนีการพัฒนามนุษย์สูงที่สุดในโลกหลายปีติดต่อกัน รวมถึงติดอันดับประเทศที่มีการศึกษาที่ดีที่สุดในโลกหลายปีติดต่อกัน นอกจากนี้ ยังมีชื่อเสียงในทางด้าน การเป็นประเทศที่มีความสงบสุขมากที่สุดในโลก มีความเป็นเสรีมากที่สุดในโลก มีความปลอดภัยมากที่สุดในโลก มีธรรมาภิบาลมากที่สุดในโลก มีอาชญากรรมน้อยที่สุดในโลก มีการคอร์รัปชันน้อยที่สุดในโลก มีการธนาคารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในโลก มีความเชื่อมั่นในตำรวจมากที่สุดในโลก มีความเชื่อมั่นในกันและกันมากที่สุดในโลก และที่สำคัญคือ เป็นประเทศที่มีความสุขมากที่สุดในโลก (Finland, 2018)

แนวทางการพัฒนาคนของประเทศฟินแลนด์ มีรูปแบบดังต่อไปนี้ (Organisation for Economic Co-Operation and Development -OECD, 2004)

1. การตรวจสอบและเฝ้าระวังความต้องการแรงงานที่มีทักษะสูงอยู่ตลอดเวลา

ในประเทศฟินแลนด์มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่จะทำการพยากรณ์ความต้องการของภาคธุรกิจที่มีต่อแรงงานที่มีทักษะสูง โดยทุกๆ 3 ถึง 4 ปี กระทรวงแรงงานจะนำเสนอรายงานการพยากรณ์ศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศฟินแลนด์ รวมทั้งความต้องการแรงงานด้วย ในรายงานฉบับล่าสุดที่ชื่อแรงงาน 2020 ได้คาดการณ์ความต้องการแรงงานในภาคเทคโนโลยีและแนะนำว่าควรจะต้องมีการฝึกอบรมผู้ใหญ่ในเรื่องเทคโนโลยีให้มากขึ้นรวมทั้งให้มีความเท่าเทียมกันทางเพศในการจ้างงานด้วย นอกจากนี้สถาบันเพื่อการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์และแรงงานเพื่อการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ (The Government Institute of Economic Research and the Labour Institute for Economic Research) ยังได้ทำการคาดการณ์ความต้องการแรงงานในอนาคตของประเทศด้วยโดยกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม (Ministry of Trade and Industry) ได้พัฒนาระบบเพื่อการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจะทำให้ทราบถึงผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่จะเกิดขึ้นกับตลาดแรงงาน

ประเทศฟินแลนด์มีกระทรวงศึกษาธิการที่มักจะทำหน้าที่ พยากรณ์ความต้องการในการศึกษา โดยส่วนหนึ่งมาจากตัวแบบและสถิติที่มาจากกระทรวงแรงงาน ทุก ๆ 4 ปีจะมีรายงานที่ชื่อว่า “แผนการพัฒนาเพื่อนโยบายการศึกษา (Development Plan for Education Policy)” ซึ่งในรายงานฉบับดังกล่าวจะมีทางเลือกของการตัดสินใจที่เกี่ยวกับสาขาวิชาการเรียนและจำนวนนักเรียนในสถาบันการศึกษาแต่ละสถาบัน และจะมีโครงการที่ทำร่วมกันก็คือ การคาดการณ์ความต้องการสำหรับการศึกษาระดับวิชาชีพและการฝึกอบรม และการศึกษาระดับสูง (Forecasting the Quantitative Needs of Vocational Education and Training and Higher Education) เพิ่งเริ่มผลิตออกมาตั้งแต่ปี 2011 เพื่อที่จะหาข้อมูลทางสถิติและข้อมูลอื่น ๆ ในการคาดการณ์ความต้องการทางการศึกษาเพื่อที่จะสอดคล้องกับตลาดแรงงาน การคาดการณ์จะขึ้นอยู่กับการวิจัยทางการตลาดและการคำนวณทางสถิติ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ติดตามการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานและอุตสาหกรรมเพื่อทำข้อเสนอในการพัฒนาการศึกษาในสายอาชีพ

สำหรับภาคเอกชนนั้นสมาพันธ์ผู้จ้างงานและอุตสาหกรรมแห่งฟินแลนด์ (Confederation of Finnish Industry and Employers (TT) ได้ทำการพยากรณ์ความต้องการแรงงานและความสามารถของแรงงานในกลุ่มบริษัทสมาชิกของสมาพันธ์ รายงานฉบับล่าสุดคือ the Barometer of Qualification Needs ซึ่งรายงานฉบับดังกล่าวได้บอกเล่าความต้องการแรงงานที่จะเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านชีววิทยาศาสตร์ ด้านเทคโนโลยีวัสดุ เคมีภัณฑ์ วิศวกรรม นอกจากนี้หน่วยงานวิจัยหลายหน่วยงานเช่น Research Institute of the Finnish Economy (ETLA) ได้ออกรายงานการพยากรณ์ประจำปีและรายงานระยะยาวที่เกี่ยวกับการคาดการณ์เกี่ยวกับความต้องการแรงงาน เช่นมีรายงานออกมาว่าประเทศฟินแลนด์ต้องการผู้ที่มีทักษะแรงงานด้าน ICT ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างภาพอนาคต ก็จะมีข้อเสนอให้เพิ่มจำนวนนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนด้าน ICT และเพิ่มบทบาทของผู้หญิงในการศึกษาด้าน ICT ด้วยเพื่อเพิ่มจำนวนบัณฑิตที่จบการศึกษาด้านนี้ขึ้นมาอีกราว 1 ใน 3

2. นโยบายการเพิ่มการฝึกอบรม

ประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีอัตราการฝึกอบรมของแรงงานสูงมาก โดยในการทำแบบสอบถามเรื่องการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ในปี 2000 พบว่า ร้อยละ 70 ของแรงงานที่มีอายุ 18 ถึง 64 ปี เคยได้รับการฝึกอบรมในช่วง 12 ปีก่อนการทำแบบสอบถาม ซึ่งในจำนวนดังกล่าวนี้ร้อยละ 90 ของผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากนายจ้างของตน บริษัทต่างๆ ของฟินแลนด์มีความเชื่อมั่นว่าการฝึกพนักงานของตนอยู่เสมอมือเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่คนคิดดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นในช่วง 1990 ในช่วงที่การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยมีเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและนวัตกรรมเข้ามาสู่ระบบการผลิตมากขึ้น นอกจากนี้ส่งรายงานที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมของพนักงานตนเองเป็นประจำทุกปี และโดยเฉลี่ยแล้วร้อยละ 5 ของเงินเดือนที่บริษัทจ่ายให้กับพนักงานเป็นค่าฝึกอบรมของ โดยบริษัทที่มีค่าใช้จ่ายด้านการฝึกอบรมของพนักงานมากที่สุดคือบริษัทด้านสื่อสาร การขนส่ง และการบริการทางการเงิน

สิ่งที่โดดเด่นอีกอย่างหนึ่งของฟินแลนด์ก็คือให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้รายบุคคล โดยรัฐบาลได้ก่อตั้ง บัญชีการเรียนรู้รายบุคคล (Individual Learning Account) ซึ่งหมายความว่าผู้ที่ไปศึกษาหาความรู้จะได้รับการสนับสนุนทางการเงิน ผู้ที่ทำงานมาแล้ว 10 ปีแล้ว จะลาไปฝึกอบรมมากกว่า 2 เดือนขึ้นไปจะได้รับเงินเดือน ผู้ที่สามารถลาไปเรียนได้ก็จะได้รับการสนับสนุนทางการเงินสำหรับการเรียนด้วย โดยการสนับสนุนนั้นนอกจากจะเป็นค่าเรียนหนังสือแล้วก็ยังได้ค่าใช้จ่ายด้านที่พักและการรับประกันการกู้ยืมของรัฐบาลด้วย

การฝึกอบรมของแรงงานในประเทศฟินแลนด์นั้นยังมีระบบรับรองคุณภาพของการลาศึกษาต่อก็คือระบบที่เรียกว่า Free Exam เพื่อที่จะให้เครดิตกลับผู้ที่เข้ารับการศึกษาทักษะใหม่ๆ ขึ้นมา เครดิตที่ได้นั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่เพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนต่างๆ ในสังคมสามารถเข้าไปมีบทบาทในการทำใบประกาศนี้ผ่านกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ระบบนี้ได้ทำให้การศึกษาผู้ใหญ่ของฟินแลนด์ขยายตัวเป็นอย่างมากซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนถึงประมาณ 2 ใน 3 ของการศึกษาผู้ใหญ่ทั้งหมด ของการศึกษาผู้ใหญ่ทั้งหมด การศึกษาผู้ใหญ่ทั้งหมดการศึกษาเหล่านี้ถูกเรียกว่าเป็นมหาวิทยาลัยเปิดหรือสถาบันอาชีวศึกษาเปิดและเครดิตที่ได้รับก็สามารถนำไปถ่ายโอนให้กับระบบการศึกษาระดับสูงได้ด้วย

ประเทศฟินแลนด์ก็เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในกลุ่มประเทศ OECD ที่บริษัทเล็กๆ มักจะส่งคนไปฝึกอบรมน้อยกว่าบริษัทใหญ่ๆ โดยบริษัทที่มีแรงงานน้อยกว่า 50 คนจะมีการฝึกอบรมร้อยละ 38 ในขณะที่บริษัทที่มีแรงงานมากกว่า 500 คนจะมีการฝึกอบรมร้อยละ 68 อย่างไรก็ตามบริษัทในประเทศฟินแลนด์ส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่มีขนาดกลางและขนาดเล็กซึ่งมีจุดด้อยในเรื่องของทักษะทางด้านการบริหาร อันเป็นอุปสรรคสำคัญที่จะนำไปสู่การเจริญเติบโตทางธุรกิจ ทั้งนี้บริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กจึงได้รับการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมมากกว่าบริษัทใหญ่ๆ โดยการสนับสนุนของโรงเรียนอาชีวศึกษาต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในด้านการสนับสนุนทักษะใหม่ๆ ให้กับแรงงานในบริษัทเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการบริหารจัดการและการพัฒนาเทคโนโลยี

3. การสนับสนุนให้มีการย้ายงาน

ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าการย้ายงานของแรงงานในประเทศฟินแลนด์จะมีเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่จริง ๆ แล้วยังมีอุปสรรคขัดขวางในการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศฟินแลนด์ ในปัจจุบันประเทศฟินแลนด์มีปัญหาเช่นเดียวกับหลายประเทศทั่วโลก ในเรื่องของการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีอัตราส่วนผกผันกับการว่างงาน คือเมื่อมีอัตราการย้ายงานมากขึ้นก็แสดงว่าทำให้การว่างงานลดลง

จากการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานสูงสุดก็คืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสาร ขณะที่อุตสาหกรรมที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่ำสุดก็คืออุตสาหกรรมภาคการผลิต

ควบคุมค่าจ้างแรงงานเป็นอุปสรรคประการหนึ่งของการเคลื่อนย้ายแรงงานในภาคเอกชน เนื่องจากการกำหนดค่าจ้างที่ซึ่ชัดแน่นอนจนเกินไปทำให้ การกลับค่าจ้างแรงงานให้เหมาะสมกับความต้องการแรงงานและปริมาณแรงงานในท้องตลาดทำได้ยาก ในภาคอุตสาหกรรมบางภาคควรจะเปิดช่องในการกำหนดค่าแรงที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะเป็นไปได้ง่ายขึ้น

ประเทศฟินแลนด์มีภาคเอกชนที่ค่อนข้างใหญ่เปรียบเทียบกับหลายประเทศในกลุ่ม OECD การจ้างงานภาครัฐมีมูลค่าเพียงแค่ 1 ใน 4 ของการจ้างงานทั้งหมด การจ้างงานภาครัฐมักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ได้เปรียบกว่าภาคเอกชนเพราะ ไม่จำเป็นต้องมีการแข่งขัน ในปัจจุบันมีความพยายามที่จะลดขนาดของภาครัฐลงและ ถ่ายโอนงานบางส่วนของภาครัฐขึ้นไปให้ภาคเอกชน

ในปัจจุบันแรงงานที่มีทักษะในภาครัฐบาลได้เคลื่อนย้ายไปที่ภาคเอกชนซึ่งถึงแม้ว่าจะได้รับการปกป้องน้อยกว่าและมีความมั่นคงในอาชีพการงานน้อยกว่า หนึ่งในเป้าหมายของโครงการสนับสนุนผู้ประกอบการของกระทรวงศึกษาธิการก็คือการดึงดูดผู้ประกอบการ Start-Up ในฐานะวิชาชีพอย่างหนึ่ง การเพิ่มการเคลื่อนย้ายการจ้างงานในภาคเอกชนและระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนขึ้นอยู่กับ การลดบทบาทของภาครัฐและโครงสร้างค่าแรงที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น

4. การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ

ประเทศฟินแลนด์มีอัตราการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะระหว่างประเทศค่อนข้างต่ำ ทั้งคนต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศฟินแลนด์และคนฟินแลนด์ที่ย้ายออกไปทำงานนอกประเทศ ในสาขาที่ใช้ทักษะสูง แม้ว่าปัจจุบันการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะทำให้ประเทศฟินแลนด์ขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะสูง แต่การย้ายเข้ามาของแรงงานที่มีทักษะอยู่ประเทศฟินแลนด์ยังมีอุปสรรคทางด้านภาษาจึงทำให้มีแรงงานย้ายเข้ามาทำงานในประเทศฟินแลนด์ค่อนข้างน้อย นอกจากนี้รัฐบาลยังไม่ค่อยมีนโยบายที่สนับสนุนการย้ายเข้ามา แม้ว่าจะมีการทำงานด้านนี้อยู่บ้างก็ตามแต่การให้ความสำคัญก็ยังไม่มากนัก

รัฐบาลจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการขาดแคลนทักษะแรงงานในอนาคต โดยพัฒนาโครงการที่จะสนับสนุนให้แรงงานที่มีทักษะย้ายเข้ามาทำงานในประเทศฟินแลนด์มากขึ้น ซึ่งรวมถึงแนวทางในการช่วยแรงงานต่างชาติได้เข้ามาปรับตัวให้อยู่ในสังคมของประเทศฟินแลนด์ได้ รวมถึงโครงการช่วยเหลือทางด้านการศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อให้แรงงานต่าง ๆ ที่เข้ามา มีความรู้มากขึ้น นอกจากนี้มาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ก็เป็นที่จำเป็นเช่นขยาย การอนุญาตเข้าทำงานในประเทศฟินแลนด์ให้เป็น 2-7 ปี พยายามทำให้การบูรณาการการออกใบอนุญาตทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทุก ๆ ตลาดแรงงาน

อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้แรงงานต่างชาติไม่ต้องการอุปโภคเข้ามาในประเทศฟินแลนด์ก็คืออัตราภาษีที่สูงมาก ในปัจจุบันคือประมาณร้อยละ 56 ในอดีตแรงงานต่างชาติระดับสูงได้รับการสนับสนุนให้เข้ามาทำงานในประเทศจากการยกเว้นอัตราภาษี โดย แรงงานที่มีทักษะสูงชาวต่างประเทศ ที่มีรายได้มากกว่า 5800 ยูโร ต่อเดือน สามารถจ่าย ค่าภาษีในอัตราร้อยละ 35 แต่ข้อกำหนดดังกล่าวก็ยังไม่สามารถดึงดูดแรงงานที่มีทักษะจากต่างประเทศได้มากพอด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงให้คำสัญญาว่าจะมีการทบทวนกฎหมายนี้เพื่อที่จะดึงดูดแรงงานต่างชาติเข้ามามากขึ้น

ในปัจจุบันประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีอัตราการย้ายเข้าของแรงงานเทคนิค น้อยที่สุด ประเทศหนึ่งในสหภาพยุโรป รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหานี้โดยการ ทำข้อตกลงระหว่างประเทศ ในด้านการแลกเปลี่ยนนักวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษาทั่วยุโรป ซึ่งได้ทำให้นักวิจัยของฟินแลนด์ได้เดินทางไปดูงานในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยต่าง ๆ ในยุโรปและในขณะเดียวกัน นักวิจัยจากสถาบันต่าง ๆ ในยุโรปก็เข้ามาดูงานในประเทศฟินแลนด์ด้วย

ในส่วนของการดึงดูดนักเรียนชาวต่างประเทศนั้นพบว่ามีความต้องการเพิ่มจำนวนมากที่ต้องการเข้ามาศึกษาในประเทศฟินแลนด์ ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งของการเพิ่มแรงงานที่มีทักษะสูง ประเทศฟินแลนด์ได้พยายามสนับสนุนการ เชื่อมโยงของ ศึกษาชั้นสูง ในประเทศให้เข้ากับระบบระหว่างประเทศสำหรับกระทรวงศึกษาธิการนั้นได้ตั้งเป้าหมายว่าจะต้องเพิ่มจำนวนของนักเรียนต่างชาติให้มากขึ้น ซึ่งรวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับชาวต่างประเทศและให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาชาวต่างชาติในระดับบัณฑิตศึกษาโดยนักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่มาจากประเทศรัสเซีย ฮังการี และเอสโตเนีย

วันนี้ในการเพิ่มจำนวนนักเรียนที่จะเข้ามาในประเทศฟินแลนด์นั้น ฟินแลนด์ได้พยายามปรับปรุงรูปแบบทางการศึกษาเพื่อให้เข้ากับระบบระหว่างประเทศมากขึ้น ภาษาอังกฤษในโรงเรียนมากขึ้น และพยายามให้สถาบันเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาต่างชาติมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการนำระบบ การศึกษาแบบ ปรียญญาร่วมกันมาใช้เพื่อที่จะให้นักเรียนชาวต่างชาติตัดสินใจที่จะเข้ามาศึกษาในประเทศฟินแลนด์มากขึ้น

ประเทศฟินแลนด์ยังมีมาตรการในการป้องกันภาวะสมองไหลของนักเรียนและแรงงานที่มีทักษะสูง ในปัจจุบันนักเรียนฟินแลนด์ศึกษาต่างประเทศมากกว่า นักเรียนต่างชาติที่เข้ามาศึกษาอยู่ในประเทศฟินแลนด์ นักเรียนชาวฟินแลนด์ในระดับดร. และนักวิจัยต้องการที่จะไปศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนมาก ซึ่งจากการสำรวจของ ยุโรปพบว่ามีความร้อยละ 13 ของชาวยุโรปที่ประกอบวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ต้องการกลับมาทำงานในยุโรปหลังจากจบการศึกษาจากสหรัฐอเมริกาถูกมองว่าเป็นสถานที่ที่ดึงดูดและมีการแข่งขันในวิชาชีพและการจ้างงานมากกว่าประเทศในยุโรปนอกจากนี้ยังมีความเป็นราชการ น้อยกว่าในยุโรปและให้การสนับสนุน ผู้ประกอบการดีกว่ายุโรปด้วย ด้วยเหตุนี้ฟินแลนด์จึงจำเป็นต้องปรับปรุง แนวทางการส่งเสริมผู้ประกอบการและการเพิ่มการแข่งขันในประเทศให้มากขึ้น

5. การเพิ่มผู้หญิงในอุตสาหกรรมที่ใช้ทักษะสูง

ประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีช่องว่างระหว่างเพศในการจ้างงานผู้ที่มีทักษะสูงต่ำที่สุดในกลุ่มประเทศ OECD สาเหตุดังกล่าวมาจากการที่ประเทศฟินแลนด์ มีงานที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงที่จบการศึกษาสูงเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก และยังมีอีกหลาย ๆ โครงการที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน (Family-Friendly Practices) มีผู้หญิงเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่ทำงานแบบนอกเวลา ส่วนผู้หญิงอีกร้อยละ 90 ทำงานเต็มเวลา ซึ่งทำให้ประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่สามารถใช้ประโยชน์จากผู้หญิงที่มีทักษะสูงทำงานได้มากที่สุดในกลุ่มประเทศ OECD แต่ไม่ใช่อุตสาหกรรมที่มีทักษะสูงจะจ้างผู้หญิงเข้าทำงานเป็นจำนวนมากแต่ประเทศฟินแลนด์ก็ยังคงมีความแตกต่างทางด้านโอกาสและค่าจ้างระหว่างเพศอยู่ซึ่งหมายความว่ายังมีความกังวลในเรื่องที่ผู้หญิงมีความไม่เท่าเทียมในการทำงานเมื่อเทียบกับผู้ชาย จึงทำให้ศักยภาพในการทำงานของผู้หญิงยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่

ประเทศที่มีผู้หญิงเข้ามาทำงานอยู่ในตลาดแรงงานและมีช่องว่างระหว่างเพศในการจ้างงานต่ำในประเทศฟินแลนด์ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากนโยบายในการส่งเสริมสมดุลระหว่างครอบครัวและการทำงาน เด็กที่มีอายุยังไม่ถึงระดับเข้าโรงเรียนจะได้รับ การสนับสนุนให้เข้าไปศึกษาในระบบเนออสเคอริและบางส่วนก็จะสามารถเข้าไปเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ผู้หญิงในประเทศ

ฟินแลนด์ สามารถลาเลี้ยงลูกได้ถึง 3 ปี ในกลุ่มประเทศ OECD ประเทศฟินแลนด์เป็นรองแค่ประเทศฝรั่งเศสในการได้ ค่าจ้างในช่วงลา เลี้ยงลูก ส่วนคุณพ่อก็มีเวลาการหยุดงานเพื่อเลี้ยงลูกเป็นระยะเวลา 1 เดือนภายใต้เงื่อนไขบางอย่าง นอกจากนี้โครงสร้างภาษีของประเทศฟินแลนด์ ไม่ได้ทำให้ผู้ที่เป็นครอบครัวแล้วต้องยื่นภาษีรวมกันจะต้องเสียเปรียบผู้ที่เป็นโสดแต่อย่างใด

ตำแหน่งงานของผู้หญิงเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายในประเทศฟินแลนด์มีความแตกต่างกันน้อยลงในช่วง 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา ดังจะพบเห็นได้จากว่าผู้หญิงได้มีตำแหน่งที่ทัดเทียมกับผู้ชายในทุกๆอุตสาหกรรม แต่ไม่ว่าผู้ชายและผู้หญิงจะอยู่ในตลาดแรงงานในระดับที่เท่าเทียมกัน แต่ผู้บริหารระดับสูงส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นผู้ชายทั้งในบริษัทเอกชนและ ในการทำงานภาครัฐ เช่นเดียวกับ ตำแหน่งงานในมหาวิทยาลัยที่ยังมีผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

ประเทศฟินแลนด์มีกฎหมายความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง (Act On Equality Between Men and Women ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อป้องกันการกีดกันทางเพศ ในสถานที่ทำงานในเรื่องของการจ้างงานและค่าจ้าง นอกจากนี้ยังมีโครงการระดับชาติเพื่อความเท่าเทียมกัน (Rational Action Program for Equality 2004-2007) กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะกำจัดช่องว่างของค่าจ้างแรงงานในสถานที่ทำงานที่ไม่เป็นธรรมและสร้างความเท่าเทียมกันในที่ทำงาน

6. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ประเทศฟินแลนด์มีทรัพยากรบุคคลในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีค่อนข้างสูง แต่ยังมีอุปสรรคในเรื่องของการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เป็นอุปสรรคขัดขวางการวิจัยในอุตสาหกรรมนี้ ในปัจจุบันจึงได้มีโครงการนโยบายเพื่อผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Policy Program) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะประสานการวิจัยระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน ความคิดสร้างสรรค์และตัวแบบธุรกิจ ที่ใช้เทคโนโลยีสูง เพื่อที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจและภาครัฐให้สูงมากขึ้น

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ปฏิรูปกฎหมายเพื่อที่จะทำให้นักวิจัยได้เคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงการทำงานได้มากขึ้นด้วย โดยรัฐบาลพยายามสนับสนุนให้ภาคเอกชนสามารถเข้ามาใช้ผลการวิจัยของภาครัฐ และเพิ่มกิจกรรม Start-up ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากกิจกรรมของภาครัฐ รัฐบาลยังได้สนับสนุนบริการต่าง ๆ เพื่อที่จะ ตอบสนองนักวิจัยเช่นการสนับสนุนให้จดลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรของสิ่งประดิษฐ์ที่คิดค้นขึ้นและสร้างแนวทางในการทำให้สิ่งที่ผลิตหรือคิดออกมานั้นกลายเป็นสินค้าได้อย่างง่ายดายมากขึ้น สิ่งเหล่านี้คือความพยายามที่จะเชื่อมโยงระหว่างภาคการศึกษาและการวิจัยไปสู่ภาคการผลิตอื่น ๆ และนักเรียนจะต้องมีโอกาสมากขึ้นในการรวม สาขาวิชาต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการวิจัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ประโยชน์ ในภาคการผลิตได้อย่างแท้จริง

ประเทศฟินแลนด์มีผู้จบการศึกษาทางด้านเทคนิคในระดับสูงคือประมาณร้อยละ 30 โดยสาขาที่จบสูงมากที่สุดก็คือวิศวกรรมศาสตร์ แต่ประเทศฟินแลนด์มีผู้จบการศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ น้อย กว่าผู้ที่จบในวิทยาศาสตร์ประยุกต์อย่างเช่นวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งทำให้รัฐบาลได้เพิ่มงบประมาณอุดหนุนให้กับสาขาการวิจัยให้มากขึ้น และสนับสนุนให้ผู้หญิงมีบทบาทในทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากขึ้น

สรุปโมเดลของประเทศต่างๆ

ในรายงานฉบับนี้ ได้ศึกษาเปรียบเทียบโมเดลการพัฒนาคนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สิงคโปร์ แอฟริกาใต้ ไต้หวัน และ ฟินแลนด์

โดยสิงคโปร์เป็นประเทศตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคนในระยะเวลาอันรวดเร็ว และเป็นตัวอย่างให้กับประเทศอื่น ๆ ในโลก แอฟริกาใต้เป็นประเทศตัวอย่างในการพัฒนาคนที่เกิดจากความขัดแย้งและบาดแผลของความรุนแรงภายในประเทศ จนสามารถกลายเป็นหนึ่งในตัวอย่างของประเทศที่พัฒนาแล้ว สำหรับไต้หวันนั้นมีปัญหาคล้ายกับประเทศไทยในปัจจุบัน และสามารถแก้ไขปัญหาจนสามารถพัฒนาตัวเองเป็นประเทศเทคโนโลยี 4.0 สำหรับประเทศฟินแลนด์นั้นเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่เป็นตัวอย่างของความสำเร็จในหลายๆ เรื่อง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในการเปลี่ยนแปลงจากประเทศที่พัฒนาจากอุตสาหกรรมขนาดเบา (เศรษฐกิจ 2.0) ไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมเข้มข้น (เศรษฐกิจ 3.0) และผ่านพ้นไปยังประเทศพัฒนาแล้ว (เศรษฐกิจ 4.0) ได้ โดยปัจจัยของความสำเร็จของสิงคโปร์อยู่ที่การวางแผนทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพมาตลอดระยะเวลา 50 ปี

ทั้งนี้โครงสร้างการพัฒนาคนของประเทศสิงคโปร์ประกอบไปด้วย

1. การมีโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ โดยสิงคโปร์มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานทั้งในระดับกระทรวง และองค์กรอิสระ และกึ่งอิสระหลายองค์กรที่ทำหน้าที่ทางด้านการศึกษาอบรม เช่น คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ สาขาวิชาชีพและอาชีพ และหน่วยงานย่อยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้มีหน้าที่ชัดเจน ไม่ซ้อนทับกัน แต่ละหน่วยงานมีสายงานบังคับบัญชาที่ชัดเจน และที่สำคัญคือที่แต่ละหน่วยงานต่าง ๆ มีช่องทางในการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา เพื่อที่จะทำงานร่วมกันอย่างสิ้นไหลและมีประสิทธิภาพ

2. สิงคโปร์มีความสามารถที่จะประสานนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ เพื่อให้บุคลากรของชาติมีทักษะที่สัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัย โดยในช่วงที่ประเทศเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศสิงคโปร์ได้พยายามสร้างคนสิงคโปร์ให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สมบูรณ์ และมีความสำนึกในเชื้อชาติของตนเพื่อไม่ให้มีปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ หรือการกีดกันทางชาติพันธุ์ และในช่วงที่สิงคโปร์ได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยมากขึ้น ประเทศสิงคโปร์ได้พัฒนาแรงงานของตนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในแต่ละสมัย โดยในปัจจุบันสิงคโปร์กำลังเคลื่อนไปสู่การเป็น Smart Nation สิงคโปร์ก็พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และสร้างความสามารถในการจัดการองค์ความรู้

3. สิงคโปร์มีระบบในการถ่ายโอนองค์ความรู้จากต่างประเทศ โดยการให้การสนับสนุนบริษัทต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมในประเทศสิงคโปร์

4. สิงคโปร์มีกองทุนเพื่อพัฒนาทักษะ เพื่อให้แรงงานในประเทศได้รับการฝึกอบรมตลอดเวลา อันเป็นความรับผิดชอบของนายจ้าง

5. สิงคโปร์มีนโยบายระยะยาวเพื่อสนับสนุนการศึกษา และสร้างระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับคุณภาพของคนสิงคโปร์ทุกระดับ

2. ประเทศแอฟริกาใต้

ประเทศแอฟริกาใต้เป็นหนึ่งในประเทศที่มีความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ในที่สุดสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้สำเร็จ และมุ่งมั่นพัฒนาประเทศ ภารกิจหนึ่งที่สำคัญของรัฐบาลประชาธิปไตยของแอฟริกาใต้ก็คือ จะทำอย่างไรที่จะสามารถพัฒนาคนได้ เนื่องจากประเทศนี้ขาดการพัฒนาคนมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี

โมเดลของแอฟริกาใต้ คือการพัฒนาคนเป็นกระบวนการ โดยระยะ 2 ปีแรก จะเป็นการพูดคุยกันเพื่อวางวิสัยทัศน์ร่วม ในระยะ 2 ปีถัดมาจะร่วมกันออกกฎหมายเพื่อทำตามวิสัยทัศน์นั้น และในระยะ 2 ปีต่อมา จะเป็นการบังคับใช้ และทบทวนกฎหมาย

โดยในระยะแรกของการวางวิสัยทัศน์ร่วมนั้น แอฟริกาใต้ยอมรับว่า ปัญหาหลักของการพัฒนาคนในประเทศเกิดจากการไม่มีมาตรฐานในการศึกษา การที่มีภาษามากมายเกินไป และการกีดกันทางเชื้อชาติ ซึ่งในระยะ 2 ปีถัดมา ประเทศแอฟริกาใต้ได้ออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อขจัดปัญหาเหล่านั้น ซึ่งหนึ่งในนั้นได้หาแนวทางที่จะพัฒนามาตรฐานทางการศึกษาและเพิ่มการฝึกอบรมในทุกระดับ ใน 2 ปีสุดท้ายจึงได้นำกฎหมายไปบังคับใช้ และทบทวนกฎหมายให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

3. ใต้หวัน

ปัญหาในระยะแรกของใต้หวันมีความใกล้เคียงกับประเทศไทยในปัจจุบันคือ ความต้องการของตลาดแรงงานและแรงงานมีความไม่สอดคล้องกัน โดยในระยะแรกคนในใต้หวันนิยมเรียนชั้นมัธยมปลาย และต่อด้วยระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งคนที่จบออกมามีทักษะที่ตลาดแรงงานที่ต้องการคนที่เข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมไม่ได้ต้องการ

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลของใต้หวันจึงมุ่งทุ่มเททรัพยากรไปในการพัฒนาการศึกษาในด้านเทคโนโลยีและด้านการศึกษา เนื่องจากเชื่อว่า หากสามารถพัฒนาคุณภาพของการเรียน และยกระดับเงินเดือนของผู้ที่จบในสายวิชาชีพได้ จะทำให้คนไปเรียนสายอาชีพมากขึ้น และจะทำให้สามารถผลิตคนได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น

ในที่สุดใต้หวันก็ประสบความสำเร็จ โดยการลดการสนับสนุนความช่วยเหลือการเรียนในระบบวิชาการ โดยไปกระตุ้นสร้างมาตรฐานและคุณภาพให้กับโรงเรียนอาชีวะ ส่วนในระดับมหาวิทยาลัยนั้น ได้ส่งเสริมให้เปิดสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งเปิดหลักสูตรที่เอื้อให้ผู้จบการศึกษาจากโรงเรียนอาชีวะมาเพิ่มพูนทักษะของตนเองมากขึ้นด้วย

ปัจจุบันใต้หวันจึงสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศได้จนติดอันดับโลก

4. ประเทศฟินแลนด์

สำหรับประเทศฟินแลนด์มีประเด็นที่แตกต่างออกไป โดยประเทศฟินแลนด์เป็นหนึ่งในประเทศที่มีบุคลากรทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาสูงที่สุด และได้รับการศึกษาต่อเนื่องและฝึกอบรมสูงสุดในกลุ่มประเทศ OECD รัฐบาลได้ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในประเทศเป็นรายบุคคล โดยผ่านระบบที่เรียกว่า Competence Based Qualification System ซึ่งเป็นการให้เครดิตกับความรู้อันมีอยู่เดิมก่อนเข้ารับการศึกษา และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการด้วย

สิ่งที่โดดเด่นอย่างมากในเรื่องการเรียนรู้ของประเทศฟินแลนด์ก็คือ มีการเฝ้าระวัง และพยากรณ์ความต้องการแรงงานอยู่เสมอ ทำให้ภาคอุตสาหกรรมกับภาคการศึกษาติดต่อกัน อยู่เสมอ เพื่อที่จะพัฒนาแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

นอกจากนี้ฟินแลนด์ยังให้การสนับสนุนระบบการลาเพื่อศึกษาต่อซึ่งเป็นการกระตุ้น ให้บริษัทธุรกิจให้ความสนับสนุนทางการเงินกับแรงงานเพื่อเพิ่มพูนทักษะของตัวเองให้มากขึ้น

ในช่วงทศวรรษที่ 1990 การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่ระบบที่ใช้เทคโนโลยี มากขึ้นได้ทำให้แรงงานจำเป็นที่จะต้องเพิ่มทักษะของตนเองในการอยู่รอด รัฐบาลได้ให้การสนับสนุน ธุรกิจขนาดเล็กในการปรับตัวครั้งนั้น ความสำเร็จของฟินแลนด์อีกส่วนหนึ่งยังมาจากสมดุลของความ ร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในสังคม โดยสหภาพแรงงานมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการฝึกอบรม และการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

นอกจากประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว โอกาสที่แรงงานจะได้รับการพัฒนา ทักษะยังขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นในเรื่องของการเคลื่อนย้ายตัวของแรงงาน เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับ ความต้องการในอนาคตสำหรับทักษะของแรงงานมีความจำเป็นที่จะต้องนำเข้า แรงงานที่มีทักษะ ชาวต่างชาติหรือการยอมรับการอพยพเข้ามาของแรงงาน รัฐบาลยังได้พัฒนาความสามารถในการ ลด เวลาการเรียนมหาวิทยาลัย และทำให้การฝึกอบรมเป็นสิ่งที่ยืดหยุ่น เพิ่มความเชื่อมโยงระหว่าง ภาครัฐและภาคเอกชน ดึงดูดนักเรียนชาวต่างประเทศ สนับสนุนบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วม กับภาคแรงงาน

บทที่ 4

โมเดลการพัฒนาคนไทยที่เหมาะสมกับประเทศไทย 4.0

ประเทศไทยกับความจำเป็นในการพัฒนาคน

รายงานฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ และค้นหาแนวทางที่จะสามารถหาตัวแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาคนไทยที่เหมาะสมกับประเทศไทย 4.0 โดยเริ่มจากการหาช่องว่างของการพัฒนาคนในประเทศไทย จากการวิเคราะห์เพื่อค้นคว้าหาต้นตอของสาเหตุปัญหาแรงงานของประเทศไทย และทำการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในรอบ 60 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ทราบว่า ณ จุดที่ประเทศไทยยืนอยู่ในปัจจุบันนั้น คนไทยได้อยู่ในจุด ๆ ไหนของการพัฒนาประเทศ และหาทิศทางที่จะพัฒนาคนไทยให้เหมาะสมกับประเทศไทย 4.0 โดยในการหาทิศทางดังกล่าวนี้ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาเปรียบเทียบกับโมเดลการพัฒนาคนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สิงคโปร์ แอฟริกาใต้ ไต้หวัน และ ฟินแลนด์

จากแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในช่วง 60 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ในช่วงหนึ่งประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงมากติดอันดับโลก นอกจากนี้ยังได้รับการชื่นชมจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ เช่นองค์การการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund-IMF) ว่าเป็นตัวแบบของการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพและมีศักยภาพและแม้ว่าประเทศไทยจะประสบปัญหาความชะงักงันทางเศรษฐกิจ โดยปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 แต่หลังจากนั้น ประเทศไทยก็สามารถปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจมหภาค แล้วนำพาประเทศไทยให้เดินทางไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่น่าทึ่งอีกครั้ง

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนับได้ว่า ประเทศไทยกำลังประสบกับทศวรรษแห่งความชะงักงันในการพัฒนาอีกครั้ง โดยหากเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนแล้วพบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราส่วนที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งหากย้อนมาดูสาเหตุว่า อะไรคือความชะงักงันในการพัฒนาของประเทศไทยนั้น จะพบว่า ธนาकारโลกเคยทำนายไว้ว่าประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ เมื่อสร้างความเจริญเติบโตได้ในระดับหนึ่ง จะไม่สามารถรักษาความเติบโตไปได้ แต่จะติดกับดักอยู่ในประเทศรายได้ปานกลาง ซึ่งนี่ก็คือปัญหาของประเทศไทยในปัจจุบัน

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น รัฐบาลในปัจจุบันได้หาทางออกที่เป็นรูปธรรมก็คือ การที่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value Based Economy) ซึ่งหมายความว่า เป็นการปรับเปลี่ยนจากโครงสร้างการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ หรือสินค้าที่ไม่มีความแตกต่างในเชิงของหน้าที่ (function) เช่น น้ำตาล ยาง ข้าว เครื่องจักร ฯลฯ ที่ทำให้ประเทศต้องผลิตสินค้าจำนวนมาก แต่มีราคาต่ำ และต้องเสี่ยงกับภาวะความผันผวนทางเศรษฐกิจ ไปสู่การผลิตที่ "ทำน้อยได้มาก" คือการผลิตที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งจะทำให้ได้ด้วยการกำหนดนโยบายแห่งชาติ และวางแผนยุทธศาสตร์ของประเทศให้เข้าสู่โมเดลประเทศไทย 4.0 นั่นก็คือการเปลี่ยนจากรูปแบบเศรษฐกิจในอดีตที่ใช้ทรัพยากรและแรงงานจำนวนมาก ไปเป็นการเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการต่าง ๆ ด้วยเอกลักษณ์และความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

จากตัวแบบดังกล่าว จึงเห็นว่าประเทศไทยที่จะสามารถออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้ จะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0

อย่างไรก็ดีการขับเคลื่อนไปสู่ประเทศไทย 4.0 ได้นั้น จะเกิดขึ้น โดยอาศัยประชากรในประเทศที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นแรงผลักดันในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งหากวิเคราะห์กับปัญหาคุณภาพคนในปัจจุบันจะเห็นว่า ในประเทศไทยยังมีปัญหาคุณภาพคนต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาความไม่สัมพันธ์กันระหว่างตลาดแรงงานและภาคการศึกษา หรือการผลิตคนไม่ตรงกับงาน ทำให้ภาคอุตสาหกรรมตกอยู่ในสถานะขาดแคลนแรงงาน ในขณะที่แรงงานเองกลับไม่สามารถหางานทำได้ ซึ่งเป็นผลมาจากสถาบันการศึกษาไม่สามารถผลิตบุคลากรที่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน ภาคอุตสาหกรรมจึงตกอยู่ในสถานะขาดแคลนแรงงาน

ปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจาก **การขาดความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับภาคอุตสาหกรรม** โดยการพัฒนาทักษะของแรงงานยังเป็นไปได้อย่างยากลำบาก เนื่องจากขาดความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของสถาบันการศึกษา แรงงาน และผู้จ้างงาน ซึ่งทำให้หลักสูตรการพัฒนาทักษะมีความล้าสมัย ไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด และระบบการเรียนการสอนก็ยังใช้ระบบเก่าไม่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ ขาดความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของสถาบันการศึกษา แรงงาน และผู้จ้างงาน ทำให้หลักสูตรการพัฒนาทักษะมีความล้าสมัย ไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด

นอกจากนี้ยังมีปัญหา **การเข้าถึงระบบการฝึกอบรมค่อนข้างยาก** และมีราคาสูง โดยหลักสูตรฝึกอบรมที่มีราคาแพง หรือแรงงานไม่อาจจะหาเวลาไปฝึกทักษะของตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรฝึกอบรมที่จัดขึ้นโดยภาคเอกชน จะมีราคาที่สูงมาก ทำให้การพัฒนาทักษะของแรงงานยังเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

2. การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน (Disruptive Technology) ในปัจจุบันก็เป็นหนึ่งในปัญหาที่ทำให้แรงงานไม่สามารถพัฒนาทักษะของตนเองได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ได้มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาในระบบการผลิตมากขึ้น เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ซึ่งก็จะยิ่งทำให้ทักษะแรงงานของคนไทยมีความล้าสมัยและไม่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอุตสาหกรรมได้

เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงต้องมีการวิเคราะห์โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจไทย เพื่อให้เข้าใจนโยบายและโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยในระดับมหภาค ซึ่งจะสามารถนำมาสู่การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์ได้ เพราะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

เมื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมา ได้พบว่า โครงสร้างเศรษฐกิจของไทยมีการปรับตัวเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับโลก แต่ยังคงขาดแนวทางที่จะพัฒนามนุษย์ โดยหากย้อนหลังไปที่โครงสร้างของเศรษฐกิจไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ได้มีแนวคิดที่จะสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความคล้ายคลึงกับเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม โดยการร่างเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลเข้ามาประกอบการต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจเอง แต่ในเวลาต่อมา ระบบเศรษฐกิจที่เสนอมานี้ไม่ได้รับการยอมรับจากสภา และกลุ่มคนชั้นนำ ซึ่งในที่สุดได้ทำให้เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้คณะราษฎรแตกร้างกันในภายหลัง

หลังจากที่เค้าโครงเศรษฐกิจไม่ได้รับการยอมรับ และได้ทำให้เกิดปัญหาบางประการในกลุ่มคณะราษฎร แต่ในช่วงดังกล่าวก็ได้มีกฎหมายสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ หลายฉบับ ซึ่งฉบับที่สำคัญที่สุดก็คือ ความพยายามในการจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย และนโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจของคณะราษฎร เพื่อให้หลุดพ้นจากการครอบงำทางเศรษฐกิจของต่างชาติ

อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวได้หยุดชะงักไปในช่วงของสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2484-2488) โดยเงินทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศของไทยเกิดปัญหาจากการแทรกแซงทางเงินจากประเทศญี่ปุ่น จึงทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออันเนื่องจากการไหลเข้าของปริมาณเงินจำนวนมากจนไม่สัมพันธ์กับปริมาณสินค้าซึ่งขาดแคลนลงมาจากภาวะสงคราม

แม้สงครามจะผ่านพ้นไป แต่ประเทศไทยยังมีปัญหาภาวะการณ์ขาดเสถียรภาพทางการเงิน เพราะทุนสำรองเงินตราที่เป็นเงินเยนและทองคำไม่สามารถใช้ได้อีกต่อไป แม้ว่ารัฐบาลจะแก้ไขปัญหามาโดยการควบคุมการไหลเข้าออกของการแลกเปลี่ยนเงินตรา และธุรกรรมต่าง ๆ แต่ก็ทำให้มีการลักลอบนำเข้า ซึ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีกอย่างไรก็ดี

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ระบบทุนนิยมโลกเปลี่ยนแปลงไปโดยสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาเป็นศูนย์กลางของระบบทุนนิยมโลก ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยประเทศไทยได้วางแผนระบบเศรษฐกิจให้เป็นแบบเสรี หรือแบบเปิดที่รองรับการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการช่วยเหลือในการวางแผนทางเศรษฐกิจจากธนาคารโลกและสหรัฐอเมริกา

ระบบเศรษฐกิจไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในยุคจอมพลสฤษดิ์ฯ ได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ผ่านนโยบายต่าง ๆ ที่สนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ และการลดบทบาทของรัฐลงไป

หลังจากนั้นประเทศไทยได้เข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจผ่านแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 12 ฉบับ จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจเหล่านี้นั้นได้นำพาประเทศไทย ให้ขับเคลื่อนจากประเทศรายได้ต่ำไปสู่รายได้ปานกลาง เกิดขึ้นจากการใส่ปัจจัยการผลิตเข้าไปในกระบวนการเจริญเติบโตมาก ๆ ตลอดจนการมีแรงงานในภาคการผลิตที่มาจากภาคการเกษตรย้ายเข้าไปในภาคอุตสาหกรรมจำนวนมาก

อย่างไรก็ดี การที่ประเทศไทยซึ่งมีรายได้ปานกลางจะพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงได้นั้น จะเกิดจากการพัฒนาในทุนมนุษย์ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ ประเทศรายได้ปานกลางเป็นประเทศที่ถูกบีบให้อยู่ตรงกลางระหว่างประเทศคู่แข่งที่มีค่าแรงต่ำกว่า กับประเทศร่ำรวยที่เป็นเจ้าของนวัตกรรมในการผลิต

สิ่งที่พบจากการวิเคราะห์การพัฒนาของประเทศไทยสอดคล้องกับรายงานของธนาคารโลก ที่ทำให้ประเทศไม่สามารถพัฒนารูปแบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (national economic model) และนโยบาย เพื่อที่จะรับมือกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และเมื่อหันกลับมาดูประเทศไทยก็พบว่า **ประเทศไทยอยู่ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เคยทำให้ประเทศไทยสามารถจัดความยากจนได้ ก็คือ การที่มีแรงงานราคาถูกและมีนวัตกรรมต่ำ**

โครงสร้างนโยบายเศรษฐกิจแบบนี้ไม่สามารถชักนำให้ประเทศไทยให้ออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้ ซึ่งการที่จะสามารถหลุดออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้ จะต้องมีการก้าวข้ามจากประเทศไทย 3.0 ไปสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อให้เป็นโมเดล หรือ รูปแบบใหม่ในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) ด้วยการปรับเปลี่ยนทั้งระบบใน 4 องค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

1. เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปเป็นการเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) หรือการเกษตรอัจฉริยะ
2. เปลี่ยนจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (Traditional SMEs) ที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือตลอดเวลาไปสู่การเป็นธุรกิจแบบ Smart Enterprises หรือ Startups ที่มีศักยภาพสูง
3. เปลี่ยนจากอุตสาหกรรมบริการแบบดั้งเดิม (Traditional Services) ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่ธุรกิจบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (High Value Services)
4. เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง โดยการผลิตแรงงานที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ ต้องพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เน้นสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่ประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และ คณิตศาสตร์ (Mathematics) รวมถึงควรต้องพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการสื่อสาร และทักษะทางด้านอารมณ์ (Soft skills) ในการทำงาน สนับสนุน “ฝึกอบรม” ช่างเทคนิค สร้างความตระหนักในอาชีพช่างเทคนิคสู่สังคม พัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ การเตรียมคนไทย 4.0 เพื่อก้าวสู่โลกที่หนึ่ง “คนไทย 4.0 คือหัวใจที่สำคัญที่สุดของ Thailand 4.0 โดย การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ในห้องเรียนที่เป็นแบบคนไทย 3.0 เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนหรือนอกระบบ และเป็นการเรียนรู้ที่เริ่มจากการใช้ความคิดเป็นตัวตั้ง (idea-based) ไม่ใช่การเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงเท่านั้นแบบคนไทย 3.0 ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (active learning) เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่มาจากความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งจะแก้ไขปัญหาการเป็นนักเรียนที่มีความเฉื่อยชาในอดีต ส่วนครูผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้ หรือการบรรยายความรู้ มาเป็นการชี้แนะอยู่ห่าง ๆ (mentoring) เพื่อที่จะช่วยนักเรียนให้ได้หาความรู้จากสิ่งที่ตัวเองสนใจ ซึ่งทั้งนี้ทั้งนั้นการสร้างคนไทย 4.0 อยู่บนพื้นฐานของการคิดนอกกรอบ การค้นหานวัตกรรม และสามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้

นอกจากการเรียนรู้เพื่อตนเอง และการแข่งขันแล้ว สิ่งที่จะได้จากการสร้างคนไทย 4.0 ก็คือ การเรียนรู้เพื่อส่วนร่วม การเน้นปลูกจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในโครงการสาธารณะ และการรับผิดชอบต่อสังคม โดยอาศัยการรังสรรค์ร่วม (common creating) รางวัลจากการทำงานร่วมกัน (sharing incentive) และการสร้างคุณค่าร่วม (sharing values) ซึ่งเป็นจุดสำคัญของการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย (purposeful learning) การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (generative learning) การเรียนรู้เพื่อการนำไปปฏิบัติ (result-based learning) และการเรียนรู้เพื่อส่วนรวม (mindful learning) ในที่สุด

จุดเด่นของโมเดลของประเทศต่าง ๆ ในการนำมาประยุกต์กับประเทศไทย

1. ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ เป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จ และสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ จากประเทศอุตสาหกรรมเบา ไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมแบบนวัตกรรม หรือเศรษฐกิจ 4.0 ได้อย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาเพียง 30 ปีเท่านั้น ซึ่งทำให้ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศแรกและประเทศเดียวในประชาคมอาเซียน ที่สามารถปรับตัวเองให้เป็นจากประเทศกำลังพัฒนาไปเป็นประเทศพัฒนาแล้ว โดยจุดเด่นของประเทศสิงคโปร์อยู่ที่เรื่องของ การมีองค์กรที่รอบด้านและเพียงพอ โดยสิงคโปร์มีหน่วยงานที่เป็นองค์กรภาครัฐ ที่ทำหน้าที่ด้านการให้การศึกษา การฝึกอบรมที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานเหล่านี้มี “ช่องทาง” ในการสื่อสารระหว่างกัน จึงทำให้การทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสิงคโปร์ เป็นการทำงานที่เป็นไปในทางเดียวกัน มีเอกภาพ และมีความเข้มแข็ง

ทั้งนี้ การที่สิงคโปร์มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานทั้งในระดับกระทรวง และองค์กรอิสระ และกึ่งอิสระหลายองค์กรที่ทำหน้าที่ทางด้านการศึกษาอบรม เช่น คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ สภาวิชาชีพและอาชีพ และหน่วยงานย่อยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้มีหน้าที่ชัดเจน ไม่ซ้อนทับกัน แต่หน่วยงานมีสายงานบังคับบัญชาที่ชัดเจน ในที่สุดประเทศสิงคโปร์จึงมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่สามารถทำงานร่วมกันอย่างสิ้นไหลและมีประสิทธิภาพ

จุดเด่นอีกประการหนึ่งของโมเดลการพัฒนาคนของประเทศสิงคโปร์ก็คือ การที่สิงคโปร์มีระบบฝึกอบรมที่พอเพียงและทันสมัย เช่น สิงคโปร์มีแนวทางที่ชัดเจนในการถ่ายโอนองค์ความรู้จากต่างประเทศ โดยการให้การสนับสนุนบริษัทต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมในประเทศสิงคโปร์ และมีกองทุนเพื่อพัฒนาทักษะ เพื่อให้แรงงานในประเทศได้รับการฝึกอบรมตลอดเวลา อันเป็นความรับผิดชอบของนายจ้าง ซึ่งโดยรวมแล้วหมายความว่า สิงคโปร์มีนโยบายระยะยาวเพื่อสนับสนุนการศึกษา และสร้างระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับคุณภาพของคนสิงคโปร์ทุกระดับ

ในเชิงมหภาคก็คือสิงคโปร์สามารถเชื่อมต่อระบบการฝึกอบรมและระบบการศึกษาให้เข้ากับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างน่าอัศจรรย์ โดยสิงคโปร์มีความสามารถที่จะประสานนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ เพื่อให้บุคลากรของชาติมีทักษะที่สัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัย โดยในช่วงที่ประเทศเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศสิงคโปร์ได้พยายามสร้างคนสิงคโปร์ให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สมบูรณ์ และมีความสำนึกในเชื้อชาติของตนเพื่อไม่ให้มีปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์หรือการกีดกันทางชาติพันธุ์ และในช่วงที่สิงคโปร์ได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยมากขึ้น ประเทศสิงคโปร์ได้พัฒนาแรงงานของตนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในแต่ละสมัย โดยในปัจจุบันสิงคโปร์กำลังเคลื่อนไปสู่การเป็น Smart Nation สิงคโปร์ก็ตั้งเป้าหมายให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และสร้างความสามารถในการจัดการองค์ความรู้

2. ประเทศแอฟริกาใต้

ประเทศแอฟริกาใต้เป็นหนึ่งในประเทศที่น่าสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคน เพราะประเทศแอฟริกาใต้เป็นประเทศที่เคยมีปัญหาอย่างหนักหน่วง ในเรื่องทรัพยากรมนุษย์จากพื้นฐานที่ประเทศมีความขัดแย้งทางชาติพันธุ์อย่างยาวนานกว่าร้อยปี เกิดสงครามกลางเมืองหลายครั้ง แต่ในที่สุดสามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ และมุ่งมั่นพัฒนาประเทศ ภารกิจหนึ่งที่สำคัญของรัฐบาลประชาธิปไตยของแอฟริกาใต้ และยังเป็นภารกิจแรกที่จะต้องทำให้สำเร็จก็คือ **จะทำอย่างไรที่จะสามารถพัฒนาคนได้** เนื่องจากประเทศนี้ขาดการพัฒนาคนมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี

โมเดลของแอฟริกาใต้ คือการพัฒนาคนเป็นกระบวนการ โดยระยะ 2 ปีแรกจะเป็นการพูดคุยกันเพื่อวางวิสัยทัศน์ร่วม ในระยะ 2 ปีถัดมาจะร่วมกันออกกฎหมายเพื่อทำตามวิสัยทัศน์นั้น และในระยะ 2 ปีต่อมา จะเป็นการบังคับใช้ และทบทวนกฎหมาย

โดยในระยะแรกของการวางวิสัยทัศน์ร่วมนั้น เกิดมาจากปัญหาพื้นฐานของประเทศแอฟริกาใต้เองที่ไม่เคยมีแนวทางร่วมกันในการพัฒนาประเทศมาก่อน โดยจากการพูดคุยกันทำให้แอฟริกาใต้ยอมรับว่า ปัญหาหลักของการพัฒนาคนในประเทศเกิดจากการไม่มีมาตรฐานในการศึกษา ประเทศแอฟริกาใต้ในอดีตมีระบบการศึกษามากมาย ทั้งในระบบและนอกระบบ โดยบางโรงเรียนเป็นโรงเรียนของคนผิวขาว บางโรงเรียนเป็นโรงเรียนของคนผิวดำ ซึ่งในอดีตแล้วคนสองสีผิวไม่ได้มีโอกาสในการศึกษาร่วมกัน ประกอบกับการที่ประเทศแอฟริกาใต้มีภาษาท้องถิ่นมากมายเกินไป ซึ่งหลัก ๆ แล้วเกิดมาจากปัญหาการกีดกันทางเชื้อชาติ ซึ่งในระยะ 2 ปีถัดมา ประเทศแอฟริกาใต้ได้ออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อขจัดปัญหาเหล่านั้น ซึ่งหนึ่งในนั้นได้หาแนวทางที่จะพัฒนามาตรฐานทางการศึกษา และเพิ่มการฝึกอบรมในทุกระดับ ใน 2 ปีสุดท้ายจึงได้นำกฎหมายไปบังคับใช้ และทบทวนกฎหมายให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

ลักษณะเด่นของประเทศแอฟริกาใต้ จึงเป็นรูปแบบของการนำระบอบประชาธิปไตย การปรึกษาหารือมาใช้ในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับประเทศไทย ที่ในปัจจุบันมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง

3. ไต้หวัน

ไต้หวันเป็นประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนามนุษย์ที่น่าสนใจ และน่าเรียนรู้เป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย เพราะปัญหาในระยะแรกของไต้หวันมีความใกล้เคียงกับประเทศไทยในปัจจุบันคือ **ความต้องการของตลาดแรงงานและแรงงานไม่สอดคล้องกัน** โดยในระยะแรกคนในไต้หวันนิยมเรียนชั้นมัธยมปลาย และต่อด้วยระดับมหาวิทยาลัย แต่การเรียนในระดับมหาวิทยาลัยของไต้หวันในระยะแรกนั้น ไม่ได้ผลิตคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งได้กลายเป็นปัญหาที่ ภาคอุตสาหกรรมขาดแคลนคนทำงาน ในขณะที่มีคนจำนวนมากหางานทำไม่ได้ เนื่องจากไม่ได้มีความรู้หรือทักษะที่ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

ด้วยเหตุนี้ ไต้หวันจึงได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการทำให้ภาคการศึกษาสามารถตอบโจทย์ของภาคการผลิต ด้วยวิธีการที่รัฐบาลได้ทุ่มเทพยายามไปในการพัฒนาการศึกษาในด้านเทคโนโลยีและด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ก็คือการพัฒนาสายอาชีพให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเชื่อว่า หากสามารถพัฒนาคุณภาพของการเรียน และยกระดับเงินเดือนของผู้ที่จบในสายวิชาชีพได้ จะทำให้คนไปเรียนสายอาชีพมากขึ้น และจะทำให้สามารถผลิตคนได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น

ด้วยการใช้ระยะเวลาหลายปี ในที่สุดไต้หวันก็ประสบความสำเร็จในการลดช่องว่างระหว่างการบัณฑิตซึ่งจบมาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ กับ ภาคการผลิต ซึ่งเป็นภาคอุตสาหกรรม โดยไต้หวันได้ใช้การลดการสนับสนุนความช่วยเหลือการเรียนในระบบวิชาการ แล้วทุ่มเทพยายามไปกระตุ้นสร้างมาตรฐานและคุณภาพให้กับโรงเรียนอาชีวะ ส่วนในระดับมหาวิทยาลัยนั้น ได้ส่งเสริมให้เปิดสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งเปิดหลักสูตรที่เอื้อให้ผู้จบการศึกษาจากโรงเรียนอาชีวะมาเพิ่มพูนทักษะของตนเองมากขึ้นด้วย

ปัจจุบันไต้หวันจึงสามารถแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศได้จนติดอันดับโลก

4. ประเทศฟินแลนด์

สำหรับประเทศฟินแลนด์มีประเด็นที่แตกต่างออกไปจากอีก 3 ประเทศที่ได้กล่าวมา เพราะประเทศฟินแลนด์เป็นหนึ่งในประเทศที่มีบุคลากรทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาสูงที่สุด และได้รับการศึกษาต่อเนื่องและฝึกอบรมสูงสุดในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งกุญแจของความสำเร็จของประเทศฟินแลนด์คือ การที่รัฐบาลได้ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในประเทศเป็นรายบุคคลโดยผ่านระบบที่เรียกว่า Competence Based Qualification System ซึ่งเป็นการให้เครดิตกับความรู้ที่มีอยู่เดิมก่อนเข้ารับการศึกษา และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการด้วย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าประเทศฟินแลนด์จะมีโครงสร้างด้านทรัพยากรมนุษย์ที่แตกต่างอย่างมากจากอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ประเทศไทย แต่สิ่งประเทศไทยสามารถนำมาเรียนรู้ได้จากประเทศฟินแลนด์ และเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาของไทยก็คือ **ประเทศฟินแลนด์มีระบบที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในการ จับคู่ เฝ้าระวังและพยากรณ์ความต้องการแรงงานอยู่เสมอ** ทำให้ภาคการศึกษาและการฝึกอบรมสามารถผลิตทรัพยากรมาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานเสมอ

นอกจากนี้ฟินแลนด์ยังให้การสนับสนุนระบบการลาเพื่อศึกษาต่อซึ่งเป็นการกระตุ้นให้บริษัทธุรกิจให้ความสนับสนุนทางการเงินกับแรงงานเพื่อเพิ่มพูนทักษะของตัวเองให้มากขึ้น ด้วยปัจจัยนี้จึงทำให้แรงงานมีแรงกระตุ้นที่จะพัฒนาทักษะของตนเอง ซึ่งได้ทำให้ประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน เช่น ในช่วงทศวรรษที่ 1990 มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่ระบบที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้นได้ทำให้แรงงานจำเป็นที่จะต้องเพิ่มทักษะของตนเองในการอยู่รอด รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กในการปรับตัวครั้งนั้น

ความสำเร็จของฟินแลนด์อีกส่วนหนึ่งยังมาจากสมดุลของความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในสังคม โดยสหภาพแรงงานมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการฝึกอบรมและการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

นอกจากประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว โอกาสที่แรงงานจะได้รับการพัฒนาทักษะยังขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นในเรื่องของการเคลื่อนย้ายตัวของแรงงาน เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับความต้องการในอนาคตสำหรับทักษะของแรงงานมีความจำเป็นที่จะต้องนำเข้า แรงงานที่มีทักษะชาวต่างชาติหรือการยอมรับการอพยพเข้ามาของแรงงาน รัฐบาลยังได้พัฒนาความสามารถในการลดเวลาการเรียนมหาวิทยาลัย และทำให้การฝึกอบรมเป็นสิ่งที่ยืดหยุ่น เพิ่มความเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ดึงดูดนักเรียนชาวต่างประเทศ สนับสนุนบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมกับภาคแรงงาน

เพื่อที่จะสร้างสังคมไทย 4.0 ซึ่งเป็นสังคมไทยที่พอเพียง มีความเป็นธรรม เป็นสังคมแห่งโอกาสและสังคมที่เกื้อกูล ต้องมีกลไกแห่งความก้าวหน้า (engine for growth) ซึ่งประกอบด้วย กลไกการเติบโตของการแข่งขัน (competitive growth engine) กลไกการเติบโตที่ครอบคลุม (inclusive growth engine) และกลไกการเติบโตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม (green growth engine) นั้น จะเกิดขึ้นได้โดยการสร้างคนไทยยุคใหม่ ให้เป็นคนไทยที่มีความสามารถ มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถอยู่ในเวทีระดับสากล และรู้ทันเทคโนโลยี ซึ่งการสร้างคนไทยแบบนี้ไม่ได้ทำโดยการระดมเงินงบประมาณจำนวนมากเข้าไปในกระบวนการการศึกษา แต่การแก้ไขปัญหาจะต้องเกิดขึ้นที่โครงสร้าง โดยการพัฒนาแบบองค์รวม อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้สร้างคนไทยยุคใหม่ที่ก้าวไปกับเทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจโดยมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง และสอดคล้องกับโมเดลประเทศไทย 4.0 ซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิรูปประเทศไทย

สรุปการวิเคราะห์ตัวแบบจาก 4 ประเทศ

1. สิงคโปร์

เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสิงคโปร์มีความแตกต่างจากประเทศไทยมาก ทั้งจำนวนประชากร และพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ระดับ (scale) ของการพัฒนาของสิงคโปร์เล็กกว่าประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัด การพัฒนาคนของสิงคโปร์จึงเน้นการพัฒนาคุณภาพ หรือศักยภาพคนจากระดับปริญญาตรีไปเป็นระดับปริญญาโทเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน สิงคโปร์ต้องการแรงงานระดับอาชีวะ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และเนื่องจากสิงคโปร์ขาดแคลนทรัพยากรบุคคล ดังนั้น ในเชิงโครงสร้าง สิงคโปร์จึงต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาอุดช่องว่างนี้

สิ่งที่ประเทศไทยจะสามารถนำสิ่งนี้ไปเป็นแบบอย่างได้ คือการประสานงานขององค์กรต่าง ๆ และการใช้เทคโนโลยีในการอุดช่องว่างของศักยภาพคน

2. แอฟริกาใต้

ลักษณะเด่นของประเทศแอฟริกาใต้ จึงเป็นรูปแบบของการนำระบอบประชาธิปไตย การปรึกษาหารือมาใช้ในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับประเทศไทย ที่ในปัจจุบันมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง แต่ประเทศแอฟริกาใต้มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยหลายประการ แต่เรานำมาใช้ไม่ได้ทั้งหมด เพราะแอฟริกาใต้เคยเป็นเมืองขึ้น และธรรมชาติของการแตกต่างกันมากเกินไป

3. ใต้หวัน

แม้ว่าใต้หวันจะเป็นประเทศที่ไม่ได้รับการยอมรับในระดับโลก แต่เนื่องจากประชากรใต้หวันมีความขยันขันแข็ง และมีความยืดหยุ่นสูง ประกอบกับการมีเทคโนโลยีสูง ใต้หวันจึงมีแนวทางการพัฒนาที่แตกต่างกับประเทศไทย

4. ฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์มีประชากรจำนวนน้อย แต่มีคุณภาพสูง และมีความแตกต่างกับประเทศไทยมาก เราจึงมองฟินแลนด์เป็นโมเดลในการพัฒนาได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่สามารถนำมาใช้ในประเทศไทยได้

การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนไทยเพื่อเข้าสู่ประเทศไทย 4.0

จากจุดเด่นของโมเดลของประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ทำให้สามารถนำไปประยุกต์แนวทางการพัฒนาคอนไทยได้ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงองค์กร

ในปัจจุบันระบบการฝึกอบรมของประเทศไทยมีแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนา ศักยภาพของคน ผ่านกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงแรงงาน โดนสำหรับกระทรวงศึกษา การมีหน้าที่หลักคือ การให้การศึกษาให้กับคนในระบบการศึกษาคือการศึกษาก่อนเข้าทำงาน ส่วนหลังจากทำงานแล้วการพัฒนาแรงงานตกอยู่ในความรับผิดชอบของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานกระทรวงแรงงาน ซึ่งในปัจจุบัน กรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้มีการกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาฝีมือแรงงานและศักยภาพของกำลังแรงงานและผู้ประกอบกิจการเพื่อให้แรงงานมีฝีมือได้มาตรฐานในระดับสากลมีความสามารถในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบกิจการที่มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ทั้งนี้ในปัจจุบัน กรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้มีหลักสูตรการฝึกอบรมฝีมือแรงงานที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้ที่สนใจสามารถสมัครเข้ารับการฝึกอบรมได้ทั่วประเทศ ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถลงทะเบียนผ่านทางเว็บไซต์ได้ด้วย

นอกจากการพัฒนาฝีมือแรงงานโดยกรมการพัฒนาฝีมือแรงงานแล้วบริษัทเอกชนหลายบริษัทยังได้มีการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์โดยผ่านการพัฒนาการศึกษาในสายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิศวกรรมและคณิตศาสตร์หรือ stm รวมทั้งการศึกษาสายอาชีพหรืออาชีวศึกษา เช่นโครงการ Enjoy Science ของบริษัทเซพรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด ซึ่งได้ช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนไทยโดยการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐการศึกษาสังคมเอกชนที่เกี่ยวข้อง และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตเพิ่มโอกาสทางด้านอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับเยาวชนไทยอีกด้วย

อย่างไรก็ดี ปัญหาของปัจจัยเชิงองค์กรของไทยที่ผ่านมาคือ การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งภาครัฐได้เป็นปัญหาในส่วนนี้เป็นอย่างดี และในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมา จึงได้มีแนวทางในการสร้างหน่วยงานใหม่ที่ดูภาพรวมการศึกษาและการวิจัยของประเทศให้เป็นแบบแผนเดียวกัน และยังมีการเชื่อมโยงกับภาคเอกชนด้วย โดยการจัดตั้ง **กระทรวงวิจัยและอุดมศึกษา** เพื่อเป็นการ ควบรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์กับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และหน่วยงานที่ให้ทุนวิจัยของประเทศทั้งหมด เช่นสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาเป็นกระทรวงใหม่ โดยใช้ชื่อว่ากระทรวงวิจัยและอุดมศึกษาหรือกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและอุดมศึกษา เพื่อเป็นไปตามนโยบายปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ 20 ปีและปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ 4.0

สาเหตุของการควบรวมคือ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมให้คนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 โดยกระทรวงที่ตั้งขึ้นมาใหม่นี้จะต้องตอบโจทย์อาชีพคนไทยในอนาคตได้ เป็นการเตรียมผู้ประกอบการสู่ศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็น startup SME 3 เป็นการเตรียมเกษตรกรสู่ Smart Farmer และ 4 เตรียมกำลังคนและเทคโนโลยีเพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่

การก่อตั้งกระทรวงดังกล่าวสอดคล้องกับ ความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการแยกการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ออกจากกระทรวงอยู่แล้วเพราะต้องการปรับสภาพของมหาวิทยาลัย ให้มีความชัดเจนขึ้น และยังสามารถทำให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทในการขับเคลื่อน Thailand 4.0 ได้อย่างชัดเจนมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ในปัจจุบันหน่วยงานวิจัยของประเทศยังกระจุกกระจายกันและมีความซ้ำซ้อนการจัดระบบของกระทรวงใหม่นี้จะสามารถตอบโจทย์ประเทศไทย 4.0 ได้

กรอบแนวคิดเบื้องต้นของกระทรวงวิจัยและอุดมศึกษานี้จะมีอยู่ 4 กลุ่มงานหลัก กลุ่มแรกคือกลุ่มงานนโยบายและวางแผน ซึ่งจะเป็นกลุ่มงานที่ดูแลเรื่องการจัดทำนโยบายและวางแผนงานวิจัยตลอดจนการจัดสรรงบประมาณและทุนวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ตลอดจนประสานความร่วมมือกับต่างประเทศกลุ่ม 2 กลุ่มสถาบันบัณฑิตวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยจะใช้รูปแบบคล้ายกับสาธารณรัฐประชาชนจีน Chinese Academy of Science (CAS) โดยในกลุ่มนี้จะมีเรื่องงานวิจัยดาวเทียมดาราศาสตร์ นิวเคลียร์ ชีวโครตรอน และจะมีหน่วยงานอย่างเช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISDA) กลุ่มที่ 3 มหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัยทางการวิจัยพื้นฐานวิจัยสู่อนาคตและวิจัยประยุกต์ครอบคลุม ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มที่ 4 คือกลุ่มมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่ซึ่งได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ทั่วประเทศเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาตามภูมิศาสตร์คมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งโครงสร้างของกระทรวงใหม่นี้จะสามารถตอบโจทย์ของประเทศได้

2. ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ อุดม คชินทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงแนวคิดในการจัดตั้งกระทรวงใหม่ที่มีการควบรวมสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และหน่วยงานด้านวิจัยเข้าด้วยกันว่า การเป็นกระทรวงอุดมศึกษาจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่จะสามารถปฏิรูปอุดมศึกษาประเทศได้เพราะการเป็น กระทรวงอุดมศึกษาทำให้สามารถมีงานวิจัยมีนักวิทยาศาสตร์และมีส่วนที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ด้วย

นาย สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ให้ความเห็นว่า การสร้างกระทรวงดังกล่าวมีเป้าหมายที่จะยกระดับนวัตกรรมและงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศ แต่ไม่ได้หมายความว่างานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์จะหายไปเพราะ งานวิจัยในสายสังคมศาสตร์จะได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากกองทุนการวิจัยและพัฒนาสังคมพื้นที่ซึ่งจะทำหน้าที่สนับสนุนงานวิจัยด้านสังคมโดยตรง

ทั้งนี้กระทรวงดังกล่าวจะมีการจัดตั้งกองทุน 3 กองทุนได้แก่ 1. กองทุนพัฒนาการอุดมศึกษาและผลงานวิจัยทำหน้าที่สนับสนุนกลุ่มทุนมหาวิทยาลัยเพื่อการวิจัย 2. กองทุนการวิจัยและพัฒนาสังคมพื้นที่ มีหน้าที่สนับสนุนกลุ่มมหาวิทยาลัยท้องถิ่นและงานวิจัยด้านสังคม 3. กองทุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและการแข่งขันเน้นส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมและ Startup ทั้งสามกองทุนนี้เกิดขึ้นมาเพื่อที่จะสร้างความชัดเจน และลดการทับซ้อนว่าหน่วยงานใดจะได้เงินสนับสนุนจากอะไร เพราะในปัจจุบันนี้การให้ทุนการวิจัยเป็นเสมือนเบี้ยหัวแตก ซึ่งมีหลายหน่วยงานได้ให้ทุนวิจัยซึ่งบางครั้งมีความซ้ำซ้อนและไม่ได้ตรงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

นายอภิศักดิ์ ภูตระกูล ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการควบรวมวิทยาศาสตร์และอุดมศึกษาว่าการควบรวมดังกล่าวจะทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยที่หลักในการดำเนินงานของกระทรวงการดังกล่าวคือ จะสามารถทำให้เลือกสิ่งที่ดีที่สุดในประเทศไทยได้จากการที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสำหรับประเทศไทย ถือว่ามีความท้าทายจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้สอดคล้องกับ แนวทางประเทศไทย 4.0 จะต้องมีการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ การสร้างผลงานวิจัยที่เจาะโจทย์การพัฒนาประเทศ

นายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ในส่วนของการดำเนินงานของหน่วยงานวิจัยต่างๆ เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สว.) จะเข้ามาร่วมกัน เพื่อ เสริมให้กระทรวงใหม่สามารถทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และในที่สุดทุกส่วนก็จะสามารถทำงานเชื่อมโยงกันได้ในลักษณะบูรณาการ ทั้งนี้อาจมีการถ่ายทอดบุคลากรข้ามกรมกอง เพราะในอดีตข้าราชการต่าง ๆ จะทำงานจำกัดอยู่แต่ที่หน่วยงานตนเอง ต่อไปนี้เรื่องการดูแลและการจัดสรรงบประมาณสามารถทำได้ โดยมองจากภาพกว้างและหากหลายหน่วยงานมาอยู่ร่วมกันก็จะทำให้การดูแลง่ายขึ้น มีความโปร่งใสมากขึ้น และสามารถบูรณาการการทำงานเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ จึงสามารถตอบสนองแนวทางการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่ขับเคลื่อนประเทศและเป็นปัญหาสำคัญ และเป็นส่วนที่รายงานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้น ที่จะหาคำตอบกระทรวงนี้จึงเป็น คำตอบของการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาที่จะสามารถปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อสร้างคนปฏิรูปกระทรวงวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างนวัตกรรมซึ่งในที่สุดจะทำให้เกิดกำลังที่เข้มแข็งเพราะเป็น 2 หน่วยงานที่จะนำไปสู่การสร้างคนและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ของประเทศและในที่สุดก็จะสามารถขับเคลื่อนงานวิจัยที่พุ่งเป้าและเป็นประโยชน์ต่อน้องประชาชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะสามารถพัฒนาคนไทยให้สามารถปรับเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วและออกจากกับดักประเทศกำลังพัฒนาได้ในที่สุด

หน้าที่สำคัญของผู้บริหารประเทศที่จะต้องขับเคลื่อนกระทรวงนี้อยู่ที่ 2 ส่วนหลักคือ

1. การจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยของประเทศ
2. ดูแลคณะทำงานที่จะเข้ามาทำการวิจัยที่จะสามารถขับเคลื่อนประเทศให้เดินไปข้างหน้าและทำให้มหาวิทยาลัยเดินหน้าไปได้โดยเป็นการทำงานอย่างมีความร่วมมือกันไม่ไปคนละทิศคนละทางและสามารถนำไปสู่การจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ ด้วยซึ่งกระทรวงที่จะเกิดมานี้ก็จะเข้ามาดูแลในส่วนนี้ด้วย

3. ระบบการพยากรณ์และจับคู่งาน

จากการศึกษา โครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วง 60 ปีที่ผ่านมาจะพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในทุก ๆ ด้าน ประกอบกับ โครงสร้างของประชากรไทยที่มีการปรับเปลี่ยน โดยมีการเกิดน้อยลงในขณะที่ประชากรมีอายุยืนมากขึ้น จนประเทศไทยในปัจจุบันกลายเป็นประเทศที่มีปัญหาสังคมผู้สูงอายุ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ประเทศไทยมีภาระที่ต้องดูแลกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในขณะที่การขาดแคลนแรงงานวัยทำงาน เพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องของการว่างงานในกลุ่มแรงงานบางกลุ่มที่ยังคงอยู่ในอัตราที่สูงโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ซึ่ง ปัจจัยทั้ง 3 ประการที่ว่ามานี้ได้ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องในด้านการผลิตและการใช้แรงงาน

จากการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 12 ฉบับที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า ในแผนฉบับแรก ๆ นั้นเป็นการมุ่งเน้นที่เรื่องของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ เช่น สาธารณูปโภคต่าง ๆ ถนน ระบบไฟฟ้า ประปา หลังจากนั้นได้มีการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมการเกษตรที่สามารถทำให้ประเทศไทยส่งออกได้เพิ่มมากขึ้น จาก เหตุการณ์ครั้งนั้นได้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างสูงมากในช่วง 30 ปีแรก แต่กระบวนการการผลิตเป็นแบบการใช้แรงงานเข้มข้นพร้อมมีกำลังแรงงานที่พร้อมทำงานจำนวนมากจนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 วิกฤตเศรษฐกิจนั้นเกิดผลกระทบก็คือมีการว่างงานเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และมีจำนวนมาก จากปี 2540 เป็นต้นมาแนวทางการพัฒนาของประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปเป็นการเน้นการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น และการน้อมนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราชมาใช้ในการดำเนินนโยบายของประเทศอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันคือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในแผนฉบับนี้นั้นเป็นแผนที่สะท้อนรูปแบบ การจ้างงานในปัจจุบันที่ลดความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมแต่ไปเพิ่มความต้องการภาคแรงงานในภาคบริการ

ซึ่งได้ค่าตอบแทนมากกว่า ทำให้แรงงานส่วนใหญ่ของประเทศจะอยู่ในภาคบริการมากที่สุด ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ไม่ใช่มีประเทศไทยเท่านั้นที่กำลังประสบอยู่ ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในโลก ก็อยู่ในสภาวะการณ์เช่นนี้เหมือนกันหมด

สำหรับประเทศไทย หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการพยากรณ์และจับคู่งาน ได้แก่ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ปัจจุบันนี้กรมการจัดหางานกระทรวงแรงงานได้ทำการประมาณความต้องการของแรงงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันซึ่งได้ศึกษาภาวะการมีงานทำในแต่ละหมวดอุตสาหกรรมในรอบ 5 ปีเพื่อประมาณการแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของแต่ละอาชีพและอุตสาหกรรมของ 5 ปีถัดมา ซึ่งการศึกษาในรอบล่าสุดคือรอบปี 2558 ถึง ปี 2562 นั้นทางกรมการจัดหางานได้ใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2544 ถึง 2556 รวม 13 ปีซึ่งพบว่า อาชีพการขายส่งขายปลีก การซ่อมยานยนต์และของใช้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 196,502 คน (ร้อยละ 3.08) อาชีพพอสังหาริมทรัพย์ วิทยาศาสตร์ วิชาการ ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ เฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 62,542 คน (ร้อยละ 3.12) อาชีพการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มปีละ 43,036 คน (ร้อยละ 3.4 6) การก่อสร้างเพิ่มขึ้นปีละ 41,877 คน (ร้อยละ 1.81) ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร เฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 36,440 คน (ร้อยละ 1.4) กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์ เฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 27,628 คน (ร้อยละ 3.89) ในส่วนของอาชีพที่มีความต้องการลดลงได้แก่ อาชีพเกษตรกรรมการป่าไม้และการประมง เฉลี่ยลดลงปีละ 1,036,101 (ร้อยละ 0.85) อาชีพการผลิตรถ เฉลี่ยลดลงปีละ 3, 634 คน (ร้อยละ 0.519) การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้าข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารเฉลี่ยลดลงปีละ 30,112 คน (ร้อยละ 2.23) กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือน และกิจกรรมขององค์การระหว่างประเทศ และภาคีเฉลี่ยลดลงปีละ 14,110 คน (ร้อยละ 1.56) การบริหารราชการเฉลิมลดลงปีละ 13,052 คน (ร้อยละ 0.79) กิจกรรมทางการเงินลดลงเฉลี่ยปีละ 50,826 คน (ร้อยละ 1.12) ไฟฟ้าการ์ดไอน้ำระบบการปรับอากาศการจัดหาน้ำ การจัดการน้ำเสียและของเสียรวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเฉลี่ยลดลงปีละ 2,999 คน (ร้อยละ 1.36) การทำเหมืองแร่และเหมืองหินเฉลี่ยลดลงปีละ 760 โคนร้อยละ (1.14)

จากการวิเคราะห์ของ วิชชุดดา เจนเกียรติฟู รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมการมีงานทำ ได้วิเคราะห์ปัญหาความไม่สอดคล้องด้านการศึกษากับการใช้แรงงานในปัจจุบัน พบว่ามีปัญหา 2 รูปแบบหนึ่งความไม่สอดคล้องด้านเวลาในการใช้การศึกษา 2 สาขาวิชาที่จับไม่ตรงกับลักษณะงานที่ทำ

ในเรื่องของความไม่สอดคล้องด้านระยะเวลาเรียนพบว่า จากจำนวนผู้มีงานทำที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 5.2 ล้านคนพบว่า มีผู้เรียนใช้เวลาเรียนมากกว่าเวลาเฉลี่ยของหลักสูตรจำนวน 3.6 แสนคนคิดเป็นร้อยละ 7.0 ใช้เวลาน้อยกว่าเวลาเฉลี่ยของหลักสูตรจำนวน 1.9 แสนคนและใช้เวลาพอดีกับเวลาเฉลี่ยของหลักสูตรจำนวน 4.6 ล้านคน โดย ประชาชนที่อยู่ในภาคกลางมีปัญหาการเรียนมากกว่าเวลาเฉลี่ยของหลักสูตรมากที่สุดโดยผู้หญิงจะพบปัญหานี้มากกว่าผู้ชาย และผู้ที่สมรสแล้วจะมีปัญหานี้มากกว่าผู้ที่อยู่เป็นโสด ในภาคเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานกลุ่มนี้มากที่สุดคือภาคบริการซึ่งอยู่ในภาคราชการจำนวนมากในด้านรายได้พบว่าผู้มีเวลาเรียนมากกว่าค่าเฉลี่ย

จะได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่า เมื่ออยู่ในภาคเอกชนในขณะที่ผู้ที่ใช้เวลาเรียนน้อยกว่าจะมีรายได้เฉลี่ยมากที่สุดเมื่ออยู่ในภาครัฐทั้งนี้อาชีพประเภทช่างเทคนิคจะมีรายได้สูงสุดในกลุ่มผู้ที่ใช้เวลาเรียนมากกว่าปกติ

ในส่วนของความไม่สอดคล้องด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพไม่ตรงสาขา พบว่าผู้ที่จบสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์แต่ทำงานด้านวิทยาศาสตร์มีจำนวน 5.2 แสนคนคิดเป็นร้อยละ 10 ของผู้ที่จบการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และทำงานด้านสังคมศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 11 ในส่วนของผู้ที่จบแล้วทำงานตรงสาขาคิดเป็นร้อยละ 79 โดยหากพิจารณาตามภาคจะพบว่าภาคกลางพบปัญหาผู้ที่ประกอบอาชีพไม่ตรงสาขามากที่สุดโดยที่เพศชายทำงานไม่ตรงสาขามากกว่าเพศหญิงและพบมากในช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปีและด้วยสถานภาพการสมรสผู้มีครอบครัวแล้วจะทำงานไม่ตรงสาขามากที่สุด

ภาคบริการเป็นภาคที่คนจบสังคมศาสตร์ แล้วทำงานด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด ในขณะที่ภาคการผลิตใช้คนจบด้านวิทยาศาสตร์แต่ทำงานด้านสังคมศาสตร์มากที่สุด โดยปัญหานี้ทั้ง 2 ลักษณะพบในพนักงานเอกชนเป็นลำดับแรก หากพิจารณาด้านรายได้พบว่าลูกจ้างรัฐบาลและลูกจ้างเอกชนที่จบตรงสาขามีรายได้สูงกว่ากลุ่มอื่นๆประมาณ 27,725 บาทและ 21,238 บาทในขณะที่ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจที่จบจากสายวิทยาศาสตร์และทำงานด้านสังคมศาสตร์มีรายได้เฉลี่ยมากที่สุด 36,300 บาท

ผู้ที่จบ การศึกษาและทำงานตรงสาขามีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 18,761 บาทต่อเดือน โดยผู้ที่ใช้เวลาเรียนน้อยกว่าและทำงานตรงสาขามีค่าตอบแทนสูงสุดประมาณ 19,678 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่จบการศึกษาแล้วทำงานตรงสาขาจัดเป็นกลุ่มที่ใช้เวลาเรียนน้อยกว่าใช้เวลาเรียนพอดีหรือใช้เวลาเรียนมากกว่ามีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาด้านสังคมศาสตร์จะไปทำงานด้านวิทยาศาสตร์และผู้ที่จบงานด้านวิทยาศาสตร์แต่ไปทำงานด้านสังคมศาสตร์เมื่อเปรียบเทียบของแต่ละกลุ่ม

จากข้อมูลที่ได้มาทำให้เห็นว่าการศึกษาที่มากเกินไปกว่าตำแหน่งงานที่ได้ทำและการทำงานไม่ตรงกับสาขาวิชาที่จบมานั้นจะส่งผลกระทบต่อระดับรายได้ที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลการศึกษาทุกเรื่องที่เคยแพร่ขึ้นไปในทิศทางเดียวกันคือ ความไม่สอดคล้องทั้งระบบการศึกษาที่มากเกินไป ที่รวมไปถึงการใช้เวลาเรียนที่มากกว่าเวลาโดยเฉลี่ยของแต่ละหลักสูตร หรือการทำงานไม่ตรงสาขตามวุฒิการศึกษาที่ได้รับ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อด้านลบโดยตรงไปที่รายได้ที่จะอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับตำแหน่งงานและระดับการศึกษาเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัจจัยการยกระดับประเทศไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยยังติดกับรายได้ประเทศปานกลาง ในระดับนี้ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมการเรียนให้สอดคล้องกับความสามารถทางวิชาชีพจะช่วยลดปัญหานี้ และสามารถลดการใช้งบประมาณในการส่งเสริมการเรียนการศึกษาและสร้างประสิทธิภาพการผลิตของทุกภาคส่วนได้ด้วย

เพื่อที่จะแก้ไขปัญหานี้ มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ความไม่สอดคล้องด้านการศึกษาส่งผลกระทบต่อระดับรายได้ของผู้ที่ประสบปัญหา ดังนั้นการแนะแนวอาชีพจะต้องชี้ให้เห็นถึงผลกระทบดังกล่าวที่จะเกิดขึ้น หากเลือกเรียนหรือทำงานในสิ่งที่ไม่ตรงกับความถนัดและความต้องการของตลาดแรงงาน จึงต้องมีการผลักดันให้ นักเรียนสามารถค้นหาตัวเองผ่านแบบวัดบุคลิกภาพ เพื่อการเลือกศึกษาต่อและการเลือกอาชีพ ที่เป็นแบบวัดในการค้นพบตัวเอง ได้เห็นประสิทธิภาพและศักยภาพของตนเอง และแบบประเมินความพร้อมทางวิชาชีพ ซึ่งสามารถประเมินในด้านความชอบความถนัด และความมั่นใจในการลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพ เพื่อเป็นข้อมูลร่วมกับความต้องการของตลาดแรงงาน ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกเรียน หรือเลือกประกอบอาชีพตามความต้องการ และความสนใจที่แท้จริงรวมถึงสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน
2. ควรเชื่อมโยงข้อมูลสาขาการศึกษากับอาชีพที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานอาชีพ เพื่อให้ นักเรียนนักศึกษาเลือกเรียนได้ตรงกับอาชีพที่ความต้องการทำงานและสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานเพื่อที่จะช่วยลดปัญหาความไม่สอดคล้องด้านการศึกษา
3. การวัดความไม่สอดคล้องด้านการศึกษาจะทำให้ชัดเจนมากขึ้นด้วยข้อมูลการให้บริการจัดหางานของกรมการจัดหางาน แต่เนื่องจากในปัจจุบันข้อมูลจะมีไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมถึงทุกกลุ่มวิชาชีพ จึงควรต้องมีการประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวง
4. ผู้ที่ได้รับผลจากปัญหาความไม่สอดคล้องด้านการศึกษาควรได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อให้สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. การพัฒนาฝีมือจะต้องเตรียมหลักสูตรสำหรับผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงอาชีพ โดยคำนึงถึงความพร้อมและความถนัดเพื่อให้สามารถพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากจุดเด่นของโมเดลของประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ทำให้สามารถนำไปประยุกต์แนวทางการพัฒนาคนไทยได้ดังนี้

1. การบูรณาการเชิงองค์กร

ในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาคน จะต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันผ่านการสร้างหน่วยงานใหม่ที่ดูภาพรวมการศึกษาและการวิจัยของประเทศให้เป็นแบบแผนเดียวกัน และยังมีเชื่อมโยงกับภาคเอกชนด้วย ซึ่ง **กระทรวงวิจัยและอุดมศึกษา** จึงเป็นหน่วยงานที่เข้ามาช่วยอุดช่องว่างในเรื่องนี้ โดยการรวบรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์กับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และหน่วยงานที่ให้ทุนวิจัยของประเทศทั้งหมด เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาเป็นกระทรวงใหม่โดยใช้ชื่อว่ากระทรวงวิจัยและอุดมศึกษาหรือกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและอุดมศึกษาเพื่อเป็นไปตามนโยบายปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ 20 ปีและปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ 4.0

โดยกระทรวงที่ตั้งขึ้นมาใหม่นี้จะต้องตอบโจทย์อาชีพคนไทยในอนาคตได้ เป็นการเตรียมผู้ประกอบการสู่ศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็น startup SME เป็นการเตรียมเกษตรกรสู่ Smart Farmer และเตรียมกำลังคนและเทคโนโลยีเพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่ การก่อตั้งกระทรวงดังกล่าวสอดคล้องกับ ความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการแยกการศึกษาในระดับอุดมศึกษาออกจากกระทรวงอยู่แล้วเพราะต้องการปรับสถานภาพของมหาวิทยาลัย ให้มีความชัดเจนขึ้น และยังสามารถทำให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทในการขับเคลื่อน Thailand 4.0 ได้อย่างชัดเจนมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ในปัจจุบันหน่วยงานวิจัยของประเทศยังกระจัดกระจายกันและมีความซ้ำซ้อนการจัดระบบของกระทรวงใหม่จะสามารถตอบโจทย์ประเทศไทย 4.0 ได้

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ จึงสามารถตอบสนองแนวทางการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่ขับเคลื่อนประเทศและเป็นปัญหาสำคัญ และเป็นส่วนที่รายงานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้น ที่จะหาคำตอบกระทรวงนี้จึงเป็น คำตอบของการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาที่จะสามารถปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อสร้างคนปฏิรูปกระทรวงวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างนวัตกรรมซึ่งในที่สุดจะทำให้เกิดกำลังที่เข้มแข็งเพราะเป็น 2 หน่วยงานที่จะนำไปสู่การสร้างคนและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ของประเทศและในที่สุดก็จะสามารถขับเคลื่อนงานวิจัยที่พุ่งเป้าและเป็นประโยชน์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะสามารถพัฒนาคนไทยให้สามารถปรับเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วและออกจากกับดักประเทศกำลังพัฒนาได้ในที่สุด

2. การพัฒนาระบบการจับคู่งาน

ปัจจุบัน หน่วยงานที่ทำหน้าที่การพัฒนาระบบการจับคู่งานได้แก่ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ซึ่งได้มีรายงานเพื่อประมาณความต้องการของแรงงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม จากปัญหาความไม่สอดคล้องของการศึกษากับการจับไม่ตรงลักษณะงานที่ทำในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยนั้น จะต้องมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย

2.1 การแนะแนวอาชีพจะต้องชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากเลือกเรียนหรือทำงานในสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน จึงต้อง ผลักดันให้ นักเรียนสามารถค้นหาตัวเองผ่านแบบวัดบุคลิกภาพเพื่อการเลือกศึกษาต่อและการเลือกอาชีพที่เป็นแบบวัดในการค้นพบตัวเอง ได้เห็นประสิทธิภาพและศักยภาพของตนเองและแบบประเมินความพร้อมทางวิชาชีพ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกเรียนหรือเลือกประกอบอาชีพตามความต้องการและความสนใจที่แท้จริงรวมถึงสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน

2.2 ควรเชื่อมโยงข้อมูลสาขาการศึกษา กับอาชีพที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานอาชีพ เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษาเลือกเรียนได้ตรงกับอาชีพที่ต้องการทำงานและสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานเพื่อที่จะช่วยลดปัญหาความไม่สอดคล้องด้านการศึกษา

2.3 การวัดความไม่สอดคล้องด้านการศึกษาจะทำให้ชัดเจนมากขึ้นด้วยข้อมูลการให้บริการจัดหางานของกรมการจัดหางานแต่เนื่องจากในปัจจุบันข้อมูลจะมีไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมถึงทุกกลุ่มวิชาชีพจึงควรต้องมีการประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวง

2.4 ผู้ที่ได้รับผลจากปัญหาความไม่สอดคล้องด้านการศึกษาคควรได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อให้สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5 การพัฒนาฝีมือจะต้องเตรียมหลักสูตรสำหรับผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงอาชีพ โดยคำนึงถึงความพร้อมและความถนัดเพื่อให้สามารถพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

3. การสนับสนุนการฝึกอบรม

ในการให้ความสนับสนุนการฝึกอบรมนั้น รัฐบาลควรจะพิจารณาการสนับสนุนผู้ลงทุนชาวต่างประเทศ ในการพัฒนาศูนย์การฝึกอบรมร่วมกับภาครัฐ โดยมีการรับประกันว่าผู้ลงทุนจากต่างประเทศจะสามารถจ้างงานบุคลากรที่จบการศึกษามาจากศูนย์การอบรมนี้ได้อย่างแน่นอน เพื่อที่จะเป็นการรับประกันว่า ตนเองจะไม่ขาดแคลนแรงงานที่ต้องการเนื่องจากเขาสามารถควบคุมจำนวน และคุณภาพของผู้ใช้แรงงานได้ในระดับหนึ่ง

เมื่อการทำงานระหว่างภาครัฐและบริษัทเอกชนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จะสามารถขยายการทำงานจากความร่วมมือระหว่างเอกชนกับภาครัฐไปเป็น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ซึ่งในที่สุดแล้วยังกระตุ้นให้เอกชนในต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศมากเนื่องจากการรับประกันอุปทานของแรงงานที่มีคุณภาพตลอดเวลา

4. การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกระบวนการจากทุกภาคส่วน

ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาคนสามารถทำได้และประสบความสำเร็จในประเทศ จะต้องกระทำผ่านการวางแผนร่วมกันของทั้งสังคมว่าต้องการแก้ไขปัญหายังไง โดยรัฐบาลจะต้องแสวงหาความร่วมมือและฉันทามติจากทั่วประเทศในการวางแผนการปฏิรูปทรัพยากรมนุษย์

ทั้งระบบ ทั้งตัวบทกฎหมาย โครงสร้าง และการพัฒนาองค์กร ซึ่งมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาระบบการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน โดยมี เป้าหมายของการพัฒนา ทักษะแรงงาน คือการพยายาม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันและการพัฒนา และไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง นอกจากนี้ยังต้องมีระบบการเรียนรู้แบบเปิดและโปร่งใสและมีเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ ในตลาดแรงงานให้มากที่สุดและสร้างกรอบ การพัฒนาทักษะแห่งชาติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับ โรงเรียนการศึกษาระดับสูงและการพัฒนาทักษะแรงงาน

ข้อเสนอแนะ

1. เปลี่ยนแปลงเกษตรดั้งเดิมให้เป็นเกษตรอัจฉริยะ

การเปลี่ยนแปลงเกษตรดั้งเดิมให้เป็นเกษตรอัจฉริยะโดยหรือการผลิตโดยลดต้นทุน ทั้งกระบวนการผลิต เพิ่มผลผลิต และสร้างมาตรฐานเพื่อควบคุมคุณภาพ โดยใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีมาเป็นส่วนช่วย เนื่องจากการเกษตรเป็นจุดแข็งของประเทศไทย ผ่านแนวคิดในการทำ การเกษตรแบบที่เรียกว่า “การเกษตรแม่นยำ (Precision Farming/Agriculture)” หรือ “การเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming)” เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสสมาร์ตซิตี สมาร์ทคาร์ และสมาร์ตต่างๆ

นอกจากนี้จะต้องมีการพัฒนาระบบดิจิทัลครบทั้งห่วงโซ่ให้เป็นระบบการขนส่งสินค้าเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agri-Logistics) เพราะสินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่เน่าเสียได้ในระยะเวลาที่จำกัด และราคาจะมีการแปรผกผันตามความสดของสินค้า อีกทั้งทิศทางการบริโภคสินค้าเกษตรในอนาคต ผู้บริโภคจะต้องการข้อมูลถึงแหล่งที่มาของการผลิต เวลาในการเก็บเกี่ยว การหลีกเลี่ยง การใช้วิธีการทางเคมีเพื่อรักษาความสดใหม่ของสินค้าเกษตร ดังนั้นปัจจัยสำคัญเพื่อรักษาความสดใหม่จากแปลงปลูกไปสู่จานผู้บริโภค จะขึ้นอยู่กับ การขนส่งสินค้าเกษตรที่ต้องมีความพอดีในการนำส่งสินค้าไปยังตลาดที่ต้องการในเวลาที่กำหนด

สิ่งที่สำคัญอีกประการคือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบความปลอดภัยของอาหาร โดยการสร้างเครือข่ายอัจฉริยะเตือนภัยความปลอดภัยของอาหาร (Smart Food Safety Awareness) เพราะผู้บริโภคมีความต้องการที่จะรู้ข้อมูลของอาหารที่ตนบริโภค การรู้ถึงข้อมูลแหล่งกำเนิดหรือ แม้แต่รู้ว่าผู้ใดเป็นเกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบในการทำอาหาร รวมทั้งการขนส่งจนถึงจานของผู้บริโภค เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ ซึ่งผู้บริโภคทั่วโลกในปัจจุบันเริ่มที่จะมีความตระหนักถึงการบริโภคที่จะไม่ทำร้ายตนเองมากขึ้น ดังนั้นจึงทำให้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเช่นอินเทอร์เน็ตที่มีความสามารถในการกระจายข้อมูลที่ครอบคลุมรายละเอียดของอาหารมากขึ้น และสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น ด้วยค่าใช้จ่ายที่น้อยมาก จะสามารถนำมาสร้างเครือข่ายอัจฉริยะเตือนภัยความปลอดภัยของอาหารได้ไม่ยากนัก

การเกษตรอัจฉริยะมีเป้าหมายเพื่อสร้างประสิทธิภาพมากที่สุดต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่ การทำการเกษตร โดยการใช้แนวทางที่ทันสมัยที่สุดคือแนวทางการทำการเกษตรอย่างยั่งยืนต่อเนื่อง โดยสามารถตอบสนองได้ทั้งในแง่คุณภาพและปริมาณ รวมทั้งผลตอบแทนทางการเงิน การเกษตรอัจฉริยะจะมีการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย เช่น GPS service, Sensor Technology, Big Data Analytic

เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการผลิตและเป็นกระบวนการใช้เทคโนโลยี ICT เพื่อช่วยเข้ามาสร้างระบบการตัดสินใจ (Decision Support Systems) เพื่อทดแทนการใช้การคาดเดาของเกษตรกร โดยข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจจะมีรายละเอียดและแง่มุมต่างๆ จำนวนมาก

ดังนั้น สำหรับเกษตรกรในอนาคต นอกเหนือจากความรู้ทางด้านการเกษตรแล้วยังจำเป็นต้องมีความรู้ในเทคโนโลยีหุ่นยนต์, รูปถ่ายทางอากาศและดาวเทียม (computer-based image sensing), GPS, พยากรณ์อากาศ, Big Data Analytic เพื่อช่วยในการตัดสินใจ โดยในการใช้งานเทคโนโลยีเหล่านี้ในการเกษตร จะก่อให้เกิดห่วงโซ่ใหม่ขึ้นในการทำการเกษตร ซึ่งทางรัฐบาลสามารถสร้างเป็น "กลุ่มเกษตรกรอัจฉริยะประจำหมู่บ้าน" โดยใช้โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่กำลังดำเนินการโครงการโดยกระทรวง ICT และเทคโนโลยีบรอดแบนด์ 4G มาเป็นโครงสร้างพื้นฐานได้

2. เปลี่ยนรูปแบบธุรกิจเป็น Smart SMEs

เปลี่ยนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบดั้งเดิม (Traditional SMEs) ที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups ที่มีศักยภาพสูง โดยการสร้าง New Business Model ที่มีนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยี

มุ่งเน้นการสร้าง Global Brand โดยแบ่งแนวทางการพัฒนาออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การขยายตลาดและใช้ตลาดเป็นตัวนำ (Demand-Driven & Market Expansion) โดยจะเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ (inspiration) และปรับวิถีคิดของผู้ประกอบการ (Entrepreneur Mindset) มุ่งเน้นการใช้ตลาดเป็นตัวนำ (Demand driven) และเสริมทักษะการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value creation) ของสินค้า/บริการ

ระดับที่ 2 แนวคิดการออกแบบและกลยุทธ์การสร้างแบรนด์ (Branding Strategy & Design Thinking) โดยการสร้างโมเดลธุรกิจใหม่ (New business model) และการดำเนินธุรกิจด้วยความคิดสร้างสรรค์ ใน 4 กลุ่ม ได้แก่ สินค้าเกษตรและอาหาร (Food & Agriculture) สุขภาพและความงาม (Health & Wellness ธุรกิจบริการ (Hospitality & Service) และ สินค้าไลฟ์สไตล์ (Lifestyle Product) โดยนำแนวคิดการออกแบบในกระบวนการธุรกิจ เพื่อสร้างความแตกต่าง

ระดับที่ 3 การพัฒนาสินค้าเฉพาะกลุ่มและแบรนด์ที่เป็นฮีโร่ (Customization & Thai Brand Heroes) โดยการเสริมความเข้มแข็งสู่ตลาดต่างประเทศเป้าหมาย โดยมีการ Customize สินค้า/บริการให้เหมาะสมกับพฤติกรรมผู้บริโภคและความต้องการของแต่ละตลาด พร้อมทั้งสร้าง Thai Brand Heroes

ระดับที่ 4 การสร้างที่ยืนในตลาดโลกและการสร้างแบรนด์ร่วมกับพันธมิตรที่มีชื่อเสียงในเวทีโลก (Global Presence & Co-Brand with Champions) โดยจะสนับสนุนการแสวงหาพันธมิตรในต่างประเทศให้แก่ผู้ประกอบการ อาทิ การสร้างแบรนด์ผ่านสื่อชั้นนำ ดีไซน์เนอร์ที่มีชื่อเสียง และแบรนด์ชั้นนำ เน้นการต่อยอดให้เกิดการสร้างแบรนด์ร่วมกัน (Co-Branding) และการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผู้ประกอบการและ Startup

3. เปลี่ยนรูปแบบการบริการเป็น High Value Services

เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่ High Value Services

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนโครงสร้างเศรษฐกิจแบบใหม่ดังกล่าว ต้องเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งเน้น 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agriculture & Bio-Tech)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (Health, Wellness & Bio-Med)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกล ที่ใช้ระบบ อิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (Smart Devices, Robotics & Mechatronics)

กลุ่มที่ 4 กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อการทำงานของอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital, Internet of Things, Artificial Intelligence & Embedded Technology)

กลุ่มที่ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง (Creative, Culture & High Value Services)

โดยทั้ง 5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมายนี้ เป็นส่วนหนึ่งของ 10 อุตสาหกรรม แห่งอนาคต' หรือ S-Curve และ New S-Curve

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและภาคธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อให้ก้าวเข้าสู่ High Value Services จะต้องเริ่มจากสร้างความเข้มแข็งจากภายใน คือ การยกระดับนวัตกรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ผู้ประกอบการ ชุมชน และเครือข่ายในทุกภาคส่วนของประเทศ เมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจและ สังคมภายในประเทศเข้มแข็งแล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไป คือ การเชื่อมโยงกับภายนอก ทั้งใน รูปแบบภูมิภาค เช่น กลุ่มประเทศอาเซียน และการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกต่อไป

4. พัฒนาทักษะแรงงาน

พัฒนาทักษะแรงงาน แรงงานที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ โดยต้องพัฒนาหลักสูตร การศึกษาที่เน้นสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่ประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และ คณิตศาสตร์ (Mathematics) รวมถึงควรต้องพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการสื่อสาร และทักษะทางด้านอารมณ์ (Soft skills) ในการทำงาน สนับสนุน “ฝึกอบรม” ช่างเทคนิค สร้างความตระหนักในอาชีพช่างเทคนิคสู่สังคมพัฒนา ความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษา

สิ่งที่สำคัญมากสำหรับแรงงานในยุคนี้ คือ ความรู้ด้านไอที ด้านดิจิทัล รวมทั้งการ เชื่อมโยงการทำงาน นอกจากความรู้พื้นฐานที่ต้องมีแล้ว ต้องมีความเชี่ยวชาญในหลากหลายด้าน เพราะงานอุตสาหกรรม 4.0 คือ งานที่มีความเชื่อมโยงในหลายๆ ส่วน เพราะฉะนั้น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม รวมทั้งทักษะการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังต้อง

1. จัดหลักสูตรผลิตช่างเทคนิค ส่งเสริมหลักสูตรฝึกอบรม หรือ พัฒนาแรงงานวิชาชีพให้มีทักษะพื้นฐานด้านสะเต็มและเทคโนโลยี เน้นการเรียนรู้แบบ Project based learning เพื่อฝึกทักษะปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ภาคอุตสาหกรรมต้องมีส่วนร่วมออกแบบหลักสูตรเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเอง
2. จัดหาทรัพยากรสนับสนุน ทั้งการเตรียมบุคลากรฝึกอบรม และเตรียมความพร้อมด้านการสอนแบบบูรณาการ
3. คัดเลือกสถานศึกษาเพื่อทดลองใช้หลักสูตร โดยเลือกสถานที่ที่มีศักยภาพต่อภาคอุตสาหกรรม เช่น สถานที่ตั้ง
4. พัฒนาศักยภาพผู้สอนและฝึกอบรม
5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาทักษะด้านเทคนิค
6. สร้างความตระหนักรู้ในอาชีพช่างเทคนิคสำหรับอุตสาหกรรมการผลิต เช่น สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกสำหรับอาชีพในอุตสาหกรรมการผลิตแก่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและครอบครัว เน้นประโยชน์ที่จะได้รับจากการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมนี้ เช่น โอกาสเติบโตในหน้าที่การงาน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

รวีพรรณ สาลีผล. ประวัติของเศรษฐกิจไทย ตั้งแต่ 2475. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2555.
อุตสาหกรรม, กระทรวง. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559.

วารสาร

Somchai Jitsuchon. "Thailand in a Middle-income Trap". TDRI Quarterly Review, ปีที่ 27 (ฉบับที่2), 2012. หน้า 13-20.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. "ประเทศไทยในกับดักรายได้ปานกลาง". (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://prachatai.com/journal/2015/06/59648>, 2560.
พิริยะ ผลพิรุณ. "ความ(ไม่)พร้อมของตลาดแรงงานไทยในยุค 4.0". (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://piriya-pholphirul.blogspot.com/2017/03/40.html>., 2560.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Claudia Mummenthey. Skills Development in South Africa. Capetown : German Development Service (DED) South Africa and Lesotho, 2010.
Gill Indermit Singh. An East Asian Renaissance: Ideas for Economic Growth. Washington DC. : World Bank, 2007.
William Mabena. Lessons from Taiwan Skill Development Trade and SMEs. South Africa : South Africa Institute for International Affairs, 2002.

Electronic Data Base

Global Economic Symposium Global Economic Symposium. "Escaping the Middle Income Trap." (Online). Available: <http://www.global-economic-symposium.org/knowledgebase/escaping-the-middle-income-trap>, 2560

International Labour Organization. "ILO Formulating a National Policy On Skill Development." (Online). Available: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/--ifp_skills/documents/publication/wcms_167172.pdf, 2011.

Statistical Finland. "Finland among the best in the world" (Online). Available : [http : www.stat.fi/ajk/satavuotiassuomi/suomimaailmankarjessa_en.html](http://www.stat.fi/ajk/satavuotiassuomi/suomimaailmankarjessa_en.html), 2561

World Bank. "World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data file". (Online). Available: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>, 2560.

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ** : นางสาวนริศรา ชวาลตันพิพัทธ์
- วัน เดือน ปีเกิด** : 29 สิงหาคม 2511
- การศึกษา** : ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเวสเทออร์ สหรัฐอเมริกา
: ปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประวัติการทำงาน**
- โดยย่อ** : รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
: กรรมการบริษัท ทีไอที จำกัด (มหาชน)
: กรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
: ที่ปรึกษารองประธานสภาผู้แทนราษฎร
: กรรมการผู้จัดการบริษัท ซิสเต็มส์ แอนด์ เน็ตเวิร์ก โซลูชั่น จำกัด
: ผู้อำนวยการ บริษัททูกีต อินเทอร์เน็ต จำกัด
: อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- ตำแหน่งปัจจุบัน** : ที่ปรึกษาบริษัทมะขามปืช จำกัด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนไทยเพื่อประเทศไทย 4.0

ผู้วิจัย นางสาวนริศรา ขวาลตันพิพัทธ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง ที่ปรึกษา บริษัท มะขามปี้ช จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นเวลาหลายทศวรรษที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดประเทศหนึ่งในโลก และเป็นประเทศเป้าหมายของการลงทุนของบริษัทต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศไทยกำลังประสบกับทศวรรษแห่งความชะงักงันในการพัฒนา (Thailand's Lost Decade) ซึ่งหากปัญหายังคงอยู่ในสภาพนี้ประเทศไทยจะกลายเป็นจุดอ่อนของอาเซียน ส่งผลให้ประเทศไทยหมดสภาพในการเป็นแกนสำคัญของภูมิภาคอาเซียนด้วย ซึ่งสาเหตุหนึ่งของความชะงักงันในการพัฒนาของประเทศไทยนั้น มาจากปัญหาของประเทศไทยกำลังพัฒนาบางประเทศ เมื่อสร้างความเติบโตได้ในระดับหนึ่ง จะไม่สามารถรักษาการเติบโตไว้ได้ แต่จะหล่นลงมาอยู่ในประเทศรายได้ปานกลาง (Middle-Income Trap) ไปได้ เช่น ประเทศหลายประเทศในทวีปอเมริกาใต้ และหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสถานะนี้ก็คือปัญหาของประเทศไทยในปัจจุบัน

ทางออกในการก้าวพ้นประเทศรายได้ปานกลางได้นั้นประเทศจะ ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) โดยคิดหลักคือ การเปลี่ยนจากโครงสร้างการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรมโดยการพัฒนาประเทศไทยให้เข้าสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อเปลี่ยนจากรูปแบบเศรษฐกิจในอดีตที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานจำนวนมากที่ได้ผลตอบแทนน้อยเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนมากขึ้น แต่ทั้งนี้การขับเคลื่อนไปสู่ประเทศไทย 4.0 นั้นจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยประชากรในประเทศที่มีคุณภาพเพื่อเป็นแรงผลักดันในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศ เพราะจริงๆ แล้วปัญหาเชิงโครงสร้างของไทยก็คือสถานะการขาดแคลนทุนมนุษย์ซึ่งยังเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของประเทศไทย

การพัฒนาคอนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการนำพาประเทศไทยให้เข้าสู่ประเทศไทยพัฒนาหรือประเทศไทย 4.0 แล้ว ซึ่งในการที่จะเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาคอนนั้น ควรจะมีการศึกษาตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จของหลายประเทศ ที่ได้ผ่านการพัฒนาคอนมาก่อนหน้าประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจเอกสารเบื้องต้นแล้วพบว่า มีหลายประเทศที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนซึ่งไม่ได้เป็นการพัฒนาคอนในรูปแบบของการศึกษาในระบบเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาทั้งโครงสร้างของระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในห้องเรียน (ก่อนทำงาน) และศึกษานอกห้องเรียน (การเสริมทักษะหลังการทำงาน) โดยประเทศที่น่าจะเป็นตัวอย่างในการพัฒนา เช่น ประเทศสิงคโปร์ (ILO,

2011) **และไต้หวัน** ซึ่งเป็นประเทศในเอเชียที่เคยอยู่ในระดับเดียวกับประเทศไทย แต่ปัจจุบันสามารถพัฒนาจนกลายเป็นประเทศพัฒนาแล้วได้ **ประเทศแอฟริกาใต้** (ILO, 2011) ซึ่งเป็นประเทศที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำและมีปัญหาในเรื่องคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันแอฟริกาใต้ได้แก้ไขปัญหานั้นจนสามารถกลายเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงได้ นอกจากนี้โมเดลของ **ประเทศฟินแลนด์** ก็เป็นประเทศที่น่าสนใจ เพราะเป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก โมเดลของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีความสำคัญที่จะนำมาพัฒนาแนวทางในการสร้างตัวแบบที่เฉพาะเจาะจงของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางประเทศไทย 4.0
2. เพื่อให้ได้โมเดลการพัฒนาคอนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่างๆ
3. เพื่อให้ได้แนวทางในการประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาแนวคิดและกรณีศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่ โมเดลประเทศไทย 4.0 และแนวทางการพัฒนาคอนไทยเพื่อร่วมผลักดันโมเดลดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ

2. ขอบเขตด้านกรณีศึกษา เป็นงานวิจัยที่ศึกษากรณีศึกษาของการพัฒนาในประเทศต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคอน ได้แก่

2.1 ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ เป็นประเทศที่มีจุดเด่นด้านการบริหารพัฒนาคอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถสร้างระบบการพัฒนาคอนได้อย่างมีระบบ

2.2 ประเทศไต้หวัน เคยเป็นประเทศที่มีปัญหาการพัฒนาคอน แต่ในระยะเวลาต่อมาสามารถพัฒนาจนกลายเป็นประเทศผู้นำทางอุตสาหกรรมและนวัตกรรมติดอันดับโลก

2.3 ประเทศแอฟริกาใต้ เป็นประเทศที่สามารถแก้ไขปัญหาคอนเป็นประเทศที่เคยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำและมีปัญหาในเรื่องคุณภาพของมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงได้

2.4 ประเทศฟินแลนด์ เป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการศึกษาจากทั้งเอกสาร และการศึกษาแนวทางการวิเคราะห์ของผู้ทรงคุณวุฒิ และการศึกษาแนวทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในส่วนของการศึกษานั้น จะทำการวิจัยโดยศึกษาวิเคราะห์แนวทางและกรณีศึกษาของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคอนเพื่อสร้างตัวแบบจำลองการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคอน

ไทย เพราะโมเดลของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญที่จะนำมาพัฒนาแนวทางในการสร้างตัวแบบที่เฉพาะเจาะจงของประเทศไทย

และในส่วนของการศึกษาแนวทางการวิเคราะห์ของผู้ทรงคุณวุฒินั้นจะเป็นการนำตัวแบบที่ได้จากการศึกษาประเทศที่มีโมเดลด้านการพัฒนา เข้ามาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ร่วมกับแผนการและแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแนวทางการพัฒนาในตัวแบบประเทศไทย 4.0

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย ตอบวัตถุประสงค์ประสงค์ในการวิจัย ๓ ประการ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางประเทศไทย

4.0 จากการศึกษา โครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วง 60 ปีที่ผ่านมา จะพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในทุก ๆ ด้าน ประกอบกับ โครงสร้างของประชากรไทยที่มีการปรับเปลี่ยน โดยมีการเกิดน้อยลงในขณะที่ประชากรมีอายุยืนมากขึ้น จนประเทศไทยในปัจจุบันกลายเป็นประเทศที่มีปัญหาสังคมผู้สูงอายุ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ประเทศไทยมีภาระที่ต้องดูแลกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในขณะที่การขาดแคลนแรงงานวัยทำงาน เพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องของการว่างงานในกลุ่มแรงงานบางกลุ่มที่ยังคงอยู่ในอัตราที่สูงโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน และเมื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมา ได้พบว่า โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการปรับตัวเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับโลก แต่ยังคงขาดแนวทางที่จะพัฒนามนุษย์ โดยหากย้อนหลังไปที่โครงสร้างของเศรษฐกิจไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ได้มีแนวคิดที่จะสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความคล้ายคลึงกับเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม แต่เค้าโครงเศรษฐกิจไม่ได้รับการยอมรับ และได้ทำให้เกิดปัญหาบางประการในกลุ่มคณะราษฎร ต่อมาได้มีความพยายามในการจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยและนโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจของคณะราษฎร เพื่อให้หลุดพ้นจากการครอบงำทางเศรษฐกิจของต่างชาติ อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวได้หยุดชะงักไปในช่วงของสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2484-2488)

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ระบบทุนนิยมโลกเปลี่ยนแปลงไปโดยสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาเป็นศูนย์กลางของระบบทุนนิยมโลก ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโดยประเทศไทยได้วางแผนระบบเศรษฐกิจให้เป็นแบบเสรี หรือแบบเปิดที่รองรับการลงทุนจากต่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นประเทศไทยได้เข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจผ่านแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 12 ฉบับ จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจเหล่านั้น ได้นำพาประเทศไทย ให้ขับเคลื่อนจากประเทศรายได้ต่ำไปสู่รายได้ปานกลาง เกิดขึ้นจากการใส่ปัจจัยการผลิตเข้าไปในกระบวนการเจริญเติบโตมาก ๆ ตลอดจนการมีแรงงานในภาคการผลิตที่มาจากภาคการเกษตรย้ายเข้าไปในภาคอุตสาหกรรมจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยซึ่งมีรายได้ปานกลางจะพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงได้นั้นจะเกิดจากการพัฒนาในทุนมนุษย์ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ ประเทศรายได้ปานกลาง

เป็นประเทศที่ถูกบีบให้อยู่ตรงกลางระหว่างประเทศคู่แข่งที่มีค่าแรงต่ำกว่า กับประเทศร่ำรวยที่เป็นเจ้าของนวัตกรรมในการผลิต

โครงสร้างนโยบายเศรษฐกิจในอดีต ไม่สามารถชักนำให้ประเทศไทยให้ออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้ ซึ่งการที่จะสามารถหลุดออกจากกับดักรายได้ปานกลางได้ จะต้องมีการก้าวข้ามจากประเทศไทย 3.0 ไปสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อให้เป็นโมเดล หรือ รูปแบบใหม่ในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) ด้วยการปรับเปลี่ยนทั้งระบบใน 4 องค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

1. เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปเป็นการเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) หรือการเกษตรอัจฉริยะ
2. เปลี่ยนจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (Traditional SMEs) ที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือตลอดเวลาไปสู่การเป็นธุรกิจแบบ Smart Enterprises หรือ Startups ที่มีศักยภาพสูง
3. เปลี่ยนจากอุตสาหกรรมบริการแบบดั้งเดิม (Traditional Services) ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่ธุรกิจบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (High Value Services)
4. เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง โดยการผลิตแรงงานที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ ต้องพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เน้นสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่ประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และ คณิตศาสตร์ (Mathematics) รวมถึงควรต้องพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการสื่อสาร และทักษะทางด้านอารมณ์ (Soft skills) ในการทำงาน สนับสนุน “ฝึกอบรม” ช่างเทคนิค สร้างความตระหนักในอาชีพช่างเทคนิคสู่สังคม พัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ การเตรียมคนไทย 4.0 เพื่อก้าวสู่โลกที่หนึ่ง “คนไทย 4.0 คือหัวใจที่สำคัญที่สุดของ Thailand 4.0 โดย การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ในห้องเรียนที่เป็นแบบคนไทย 3

0 เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนหรือนอกระบบ และเป็นการเรียนรู้ที่เริ่มจากการใช้ความคิดเป็นตัวตั้ง (idea-based) ไม่ใช่การเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงเท่านั้นแบบคนไทย 3.0 ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (active learning) เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่มาจากความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งจะแก้ไขปัญหาการเป็นนักเรียนที่มีความเฉื่อยชาในอดีต ส่วนครูผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้ หรือการบรรยายความรู้ มาเป็นการชี้แนะอยู่ห่าง ๆ (mentoring) เพื่อที่จะช่วยนักเรียนให้ได้หาความรู้จากสิ่งที่ตัวเองสนใจ ซึ่งทั้งนี้ทั้งนั้นการสร้างคนไทย 4.0 อยู่บนพื้นฐานของการคิดนอกกรอบ การค้นหานวัตกรรม และสามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้

นอกจากการเรียนรู้เพื่อตนเอง และการแข่งขันแล้ว สิ่งที่จะได้จากการสร้างคนไทย 4.0 ก็คือ การเรียนรู้เพื่อส่วนร่วม การเน้นปลูกจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในโครงการสาธารณะ และการรับผิดชอบต่อสังคม โดยอาศัยการรังสรรค์ร่วม (common creating) รางวัลจากการทำงานร่วมกัน (sharing incentive) และการสร้างคุณค่าร่วม (sharing values) ซึ่งเป็นจุดสำคัญของการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย (purposeful learning) การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (generative learning) การเรียนรู้

เพื่อการนำไปปฏิบัติ (result-based learning) และการเรียนรู้เพื่อส่วนรวม (mindful learning) ในที่สุด

ส่วนที่ 2 เพื่อให้ได้โมเดลการพัฒนาคนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่างๆ

จากการศึกษาโมเดลการพัฒนาคนที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่างๆ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ เป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จ และสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ จากประเทศอุตสาหกรรมเบา ไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมแบบนวัตกรรมหรือเศรษฐกิจ 4.0 ได้อย่างรวดเร็ว โดยจุดเด่นของประเทศสิงคโปร์อยู่ที่เรื่องของ การมีองค์กรที่รอบด้าน และเพียงพอ โดยสิงคโปร์มีหน่วยงานที่เป็นองค์กรภาครัฐ ที่ทำหน้าที่ด้านการให้การศึกษ การฝึกอบรมที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานเหล่านี้มี “ช่องทาง” ในการสื่อสารระหว่างกัน จึงทำให้การทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสิงคโปร์ เป็นการทำงานที่เป็นไปในทางเดียวกัน มีเอกภาพ และมีความเข้มแข็ง

อย่างไรก็ดี เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสิงคโปร์มีความแตกต่างจากประเทศไทยมาก ทั้งจำนวนประชากร และพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ระดับ (scale) ของการพัฒนาของสิงคโปร์เล็กกว่าประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัด การพัฒนาคนของสิงคโปร์จึงเน้นการพัฒนา

คุณภาพ หรือศักยภาพคนจากระดับปริญญาตรีไปเป็นระดับปริญญาโทเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน สิงคโปร์ ต้องการแรงงานระดับอาชีวะ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และเนื่องจากสิงคโปร์ขาดแคลนทรัพยากรบุคคล ดังนั้น ในเชิงโครงสร้าง สิงคโปร์จึงต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาอุดช่องว่างนี้

สิ่งที่ประเทศไทยจะสามารถนำสิงคโปร์ไปเป็นแบบอย่างได้ คือการประสานงานขององค์กรต่าง ๆ และการใช้เทคโนโลยีในการอุดช่องว่างของศักยภาพคน

ประเทศแอฟริกาใต้

ประเทศแอฟริกาใต้เป็นหนึ่งในประเทศที่น่าสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคน เพราะประเทศแอฟริกาใต้เป็นประเทศที่เคยมีปัญหาอย่างหนักหน่วง ในเรื่องทรัพยากรมนุษย์ จากพื้นฐานที่ประเทศมีความขัดแย้งทางชาติพันธุ์อย่างยาวนานกว่าร้อยปี เกิดสงครามกลางเมืองหลายครั้ง แต่ในที่สุดสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้สำเร็จ และมุ่งมั่นพัฒนาประเทศ ภารกิจหนึ่งที่สำคัญของรัฐบาลประชาธิปไตยของแอฟริกาใต้ และยังเป็นภารกิจแรกที่จะต้องทำให้สำเร็จก็คือ **จะทำอย่างไรที่จะสามารถพัฒนาคนได้** เนื่องจากประเทศนี้ขาดการพัฒนาคนมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี

โมเดลของแอฟริกาใต้ คือการพัฒนาคนเป็นกระบวนการ โดยระยะ 2 ปีแรกจะเป็นการพูดคุยกันเพื่อวางวิสัยทัศน์ร่วม ในระยะ 2 ปีถัดมาจะร่วมกันออกกฎหมายเพื่อทำตามวิสัยทัศน์นั้น และในระยะ 2 ปีต่อมา จะเป็นการบังคับใช้ และทบทวนกฎหมาย

ลักษณะเด่นของประเทศแอฟริกาใต้ จึงเป็นรูปแบบของการนำระบอบประชาธิปไตย การบริหารหรือมาใช้ในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับประเทศไทย ที่ในปัจจุบันมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง แต่ประเทศแอฟริกาใต้มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยหลายประการ แต่เรานำมาใช้ไม่ได้ทั้งหมด เพราะแอฟริกาใต้เคยเป็นเมืองขึ้น และธรรมชาติของการอยู่ไม่เหมือนกัน

ประเทศไต้หวัน

แม้ว่าไต้หวันจะเป็นประเทศที่ไม่ได้รับการยอมรับในระดับโลก แต่เนื่องจากกระชากรไต้หวันมีความขยันขันแข็ง และมีความยืดหยุ่นสูง ประกอบกับการมีเทคโนโลยีสูง ประเทศไต้หวันจึงมีแนวทางการพัฒนาที่แตกต่างกับประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ประเทศไต้หวันเป็นประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนามนุษย์ที่น่าสนใจ และน่าเรียนรู้เป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย เพราะปัญหาในระยะแรกของประเทศไต้หวันมีความใกล้เคียงกับประเทศไทยในปัจจุบันคือ **ความต้องการของตลาดแรงงาน และแรงงานมีความไม่สอดคล้องกัน** ด้วยเหตุนี้ ประเทศไต้หวันจึงได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการทำให้อาณาการศึกษาสามารถตอบโจทย์ของภาคการผลิต ด้วยวิธีการที่รัฐบาลได้ทุ่มเททรัพยากรไปในการพัฒนาการศึกษาในด้านเทคโนโลยีและด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ข อ ง ต ล า ด

ก็คือการพัฒนาสายอาชีพให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเชื่อว่า หากสามารถพัฒนาคุณภาพของการเรียน และยกระดับเงินเดือนของผู้ที่จบในสายอาชีพได้ จะทำให้คนไปเรียนสายอาชีพมากขึ้น และจะทำให้สามารถผลิตคนได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น ปัจจุบันไต้หวันจึงสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศได้จนติดอันดับโลก

ประเทศฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์มีประชากรน้อย แต่ประชากรมีคุณภาพสูง มีรายได้ประชาชาติสูง มีการศึกษาสูง และได้รับการศึกษาต่อเนื่องและฝึกอบรมสูงสุดในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งกุญแจของความสำเร็จของประเทศฟินแลนด์คือ การที่รัฐบาลได้ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในประเทศเป็นรายบุคคลโดยผ่านระบบที่เรียกว่า Competence Based Qualification System ซึ่งเป็นกรให้เครดิตกับความรู้ที่มีอยู่เดิมก่อนเข้ารับการศึกษา และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการด้วย

ความสำเร็จของฟินแลนด์อีกส่วนหนึ่งยังมาจากสมดุลของความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในสังคม โดยสหภาพแรงงานมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการฝึกอบรมและการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศฟินแลนด์มีความแตกต่างกับประเทศไทยมาก เราจึงมองฟินแลนด์เป็นโมเดลได้ แต่ไม่สามารถนำมาใช้ในประเทศไทยได้

ส่วนที่ 3 แนวทางในการประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย

จากจุดเด่นของโมเดลของประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ทำให้สามารถนำไปประยุกต์แนวทางการพัฒนาคนไทยได้ดังนี้

1. การบูรณาการเชิงองค์กร

ในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาคน จะต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกันผ่านการสร้างหน่วยงานใหม่ที่บูรณาการการศึกษาและการวิจัยของประเทศให้เป็นแบบแผนเดียวกัน และยังมี การเชื่อมโยงกับภาคเอกชนด้วย ซึ่ง **กระทรวงวิจัยและอุดมศึกษา** จึงเป็นหน่วยงานที่เข้ามาช่วยอุดช่องว่างในเรื่องนี้ โดยการรวบรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์กับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และหน่วยงานที่ให้ทุนวิจัยของประเทศทั้งหมด เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาเป็นกระทรวงใหม่ โดยใช้ชื่อว่ากระทรวงวิจัยและอุดมศึกษาหรือกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและอุดมศึกษา เพื่อเป็นไปตามนโยบายปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ 20 ปีและปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ 4.0

โดย กระทรวงที่ดั่งขึ้นมาใหม่นี้จะต้องตอบโจทย์อาชีพคนไทยในอนาคตได้ เป็นการเตรียมผู้ประกอบการสู่ศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะ เป็น startup SME 3 เป็นการเตรียมเกษตรกรสู่ Smart Farmer และ 4 เตรียมกำลังคนและเทคโนโลยีเพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่ การก่อตั้งกระทรวงดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการแยกการศึกษาในระดับอุดมศึกษาออกจากกระทรวงอยู่แล้วเพราะต้องการปรับสภาพของมหาวิทยาลัย ให้มีความชัดเจนขึ้น และยังสามารถทำให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทในการขับเคลื่อน Thailand 4.0 ได้อย่างชัดเจนมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ในปัจจุบันหน่วยงานวิจัยของประเทศยังกระจัดกระจายกันและมีความซ้ำซ้อนการจัดระบบของกระทรวงใหม่จะสามารถตอบโจทย์ประเทศไทย 4.0 ได้

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ จึงสามารถตอบสนองแนวทางการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่ขับเคลื่อนประเทศและเป็นปัญหาสำคัญ และเป็นส่วนที่รายงานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้น ที่จะหาคำตอบ กระทรวงนี้จึงเป็น คำตอบของการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาที่จะสามารถปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อสร้างคนปฏิรูปกระทรวงวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างนวัตกรรมซึ่งในที่สุดจะทำให้เกิดกำลังที่เข้มแข็ง เพราะเป็น 2 หน่วยงานที่จะนำไปสู่การสร้างคนและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ของประเทศและในที่สุดก็จะสามารถขับเคลื่อนงานวิจัยที่พุ่งเป้าและเป็นประโยชน์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะสามารถพัฒนา

คนไทยให้สามารถปรับเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วและออกจากกับดักประเทศกำลังพัฒนาได้ในที่สุด

2. การพัฒนาระบบการจับคู่งาน

ปัจจุบัน หน่วยงานที่ทำหน้าที่การพัฒนาระบบการจับคู่งานได้แก่ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ซึ่งได้มีรายงานเพื่อประมาณความต้องการของแรงงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม จากปัญหาความไม่สอดคล้องของการศึกษากับการจับไม่ตรงลักษณะงานที่ทำในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยนั้น จะต้องมีการแก้ไขปัญหาโดยการ

2.1 การแนะแนวอาชีพจะต้องชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากเลือกเรียนหรือทำงานในสิ่งที่ไม่ตรงกับความถนัดและความต้องการของตลาดแรงงาน จึงต้อง ผลักดันให้ นักเรียนสามารถค้นหาตัวเองผ่านแบบวัดบุคลิกภาพเพื่อการเลือกศึกษาต่อและการเลือกอาชีพที่เป็นแบบวัดในการค้นพบตัวเอง ได้เห็นประสิทธิภาพและศักยภาพของตนเองและแบบประเมินความพร้อมทางวิชาชีพ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกเรียนหรือเลือกประกอบอาชีพตามความต้องการและความสนใจที่แท้จริงรวมถึงสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน

2.2 ควรเชื่อมโยงข้อมูลสาขาการศึกษากับอาชีพที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานอาชีพ เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษาเลือกเรียนได้ตรงกับอาชีพที่ต้องการทำงานและสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานเพื่อที่จะช่วยลดปัญหาความไม่สอดคล้องด้านการศึกษา

2.3 การวัดความไม่สอดคล้องด้านการศึกษาจะทำให้ชัดเจนมากขึ้นด้วยข้อมูลการให้บริการจัดหางานของกรมการจัดหางานแต่เนื่องจากในปัจจุบันข้อมูลจะมีไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมถึงทุกกลุ่มวิชาชีพจึงควรต้องมีการประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวง

2.4 ผู้ที่ได้รับผลจากปัญหาความไม่สอดคล้องด้านการศึกษาควรได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อให้สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5 การพัฒนาฝีมือจะต้องเตรียมหลักสูตรสำหรับผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงอาชีพ โดยคำนึงถึงความพร้อมและความถนัดเพื่อให้สามารถพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

3. การสนับสนุนการฝึกอบรม

ในการให้ความสนับสนุนการฝึกอบรมนั้น รัฐบาลควรจะพิจารณาการสนับสนุนผู้ลงทุนชาวต่างประเทศ ในการพัฒนาศูนย์การฝึกอบรมร่วมกับภาครัฐ โดยมีการรับประกันว่าผู้ลงทุนจากต่างประเทศจะสามารถจ้างงานบุคลากรที่จบการศึกษาจากศูนย์การอบรมนี้ได้อย่างแน่นอน เพื่อที่จะเป็นการรับประกันว่า ตนเองจะไม่ขาดแคลนแรงงานที่ต้องการเนื่องจากเขาสามารถควบคุมจำนวน และคุณภาพของผู้ใช้แรงงานได้ในระดับหนึ่ง

เมื่อการทำงานระหว่างภาครัฐและบริษัทเอกชนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จะสามารถขยายการทำงานจากความร่วมมือระหว่างเอกชนกับภาครัฐไปเป็น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ซึ่งในที่สุดแล้วจะยิ่งกระตุ้นให้เอกชนในต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศมากเนื่องจากการรับประกันอุปทานของแรงงานที่มีคุณภาพตลอดเวลา

4. การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกระบวนการจากทุกภาคส่วน

ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาคนสามารถทำได้และประสบความสำเร็จในประเทศ จะต้องกระทำผ่านการวางเป้าหมายร่วมกันของทั้งสังคมว่าต้องการแก้ไขปัญหายังไร โดยรัฐบาล จะต้องแสวงหาความร่วมมือและฉันทามติจากทั่วประเทศในการวางแผนการปฏิรูปทรัพยากรมนุษย์ ทั้งระบบ ทั้งตัวบทกฎหมาย โครงสร้าง และการพัฒนาองค์กร ซึ่งมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลง โครงสร้างและภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนากระบวนการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ทักษะแรงงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน โดยมี เป้าหมายของการพัฒนา ทักษะแรงงาน คือการ พยายาม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันและการพัฒนา และไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง นอกจากนี้ยังต้องมี ระบบการเรียนรู้แบบเปิด และโปร่งใสและมีเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ลดช่องว่างความ เหลื่อมล้ำ ในตลาดแรงงานให้มากที่สุดและสร้างกรอบ การพัฒนาทักษะแห่งชาติที่เป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันโดยเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับ โรงเรียนการศึกษาระดับสูงและการพัฒนาทักษะ แรงงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เปลี่ยนแปลงเกษตรดั้งเดิมให้เป็นเกษตรอัจฉริยะ โดยหรือการผลิตโดยลด ต้นทุนทั้งกระบวนการผลิต เพิ่มผลผลิต และสร้างมาตรฐานเพื่อควบคุมคุณภาพ โดยใช้เครื่องจักรและ เทคโนโลยีมาเป็นส่วนช่วย เนื่องจากการเกษตรเป็นจุดแข็งของประเทศไทย ผ่านแนวคิดในการทำ การเกษตรแบบที่เรียกว่า “การเกษตรแม่นยำ (Precision Farming/Agriculture)” หรือ “การเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming)” เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสสมาร์ทซิตี้ สมาร์ทคาร์ และ สมาร์ทต่างๆ

นอกจากนี้จะต้องมีการพัฒนาระบบดิจิทัลครบทั้งห่วงโซ่ให้เป็นระบบการขนส่ง สินค้าเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agri-Logistics) เพราะสินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่เน่าเสียได้ใน ระยะเวลาที่จำกัด และราคาจะมีการแปรผกผันตามความสดของสินค้า อีกทั้งทิศทางการบริโภคสินค้า เกษตรในอนาคต ผู้บริโภคจะต้องการข้อมูลถึงแหล่งที่มาของการผลิต เวลาในการเก็บเกี่ยว การ หลีกเสี่ยงการใช้วิธีการทางเคมีเพื่อรักษาความสดใหม่ของสินค้าเกษตร ดังนั้นปัจจัยสำคัญเพื่อรักษา ความสดใหม่จากแปลงปลูกไปสู่จานผู้บริโภค จะขึ้นอยู่กับระบบขนส่งสินค้าเกษตรที่ต้องมีความพอดี ในการนำส่งสินค้าไปยังตลาดที่ต้องการในเวลาที่กำหนด

สิ่งที่สำคัญอีกประการคือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบความปลอดภัยของ อาหาร โดยการสร้างเครือข่ายอัจฉริยะเตือนภัยความปลอดภัยของอาหาร (Smart Food Safety Awareness) เพราะผู้บริโภคมีความต้องการที่จะรู้ข้อมูลของอาหารที่ตนบริโภค การรู้ถึงข้อมูล แหล่งกำเนิดหรือแม้แต่รู้ว่าผู้ใดเป็นเกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบในการทำอาหาร รวมทั้งการขนส่งจนมาถึง จานของผู้บริโภค เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ ซึ่งผู้บริโภคทั่วโลกในปัจจุบันเริ่มที่จะมีความตระหนักถึง การบริโภคที่จะไม่ทำร้ายตนเองมากขึ้น ดังนั้นจึงทำให้การนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ต ที่มีความสามารถในการกระจายข้อมูลที่ครอบคลุมรายละเอียดของอาหารมากขึ้น และสามารถเข้าถึง

ประชาชนได้มากขึ้น ด้วยค่าใช้จ่ายที่น้อยมาก จะสามารถนำมาสร้างเครือข่ายอัจฉริยะเตือนภัยความปลอดภัยของอาหารได้ไม่ยากนัก

การเกษตรอัจฉริยะมีเป้าหมายเพื่อสร้างประสิทธิภาพมากที่สุดต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่ทำการเกษตร โดยการใช้แนวทางที่ทันสมัยที่สุดคือแนวทางการทำการเกษตรอย่างยั่งยืนต่อเนื่องโดยสามารถตอบสนองได้ทั้งในแง่คุณภาพและปริมาณ รวมทั้งผลตอบแทนทางการเงิน การเกษตรอัจฉริยะจะมีการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย เช่น GPS service, Sensor Technology, Big Data Analytic เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการผลิตและเป็นกระบวนการใช้เทคโนโลยี ICT เพื่อช่วยเข้ามาสร้างระบบการตัดสินใจ (Decision Support Systems) เพื่อทดแทนการใช้การคาดเดาของเกษตรกร โดยข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจจะมีรายละเอียดและแง่มุมต่างๆ จำนวนมาก

ดังนั้น สำหรับเกษตรกรในอนาคต นอกเหนือจากความรู้ทางด้านการเกษตรแล้ว ยังจำเป็นต้องมีความรู้ในเทคโนโลยีหุ่นยนต์, รูปภาพทางอากาศและดาวเทียม (computer-based image sensing), GPS, พยากรณ์อากาศ, Big Data Analytic เพื่อช่วยในการตัดสินใจ โดยในการใช้งานเทคโนโลยีเหล่านี้ในการเกษตร จะก่อให้เกิดห่วงโซ่ใหม่ขึ้นในการทำการเกษตร ซึ่งทางรัฐบาลสามารถสร้างเป็น "กลุ่มเกษตรกรอัจฉริยะประจำหมู่บ้าน" โดยใช้โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่กำลังดำเนินการโครงการโดยกระทรวง ICT และเทคโนโลยีบรอดแบนด์ 4G มาเป็นโครงสร้างพื้นฐานได้

1.2 เปลี่ยนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบดั้งเดิม (Traditional SMEs) ที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups ที่มีศักยภาพสูง โดยการสร้าง New Business Model ที่มีนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยี มุ่งเน้นการสร้าง Global Brand โดยแบ่งแนวทางการพัฒนาออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 การขยายตลาดและใช้ตลาดเป็นตัวนำ (Demand-Driven & Market Expansion) โดยจะเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ (inspiration) และปรับวิธีคิดของผู้ประกอบการ (Entrepreneur Mindset) มุ่งเน้นการใช้ตลาดเป็นตัวนำ (Demand driven) และเสริมทักษะการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value creation) ของสินค้า/บริการ

ระดับที่ 2 แนวคิดการออกแบบและกลยุทธ์การสร้างแบรนด์ (Branding Strategy & Design Thinking) โดยการสร้างโมเดลธุรกิจใหม่ (New business model) และการดำเนินธุรกิจด้วยความคิดสร้างสรรค์ ใน 4 กลุ่ม ได้แก่ สินค้าเกษตรและอาหาร (Food & Agriculture) สุขภาพและความงาม (Health & Wellness) ธุรกิจบริการ (Hospitality & Service) และ สินค้าไลฟ์สไตล์ (Lifestyle Product) โดยนำแนวคิดการออกแบบในกระบวนการธุรกิจ เพื่อสร้างความแตกต่าง

ระดับที่ 3 การพัฒนาสินค้าเฉพาะกลุ่มและแบรนด์ที่เป็นฮีโร่ (Customization & Thai Brand Heroes) โดยการเสริมความเข้มแข็งสู่ตลาดต่างประเทศเป้าหมาย โดยมีการ Customize สินค้า/บริการให้เหมาะสมกับพฤติกรรมผู้บริโภคและความต้องการของแต่ละตลาด พร้อมทั้งสร้าง Thai Brand Heroes

ระดับที่ 4 การสร้างที่ยืนในตลาดโลกและการสร้างแบรนด์ร่วมกับพันธมิตรที่มีชื่อเสียงในเวทีโลก (Global Presence & Co-Brand with Champions) โดยจะสนับสนุนการ

แสวงหาพันธมิตรในต่างประเทศให้แก่ผู้ประกอบการ อาทิ การสร้างแบรนด์ผ่านสื่อชั้นนำ ดีไซน์เนอร์ ที่มีชื่อเสียง และแบรนด์ชั้นนำ เน้นการต่อยอดให้เกิดการสร้างแบรนด์ร่วมกัน (Co-Branding) และการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มผู้ประกอบการและ Startup

1.3 เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่ High Value Services

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนโครงสร้างเศรษฐกิจแบบใหม่ดังกล่าว ต้องเติมเต็มด้วย วิทยาการความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งเน้น 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agriculture & Bio-Tech)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (Health, Wellness & Bio-Med)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบ อิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (Smart Devices, Robotics & Mechatronics)

กลุ่มที่ 4 กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อการทำงานของอุปกรณ์ ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital, Internet of Things, Artificial Intelligence & Embedded Technology)

กลุ่มที่ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง (Creative, Culture & High Value Services)

โดยทั้ง 5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมายนี้ เป็นส่วนหนึ่งของ 10 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต' หรือ S-Curve และ New S-Curve

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและภาคธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อให้ก้าวเข้าสู่ High Value Services จะต้องเริ่มจากสร้างความเข้มแข็งจากภายใน คือ การยกระดับนวัตกรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการ ชุมชน และเครือข่ายในทุกภาคส่วนของประเทศ เมื่อโครงสร้าง เศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศเข้มแข็งแล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไป คือ การเชื่อมโยงกับ ภายนอก ทั้งในรูปแบบภูมิภาค เช่น กลุ่มประเทศอาเซียน และการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกต่อไป

1.4 พัฒนาทักษะแรงงาน แรงงานที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ โดยต้องพัฒนาหลักสูตร การศึกษาที่เน้นสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่ประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และ คณิตศาสตร์ (Mathematics) รวมถึงควรต้องพัฒนาแรงงานรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการสื่อสาร และทักษะทางด้านอารมณ์ (Soft skills)

ในการทำงาน สนับสนุน “ฝึกรอบม” ช่างเทคนิค สร้างความตระหนักในอาชีพช่างเทคนิคสู่สังคม พัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษา

สิ่งที่สำคัญมากสำหรับแรงงานในยุคนี้ คือ ความรู้ด้านไอที ด้านดิจิทัล รวมทั้ง การเชื่อมโยงการทำงาน นอกจากความรู้พื้นฐานที่ต้องมีแล้ว ต้องมีความเชี่ยวชาญในหลากหลายด้าน เพราะงานอุตสาหกรรม 4.0 คือ งานที่มีความเชื่อมโยงในหลายๆ ส่วน เพราะฉะนั้น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม รวมทั้งทักษะการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังต้อง

1.4.1 จัดหลักสูตรผลิตช่างเทคนิค ส่งเสริมหลักสูตรฝึกอบรม หรือ พัฒนา แรงงานวิชาชีพให้มีทักษะพื้นฐานด้านสะเต็มและเทคโนโลยี เน้นการเรียนรู้แบบ Project based learning เพื่อฝึกทักษะปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ภาคอุตสาหกรรมต้องมีส่วนร่วมออกแบบหลักสูตรเพื่อ ตอบโจทย์ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเอง

1.4.2 จัดหาทรัพยากรสนับสนุน ทั้งการเตรียมบุคลากรฝึกอบรม และเตรียม ความพร้อมด้านการสอนแบบบูรณาการ

1.4.3 คัดเลือกสถานศึกษาเพื่อทดลองใช้หลักสูตร โดยเลือกสถานที่ที่มี ศักยภาพต่อภาคอุตสาหกรรม เช่น สถานที่ตั้ง

1.4.4 พัฒนาศักยภาพผู้สอนและฝึกอบรม

1.4.5 สร้างเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาทักษะด้านเทคนิค

1.4.6 สร้างความตระหนักรู้ในอาชีพช่างเทคนิคสำหรับอุตสาหกรรมการผลิต เช่น สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกสำหรับอาชีพในอุตสาหกรรมการผลิตแก่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและ ครอบครัว เน้นประโยชน์ที่จะได้รับจากการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมนี้ เช่น โอกาสเติบโต ในหน้าที่การงาน